

Mid-term evaluatie van het noord-luik van gemeenschappelijk programma FOS-SOLSOC-ISVI

Jan Van Ongevalle & Ignace Pollet

KU LEUVEN

HIVA

ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR
ARBEID EN SAMENLEVING

MID-TERM EVALUATIE VAN HET NOORD-LUIK VAN GEMEENSCHAPPELIJK PROGRAMMA FOS-SOLSOC-ISVI

Jan Van Ongevalle & Ignace Pollet

Gepubliceerd door
KU Leuven
HIVA - ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING
Parkstraat 47 bus 5300, 3000 LEUVEN, België
hiva@kuleuven.be
<http://hiva.kuleuven.be>

© 2020 HIVA-KU Leuven

Niets uit deze uitgave mag worden veeleevuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Dankwoord

We willen alle respondenten die deelnamen aan de mid-term evaluatie van harte bedanken voor hun medewerking. Zonder hun vrijwillige bijdrage had deze evaluatie nooit tot stand kunnen komen. We hopen dat de resultaten handvaten kunnen bieden om de Noordwerking binnen het gemeenschappelijke programma van FOS, ISVI en SolSoc (2017-2021) verder te versterken.

Inhoud

Dankwoord	3
1 Situering van dit rapport	7
1.1 Opdracht	7
1.2 Dit rapport	7
2 Evaluatievragen en -aanpak	9
2.1 Zuid-Noord uitwisselingen ten behoeve van educatieve doeleinden en beleidsbeïnvloeding in het Noorden: conceptueel kader	9
2.2 Zuid-Noord uitwisselingen ten behoeve van educatieve doeleinden en beleidsbeïnvloeding in het Noorden: gegevensverzameling voor de evaluatie	13
2.3 De gemeenschappelijke monitoring voor de Noordwerking: aanpak	14
2.4 Verloop van de evaluatie	14
2.5 Beperkingen van deze evaluatie	15
3 Overzicht van de bestudeerde casussen	17
4 Case analyse	21
5 Conclusies Cross case analyse	33
5.1 In welke mate zijn de strategieën om Zuidpartners bij de noordwerking te betrekken doeltreffend?	33
5.2 Good practices en aandachtspunten voor het betrekken van de Zuidpartners	34
5.2.1 Inbedding in de brede strategie van het programma	35
5.2.2 Een trajectmatige aanpak doorheen de tijd op basis van duurzame relaties	35
5.2.3 Complementaire samenwerking	37
5.2.4 Goede voorbereiding en inspraak	38
5.2.5 Opvolging en feedback	38
6 Het gemeenschappelijke monitoring systeem	41
6.1 Theory of Change	41
6.2 M&E systeem	42
7 Aanbevelingen	47
- BIJLAGEN -	51
bijlage 1 Geraadpleegde bronnen	53
bijlage 2 Geïnterviewde personen	55
bijlage 3 Gebruikte vragenlijsten	57
bijlage 4 Terms of Reference	69

1 | Situering van dit rapport

1.1 Opdracht

Het luik 'Noord' van het gezamenlijke DGD-programma van het ISVI/IFSI, FOS en SolSoc (2017-2021) heeft twee belangrijke doelstellingen:

- EDUCATIE: Door te werken met tussenactoren (tweedelijnsactoren) uit de Belgische socialistische beweging kunnen we het belangrijkste doelpubliek van die beweging beter informeren, bewustmaken en mobiliseren rond het thema waardig werk en de uitbouw van rechtvaardige en evenwichtige internationale relaties in een geglobaliseerde wereld;
- BELEIDSBEÏNVLOEDING: Nationale, Europese en internationale beleidsmakers nemen meer initiatieven, maatregelen en beslissingen ter ondersteuning van waardig werk en de uitbouw van rechtvaardige en evenwichtige internationale relaties in een geglobaliseerde context.

Dit gemeenschappelijke programma is gebaseerd op een gemeenschappelijke theorie van verandering en op een gedeelde visie op sensibilisering, bewustmaking en beleidsbeïnvloeding. Hetzelfde publiek wordt aangesproken: voornamelijk vakbondsmensen, maar ook leden van andere organisaties van de socialistische beweging: ziekenfondsen, vormingsdiensten, besluitvormers, ... Het programma voorziet concrete gezamenlijke acties van de drie organisaties (ISVI/IFSI, FOS en SolSoc) en beslaat eveneens een gemeenschappelijke monitoring. Het gemeenschappelijke programma maakt deel uit van het Gemeenschappelijk Strategisch Kader (GSK) België, maar is ook gekoppeld aan het Gemeenschappelijk Strategisch Kader Waardig Werk.

Een van de belangrijkste strategieën van het programma is het in contact brengen van partners uit het Zuiden met partners uit het Noorden om ervaringen te delen en uit te wisselen: ziekenfondsen met ziekenfondsen, vakbondsmensen met vakbondsmensen, enz. Hierbij wordt verondersteld dat mensen in een gelijkaardige positie meer open staan voor elkaars realiteit. De drie organisaties denken dat rechtstreekse uitwisseling meer doeltreffend is om het doelpubliek te sensibiliseren en aan te zetten tot gedragsverandering. Deze hypothese moet verder onderzocht worden. De uitwisselingen kunnen zowel in het Zuiden als in het Noorden plaatsvinden. Deze manier van werken wordt ingegeven door de wil om niet in naam van anderen te spreken, maar om samen te werken met de lokale actoren. Een andere strategie binnen dit programma is het in contact brengen van Zuidpartners met (inter)nationale netwerken.

Daarom hebben de drie organisaties dan ook besloten om gezamenlijk een tussentijdse externe evaluatie uit te voeren betreffende de relevantie en doeltreffendheid van het betrekken van partners uit het Zuiden bij de Noordwerking. Deze externe blik zal helpen de zelfevaluatie door de organisaties van deze specifieke strategie te verifiëren. Supplementair wordt de evaluator ook gevraagd de gemeenschappelijke monitoring van de Noordwerking te beoordelen en mogelijke verbeterpunten aan te reiken.

1.2 Dit rapport

Dit rapport vormt de neerslag van de bevindingen van de evaluatoren. Hoofdstuk 2 geeft aan welk conceptueel kader als uitgangspunt genomen werd en hoe zich dit vertaalt in de methodologische benadering die voor deze opdracht werd gevolgd. Hoofdstuk 3 schetst een overzicht van de negen

casussen die vervolgens in hoofdstuk 4 meer in detail worden geanalyseerd op basis van de verzamelde en getrianguleerde onderzoeksdata. Hoofdstuk 5 gaat kort in op de supplementaire vraag rond de gemeenschappelijke monitoring. Hoofdstuk 6 ten slotte zet de voornaamste conclusies en aanbevelingen op een rij.

2 | Evaluatievragen en -aanpak

2.1 Zuid-Noord uitwisselingen ten behoeve van educatieve doeleinden en beleidsbeïnvloeding in het Noorden: conceptueel kader

In het Noordluik van het gemeenschappelijk programma wordt expliciet verwezen naar het geven van inspraak en het betrekken van Zuidpartners om het educatief werk en de beleidsbeïnvloeding doeltreffender te maken. De vraag voor deze evaluatie-oefening is of dit relevant is en in de praktijk ook daadwerkelijk de effectiviteit van de strategie verhoogt.

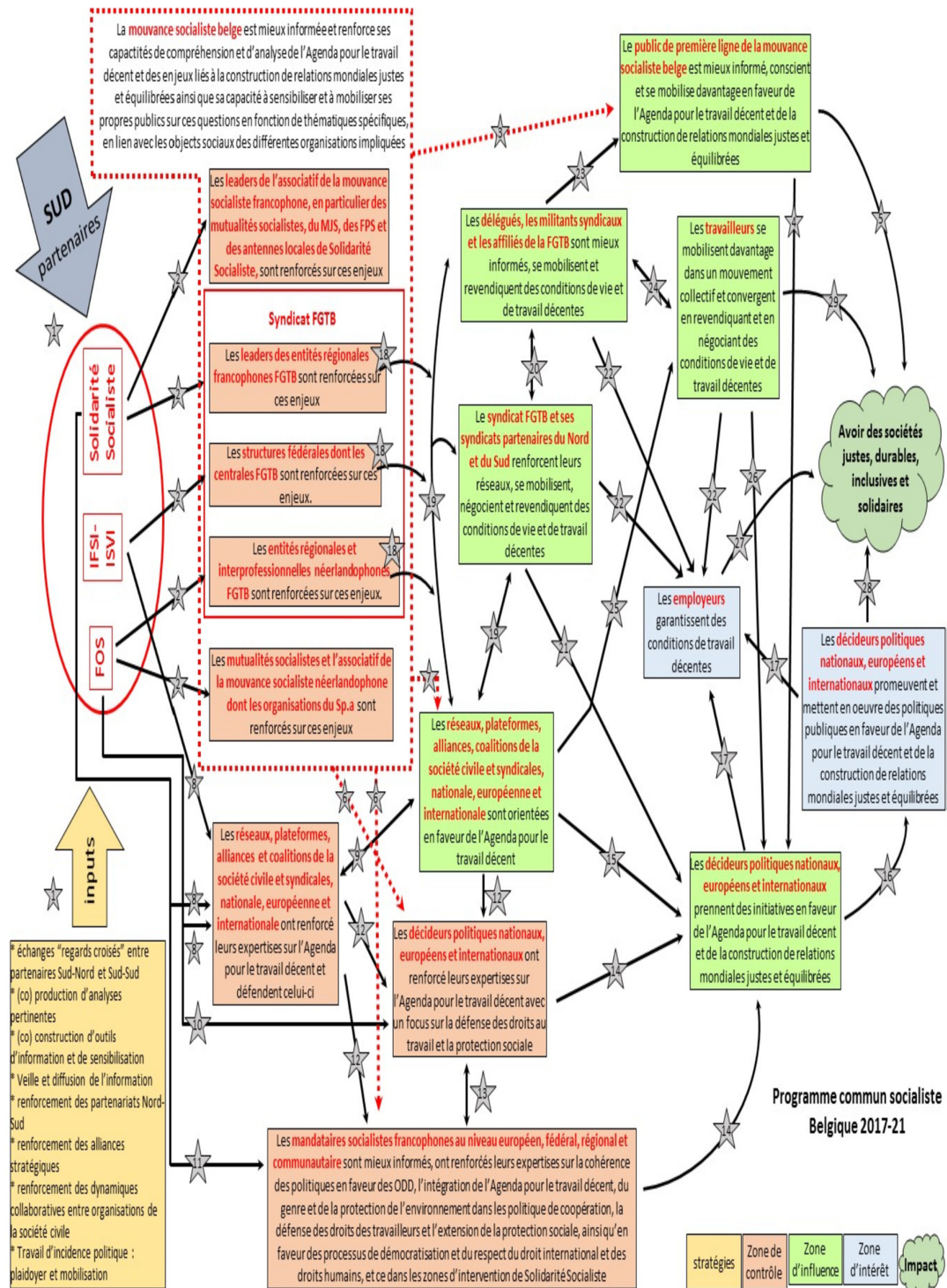
Conceptueel kunnen we deze vraag opdelen in een aantal deelvragen waarrond eerder onderzoek is verricht en waarbij we dus op een aantal eerdere bevindingen kunnen terugvallen.

(a) Past het in de beoogde verandering?

Afgaande op de veranderingstheorie die aan het gemeenschappelijk programma ten gronde ligt, situeert de *beoogde verandering* zich op het globale terrein van Waardig Werk, zowel wat betreft de arbeidsvoorwaarden door de werkgevers en bedrijven gecreëerd, als wat betreft de Waardig Werk agenda door besluitvormers naar voor geschoven en geïmplementeerd. Rechtvaardige internationale verhoudingen, waarbij de verbanden tussen sociaaleconomische activiteiten in Noord en Zuid mee in beschouwing genomen worden, vormen daar een wezenlijk onderdeel van (bv. handelsakkoorden, productieketens, Due Diligence, etc.). Ook vrijheid van vereniging (o.m. vakbonden) en democratische besluitvormingsprocessen in de partnerlanden staan op het voorplan. Deze veranderingen, en de actoren die ze zouden moeten realiseren, situeren zich in de *'sphere of interest'*, waar de betrokken NGOs (FOS, SOLSOC, ISVI) en hun directe partners niet direct op kunnen wegen. De toegang die zij tot die sfeer hebben, verloopt via een brede *'sphere of influence'* die gevormd wordt door de Belgische socialistische beweging, zowel de instituties (partij, vakbond en al haar geledingen, mutualiteit, vrouwen- en jongerenorganisaties, en gelieerde organisaties uit de civiele maatschappij) en de personen die er deel van uitmaken (politici, leidinggevendenden, kaders, militanten en leden). Binnen deze sphere of influence zien we dat bepaalde actoren dichterbij de sphere of control (de NGOs zelf en hun partners) staan, zoals bepaalde politici, en bepaalde sleutelfiguren binnen organisaties. Anderen (leiders en kaders van organisaties; vakbondsdelegés en -militanten; coalities en netwerken) situeren zich reeds wat verder. Nog anderen (het eerstelijnspubliek, de gesyndiceerde arbeiders, de socialistische partijen) staan nog verder. Dit maakt dat de beoogde veranderingen vaak langs een ketting van actoren verlopen en zich vaak ook over een ruime tijdshorizon uitstrekken. Het is ook een bewuste strategie om via netwerken en organisaties naar besluitvormers en het brede publiek toe te werken (multiplicatoreffect).

Deze veranderingstheorie wordt gevisualiseerd in het programmadocument (FOS, SolSoc & ISVI, 2017, p. 62) aan de hand van onderstaand schema. De veranderingstheorie toont bij welke actoren men welke verandering beoogt. Aan de linkerkant van het schema staan de actoren die tot de controlesfeer behoren (eigen organisatie en directe partners, in het schema oranje ingekleurd), aan de rechterkant de actoren waar de uiteindelijke impact van het programma zich zou moeten aftekenen (interessesfeer, in het schema blauw ingekleurd), en daar tussenin de intermediaire actoren waarop men invloed wil uitoefenen om de actoren aan de rechterkant te bereiken (invloedsfeer, in het schema groen ingekleurd). De daadwerkelijke activiteiten van het programma richten zich dus hoofdzakelijk op deze invloedsfeer.

Figuur 2.1 Veranderingstheorie voor het gemeenschappelijk DGD-programma van FOS, SoISoc en ISVI 2017-2021

Het is binnen dit complexe verhaal dat het betrekken van Zuidpartners een rol kan spelen. In het algemeen kan men veronderstellen dat het direct inzetten van Zuidpartners met het oog op zowel attitudes als structurele maatregelen ter bevordering van internationale solidariteit positief zou werken. De veranderingstheorie plaatst de input van de Zuidpartners ook links in het schema, d.i. in de

controlesfeer, die op het eerste zicht gemakkelijk beheersbaar lijkt. In de praktijk is het een minutieuze operatie waarbij veel aspecten in het oog moeten gehouden worden. De positie van de verschillende actoren binnen de hierboven geschetste veranderingstheorie laat toe in te schatten hoe relevant en belangrijk ze kunnen zijn (in termen van hefboom naar verandering) als ‘publiek’ van de Zuidpartners. Tegelijk geeft het ook aan hoe relevant de Noord-actoren als publiek zijn voor de Zuidpartners zelf die voor hun inzet en betrokkenheid adequaat gemotiveerd moeten worden. Dit vergt casus per casus een zorgvuldige afweging op vlak van selectie van sprekers en toehoorders, spreek- en luisterbereidheid, en potentieel hefboomeffect.

(b) Wat kunnen de Zuidpartners in het Noorden teweegbrengen?

Het Finse NGO-platform KEPA (2014)¹ en meer in het algemeen de verworven inzichten rond participatie van stakeholders in veranderingsprocessen (Brodie, 2009)² geven een aantal evidente redenen aan waarom getuigenissen uit het Zuiden belangrijk zijn voor educatieve en beleidsbeïnvloedende doeleinden. Cruciaal is dat iemand *een concreet verhaal* kan brengen waardoor een appèl aan soms abstract overkomende analyses (bv. uitbuiting) en attitudes (bv. solidariteit) als levensecht overkomt. Daarnaast moet degene die de getuigenis brengt in de ogen van het publiek een *herkenbare positie en gedeelde achtergrond* hebben, waardoor het publiek het gevoel krijgt dat de gebrachte issue ook hen aanbelangt. KEPA haalt nog andere elementen aan, zoals het doorbreken van stereotypen, het contextualiseren van issues en het laten horen van meerdere stemmen rond eenzelfde problematiek. Deze redenen vormen meteen ook belangrijke condities voor het betrekken van Zuidpartners, condities die casus per casus gecheckt moeten worden.

(c) Wat zijn de condities opdat iemand uit het Zuiden doeltreffend een boodschap kan brengen?

Naast de condities over het ‘wat’ zoals hierboven geschetst (concreet verhaal en gemeenschappelijke positie), gelden ook een aantal condities over het ‘wie’ en het ‘hoe’. Met het ‘wie’ bedoelen we zowel *de persoon die aan het woord komt*, als de organisatie die hij/zij vertegenwoordigt. Wat de persoon betreft, gelden een aantal ‘common sense’ inzichten: de persoon moet helder en bevattelijk kunnen communiceren, moet authentiek overkomen (een eigen verhaal brengen), moet zijn/haar doelpubliek kunnen inschatten (en derhalve voldoende in het programma opgenomen zijn), en zich comfortabel voelen in zijn/haar rol. Dit laatste impliceert ook een aantal *procescondities* (omkadering, logistieke organisatie, snelle feedback, aanvaardbare inspanning, compensatie). Vertaling is soms aangewezen, maar heeft het nadeel dat communicatie geformaliseerd wordt tot een uitwisseling van statements.

Een persoon die een getuigenis brengt, vertegenwoordigt meestal een *partnerorganisatie*. Die organisatie moet uiteraard voldoende geloofwaardig en representatief zijn, ook in de perceptie van de toehoorder(s). Bovendien gebeurt de getuigenis in het kader van een partnerschap die maar constructief wordt wanneer aan een aantal systeemcondities voldaan wordt (zie o.m. Pollet, 1994). Een van de condities is de duurzaamheid van de partnerschap of samenwerking in de tijd, die op zich onderhevig is aan de wederzijdse benefits, de intensiteit van de communicatie en het overbruggen van cultuurverschillen. Een uitdaging hierbij is dat er het een partnerschap soms sterk gebaseerd is op interpersoonlijke relaties, wat impliceert dat bij ‘vervanging’ van personen (door bv. personeelsverloop) de banden soms opnieuw gelegd of aangehaald moeten worden (cf. Hofstede, 2003). Daarnaast is binnen een duurzame partnership ook een openvolging van uitwisselingen mogelijk, waardoor er een leerproces ontstaat dat ervoor zorgt dat getuigenissen herkenbaarder, relevanter en effectiever worden (bv. meer zelfvertrouwen, meer aandacht voor gender issues, meer inzicht in veiligheids- en gezondheidsreglementering bij vakbondswerk, etc. – cf. Peeters, B. et al. (2015), p. 32 & p. 38).

1 Kepa (2014), Enhancing Southern Voices in global education: https://www.globaalikasvatus.fi/sites/default/files/attachments/enhancing-southern-voices-global-education_0.pdf.

2 Brodie E. et al (2009), Understanding participation: a literature review: http://www.sharedpractice.org.uk/Downloads/Pathways_final_report.pdf.

(d) Wat maakt dat het publiek deze boodschap uit het Zuiden oppikt en valoriseert?

De Veranderingstheorie toont dat er op directe wijze beïnvloeding is van het tweedelijnspubliek, met name sleutelfiguren en andere personen uit de Socialistische beweging. De bedoeling is dat zij binnen hun organisatie processen in gang zetten die meer openheid en aandacht creëren. De gehanteerde Veranderingstheorie houdt ook in dat boodschappen uit het Zuiden meestal *op indirecte wijze* en langs tussenstations hun weg moeten vinden van tweedelijnspubliek naar eerstelijnspubliek, van sleutelfiguren naar leiders van organisaties en besluitvormers, van bevriende politici naar ruimere politieke allianties en beleidsmaatregelen, van inzichten naar overtuigingen en gedragsverandering, van kleine stappen nu naar grotere stappen later. In het programma wordt hiervoor sterk ingezet op het ondersteunen en versterken van de organisaties binnen de socialistische beweging zodat zij op hun beurt een rol kunnen spelen in de sensibilisering van hun achterban of beleidsbeïnvloeding. In dat opzicht speelt voor een stuk de Social Capital-theorie (Bourdieu, 1986; Putnam, 2000): met het oog op een bepaald multiplicatoreffect rekent men op *het sociale netwerk van de toehoorders*, en hun bereidheid om dit netwerk zelf aan te spreken. Dit maakt dat deze toehoorders niet alleen zorgvuldig moeten gekozen en geworven worden, maar ook dat ze gemotiveerd en gefaciliteerd worden deze boodschap verder te verspreiden. De boodschap zelf dient daarvoor voldoende enthousiasmerend te werken, iets ‘nieuws’ te bevatten waarmee de toehoorder-verspreider kan uitpakken, en voldoende eenvoudig en bevattelijk onder woorden te brengen zijn. Wanneer de boodschap zich naar de toehoorders zelf richt, dient zij voldoende handelingsperspectief te bevatten (wat zich kan uitdrukken in bv. donateurschap, petitie, koopgedrag, etc.).

Soms speelt het sociaal kapitaal niet onder de vorm van een te verspreiden boodschap, maar onder de vorm van multiplicatie van contacten. De oorspronkelijke contactnaam (bv. in een inleefreis) kan resulteren in een meer bestendig contact tussen een Noord- en Zuidpartner, die in een verdere fase kan leiden naar media en journalisten die bij een bepaald incident op directe wijze contact kunnen opnemen met ‘mensen ter plaatse’. Ook de sociale media (Facebookgroepen e.d.) kunnen vorm geven aan meer bestendige contacten.

(e) In welke mate moet rekening gehouden worden met complexe omgevingsfactoren?

Gegeven hun doelstellingen rond educatie en beleidsbeïnvloeding opereren organisaties als FOS, SOLSOC en ISVI-IFSI in een complexe en onvoorspelbare omgeving (cf. Keck & Sikkink, 1998). Dit betekent dat de veranderingen die het programma nastreeft in grote mate onvoorspelbaar zijn en niet lineair verlopen. Deze veranderingen worden immers beïnvloed door heel wat factoren die buiten de controle of invloed van het programma vallen.

Onvoorspelbaarheid van de omgeving betekent dat, contingenties kunnen spelen, factoren die men niet in de hand heeft en die remmend kunnen werken ten opzichte van de gekozen strategie. Sommige factoren zijn volledig extern, zoals de onderstroom van de publieke opinie, het heersend discours bij de politieke actoren en de competitie met andere issues (bv. klimaat, veiligheid en migratie). Andere factoren bevinden zich in de ‘sphere of influence’, zoals bv. de interne cohesie van de Belgische socialistische beweging en de invloed die kaders en délégués hebben op hun achterban. Nog andere factoren zijn wel degelijk beïnvloedbaar, zoals de partners waarmee men werkt, het publiek dat men werft, de mate waarin men aansluiting zoekt bij reeds bestaand beleid, de mate waarin beleidsmakers aangesproken worden op issues die binnen hun competentie liggen, etc.

Daarom is het belangrijk om bij de monitoring niet alleen te kijken naar de finale impact van het educatie- of beleidswerk (in de interessesfeer) maar ook naar verschillende types van veranderingen die zich op intermediair niveau (in de directe invloedssfeer) in de veranderingstheorie kunnen voordoen. Deze verschillende types van verandering worden geïllustreerd in figuur 2.2.

Figuur 2.2 Types outcome voor beleidsbeïnvloeding volgens Keck & Sikkink

Outcome	Points to consider
1 Interest of key stakeholders; getting issues on to the policy agenda	How interested and open are policy actors to your issues? What kind of evidence will convince them?
2 Public opinion	How does the public engage in these issues?
3 Capacity and engagement of other actors	Who else is engaging in this policy area? How influential are they? What can be done to involve others?
4 Change in discourse among policy actors and commentators	What are the influential policy actors saying on this issue? What language are they using?
5 Improvements in policy-making procedure/process	Who is consulted during policy-making? How is evidence taken into account?
6 Change (or no change) in policy content	What new legislation, budgets, programmes or strategies are being developed?
7 Behaviour change for effective implementation	Who is involved in implementing targeted policies? Do they have the skills, relationships and incentives to deliver?
8 Networks and systems for supporting delivery	Are different actors working coherently together to implement policy? Are the necessary structures and incentives in place to facilitate this?
9 Relationships between actors	Do bonds of trust exist between different actors?

2.2 Zuid-Noord uitwisselingen ten behoeve van educatieve doeleinden en beleidsbeïnvloeding in het Noorden: gegevensverzameling voor de evaluatie

Gegeven de bovenstaande inzichten en de tijdslimieten voor deze evaluatie, werd ervoor gekozen om aan de hand van een aantal representatieve casussen na te gaan of aan de hierboven beschreven condities werd voldaan om de inzet van Zuidpartners in dit Noordprogramma doeltreffend te maken. Per organisatie (FOS, SOLSOC en ISVI) werden drie representatieve casussen geselecteerd, dus negen casussen in totaal. Daarbij komt een casus overeen met een in het recente verleden plaatsgevonden uitwisseling met een Zuidpartner gericht naar een Noordpubliek rond een bepaalde issue. Deze uitwisseling nam meestal de vorm aan van een bezoek van een Zuidpartner in het Noorden (7 casussen), of een inleefreis van sleutelfiguren uit het Noorden naar de Zuidpartners van een bepaalde regio. In bepaalde gevallen werd de uitwisseling ook ondersteund door gebruik te maken van media (documentairefilm; webdocument).

Datacollectie omvatte skype- of telefonische interviews afgenomen met sleutelfiguren uit het Zuiden, zowel als uit het Noorden, met name personen die aanwezig waren of betrokken waren bij de uitwisseling. Hiervoor werden checklists ontwikkeld (zie BIJLAGE) die op voorhand per e-mail, aangepast aan de casus in kwestie, werden doorgestuurd naar de betrokken respondent. De identificatie van geschikte respondenten gebeurde in samenspraak met FOS, SOLSOC-of IFSI/ISVI. Tevens waren er gesprekken met de medewerkers van FOS, ISVI en SolSoc en werd met elk van de drie organisaties een outcome harvesting workshop gehouden. Bovendien werd een deskreview uitgevoerd van diverse programmadocumenten (o.a. outcome- en activiteiten journals) en werd een websearch uitgevoerd naar relevante artikels, getuigenissen, rapporten (bv. verslagen van parlementaire sessies), facebook berichten, ... Tijdens de datacollectie werd sterke aandacht besteed aan het 'oogsten van observeerbare veranderingen'³ op de verschillende outcome niveaus zoals voorgesteld in het conceptuele kader van Keck en Sikkink.

Voor de analyse van de cases werd op basis van de beschikbare data een narratieve analyse (Wessel en Ho, 2018)⁴ uitgevoerd. Hierbij werd op een gedetailleerde manier, het proces alsook de verwezen-

³ Dit is gebaseerd op de 'outcome harvesting' techniek waarbij men retrospectief observeerbare veranderingen of outcomes tracht vast te stellen, deze zo nauwkeurig mogelijk tracht te beschrijven en vervolgens het belang van deze veranderingen alsook de contributie van een het programma en andere factoren probeert te analyseren. (zie ook https://www.betterevaluation.org/en/plan/approach/outcome_harvesting).

⁴ Wessel, M., Ho, W. (2018) Narrative Assessment. A new approach to advocacy monitoring, evaluation, learning and communication. Hivos. <https://publicaties.demo.colophon.cc/narrative-assessment/index.html>.

lijkingen, uitdagingen en outcomes binnen de verschillende cases beschreven. Tevens werd ook gekeken naar het belang van de geobserveerde outcomes in functie van de doelstelling van het programma alsook naar de specifieke bijdrage van het programma aan deze outcomes. Specifieke bevindingen en conclusies werden telkens waar mogelijk getrianguleerd vanuit verschillende databronnen om zo hun geloofwaardigheid en validiteit te versterken.

Voor de cross case analyse werd gebruik gemaakt van de *'constant comparative method'* voor het coderen en categoriseren (Strauss & Corbin, 1998).⁵ Dit omvat een proces waarbij de informatie gelezen wordt en waaruit bepaalde stukken met specifieke betekenis geïsoleerd worden. Deze stukken worden dan verder onderzocht en vergeleken op gelijkenissen en verschillen op basis van een 'open' codeer proces. Zulk proces helpt om de stukken data te kunnen groeperen in verschillende categorieën.

2.3 De gemeenschappelijke monitoring voor de Noordwerking: aanpak

Vanuit de drie organisaties (FOS, SOLSOC en IFSI-ISVI) vraagt men zich af of de gemeenschappelijke monitoring zoals ze momenteel wordt toegepast de meest adequate aanpak is. Omdat deze gemeenschappelijk monitoringstrategie sterk gelieerd is met de gemeenschappelijke Theory of Change, werd besloten om dit gedeelte van de evaluatie toe te spitsen op een workshop waaraan de teams van de Noordwerking van FOS, SOLSOC en IFSI-ISVI zouden deelnemen. Op basis van de methodologie ontwikkeld door Van Ongevalle et al (2014) wordt in deze workshop gezamenlijk nagegaan:

- of de gehanteerde Theory of Change conform is, en op maat van de realiteit waarin men opereert;
- of de gehanteerde gemeenschappelijke monitoring de organisaties toelaat met de complexiteit van hun programma om te gaan. Draagt met andere woorden het huidige monitoringsysteem bij tot collaboratief leren, tot verduidelijking van de relaties tussen de actoren, tot wederzijdse verantwoording, en tot adaptief programmabeheer?
- of de huidige monitoring beschikt over een adequaat arsenaal aan tools, en over voldoende ruimte (budget, taaktoewijzing, tijdsruimte) om adequaat te worden geïmplementeerd.

2.4 Verloop van de evaluatie

Deze evaluatie-oefening werd aangevat begin juli 2019. Na interviews met de teams werd de methodologie ontwikkeld en werden contactverzoeken uitgezet. De interviews met de beoogde respondenten vonden plaats gedurende augustus en september 2019. De workshop rond monitoring ging door op 19 september 2019. Een eerste fase van analyse en rapportage gebeurde gedurende oktober en november 2019, gevolgd door een eerste restitutie en sensemaking meeting op 13 februari 2020. In een tweede fase (februari-mei 2020) werden bijkomende outcome harvesting workshops georganiseerd met elk van de drie organisaties (FOS 20/04/2020; SolSoc 21/04/2020; IFSI 21/04/2020) en werd ook de analyse en het evaluatierapport gefinaliseerd.

In totaal vonden 26 interviews plaats met sleutelinformanten in Zuid en Noord. Vier van deze interviews werden verzorgd door een collega van ACE Europe die zich voor de Zuidevaluatie van dit programma in Colombia bevond. De overige interviews werden telefonisch afgenomen door de auteur van dit rapport. Daarnaast werden ook gesprekken gevoerd met medewerkers van de drie organisaties FOS, ISVI en SolSoc. In bijlage is een overzicht opgenomen van de personen die (als respondent) aan deze evaluatie hebben meegewerkt.

⁵ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

2.5 Beperkingen van deze evaluatie

De complexiteit van deze evaluatie die over drie organisaties gaat, weliswaar met een gemeenschappelijk programma was aanzienlijk. Informatie diende immers verzameld te worden over negen casussen, elk met hun eigen doelstelling, context en stakeholders. Er werd tevens over gewaakt dat de casussen voldoende van elkaar zouden verschillen teneinde een licht te werpen op de veelheid en verscheidenheid aan activiteiten in het Noorden die door de drie organisaties ondernomen werden, en waarin Zuidpartners een rol speelden. Tijdens een eerste fase van de analyse bleek een te sterke vergelijking tussen de cases minder geschikt aangezien elke case op zich een specifiek puzzelstuk bleek te zijn binnen een groter geheel van acties die in de context van het meerjarenprogramma en overheen een langere periode, op een complementaire en synergetische manier bijdragen aan de programmadoelstellingen. Hierdoor werd de analyse ook een stuk complexer en was er ook meer tijd nodig dan oorspronkelijk voorzien om deze evaluatie uit te voeren.

3 | Overzicht van de bestudeerde casussen

Bij elk van de drie organisaties werden drie uitwisselingen geselecteerd, waarbij werd gekeken naar een spreiding over verschillende issues, verschillende doelstellingen (educatie & mobilisatie en beleidsbeïnvloeding), geografische spreiding, en de ingeschatte beschikbaarheid van respondenten.

CASE	Interview Zuid	Interviews Noord
Visit Maquila Centr. America (FOS)	2	2
Visit Huishoudvakbond Colombia (FOS)	1	2
Mission South Africa (FOS)	1	1
Webdoc & visit Katanga (SolSoc)	1	3
Mission Palestine (SolSoc)	1	3
Film Tierra de Lucha Colombia (SolSoc)	3	1
Visit Cote d'Ivoire - Cacao (ISVI)	1	2
Visit RDC - elections (ISVI)	1	1
Visit RDC gender in trade union (ISVI)	1	1

Casus 1: bezoek vakbondsvertegenwoordigsters uit de Maquila

Het betrof het bezoek van Marta Zaldaña (Secretaris-Generaal van FEASIES, Salvadoraanse vakbondsfederatie) en Evangelina Arqueta (coördinator van Red de Sindicatos de la Maquila de Honduras), beide vertegenwoordigers van textielarbeiders uit de maquila (vrijhandelszones voor van belastingen vrijgestelde assemblage bedoeld voor export). Beide kwamen in 2017 in het kader van het jaarthema Schone Kleren. De bezoeken verliepen niet parallel. Voor het bezoek van Marta werden een aantal dagen van het programma ingevuld in samenwerking met de Algemene Centrale (AC), die de textielsector vertegenwoordigt. Daarna kwam Marta ook langs op NVSM (Oost-Vlaanderen) en VIVA-SVV. Er werd ook een bezoek georganiseerd aan een Gents textielbedrijf met oog op een vergelijkende uitwisseling rond de arbeidsverhoudingen. Tevens kon Marta, in samenwerking met Solidar, deelnemen aan overlegmomenten met verschillende parlementsleden in het Europees parlement. Bij Evangelina lag de nadruk nog sterk op beleids- en lobbywerk. In samenwerking met Solidar kon zij in het Europees parlement een getuigenis⁶ geven over de werkomstandigheden in de Maquilas. Dit gebeurde tijdens een uitwisselingsmoment, georganiseerd door Europese parlementsleden, rond

⁶ In her intervention, Evangelina Argueta called for binding EU legislation, as this will prevent producing countries being exposed to social dumping from other countries offering cheaper labour and cheaper working conditions. (Solidar, 2017): <https://www.solidar.org/en/news/a-level-playing-field-in-the-garment-supply-chains-requires-binding-eu-legislation>.

het ‘EU flagship initiative on the garment sector’. Zij nam ook deel aan een ILO-conferentie. Daarnaast deed Evangelina ook enkele sensibiliserende activiteiten, zoals bij de organisatie Linx+. In 2018 werden de beide vrouwen opnieuw uitgenodigd als internationale gasten op het congres van de Algemene Centrale. Ze namen daaropvolgend ook deel (als partners/gasten van FOS) aan de ‘Dag tegen geweld op vrouwen’, een vergadering met het Belgische consortium rond de Schone Kleren Campagne, en een seminarie in het federale parlement rond de IAO-conventie ‘Violence at Work’. Beide personen werden tijdens een eerdere zending van FOS en ABVV aan Centraal-Amerika (2016) in samenspraak met de partner uitgenodigd voor het bezoek aan België.

Casus 2: bezoek vakbond vertegenwoordigster huishoudpersoneel uit Colombia

Berta Villamizar van de huishoudvakbond Sintraimagra (partner van FOS) is in juni 2019 naar België gekomen. Het eerste doel was de voorbereiding op een interventie tijdens een jaarlijkse vergadering van ILO in Genève rond global supply chains in the garment sector. Verder bracht zij ook getuigenis bij de lancering van de film *Tierra de Lucha*, waarop buiten de NGO-teams ook EU-parlementsleden, Solidar kaders, sympathisanten en sleutelfiguren van de Socialistische beweging aanwezig waren. Zij nam ook deel aan een lunchdebat voor kaders van ABVV (o.m. HORVAL) en andere Noordpartners. Ze heeft ook ontmoetingen gehad met AC Antwerpen en met FGTB. De film lancering, de afvaardiging naar de ILO-conferentie en het lunchdebat werden samen georganiseerd met SolSoc en ISVI. Voor haar deelname aan de ILO-conferentie werd ook nauw samengewerkt met Solidar en andere netwerken. Haar reis had als voornaamste doelstelling beleidsbeïnvloeding maar maakte ook deel uit van het sensibiliseringswerk binnen het programma. Tevens was het ook de bedoeling om SINTRAIMAGRA te linken met de (inter)nationale huishoudwerkersvakbonden.

Casus 3: zending (uitwisseling) Noordpartner naar Zuid-Afrika

Deze casus was een bezoek (2016) aan Zuid-Afrikaanse partners van FOS door een lid van de algemene vergadering die ook deel uitmaakt van de studiedienst van NVSM. Deze zending werd gekoppeld aan een dienstreis van twee FOS-medewerkers aan het ‘Women on Farms Project’ waar zij ter voorbereiding van de campagne rond intrafamiliaal geweld getuigenissen wilden verzamelen van vrouwelijke landarbeiders op de wijnplantages in Zuid-Afrika. Door deze activiteiten samen te laten doorgaan konden de FOS-medewerkers een rol spelen bij de voorbereiding en de nazorg van de zending. Ter plaatse kon het bestuurslid een aantal partners van FOS-bezoeken (o.m. kennis- en netwerkcentrum ILRIG en de vakbond voor landarbeiders). Het bestuurslid schetste bij deze gelegenheden een inleidend overzicht over het Belgische sociale zekerheidssysteem. Zelf kreeg hij een inzicht in het gezondheidslandschap en bredere context van het Zuid-Afrika programma. Hij kreeg ook meer inzage in wat de steun van NVSM op het terrein betekent.

Casus 4: bezoek & web documentaire ‘les creuseurs du Katanga’

Danny Singoma van Cenadep werd in 2018 door SolSoc uitgenodigd om in België te spreken over de arbeidsomstandigheden in de Katangese artisanale mijnen en over het verkiezingsproces in Congo. Hij had ontmoetingen met verschillende PS-mandatarissen over de traceability van uit erts vervaardigde producten. Eerder is hij ook bij verschillende Noordpartners van SolSoc langs geweest (FGTB, Solidaris, FPS) naar aanleiding van het lanceren van de web-reportage ‘Sans terre, sans droit, les creuseurs du Katanga’. In de marge was er ook een fotoreportage over het thema.

Casus 5: inleefreis naar Palestina georganiseerd door SolSoc voor Noordpartners en politici

Deze inleefreis (2015) liet de deelnemers toe in contact te komen met Palestijnse (en een enkele Israëliëse) organisaties uit de civiele maatschappij. De deelnemers waren politieke mandatarissen

van de PS en kaders van MJS (mouvement des jeunes socialistes) en FPS (femmes prévoyantes socialistes). Lokaal werd de reis gecoördineerd door partners van SolSoc (Netwerkorganisatie MAAN & jeugdorganisatie PAC). De bedoeling van de reis was zowel educatief als beleidsbeïnvloedend (politici een real life ervaring en directe contacten meegeven rond de dossiers waarvoor naderhand gelobbyd wordt).

Casus 6: documentairefilm Tierra de Lucha & bezoek van Colombiaanse partners

Dit was een gezamenlijk synergetisch initiatief van de drie organisaties. Simultaan aan een internationaal seminarie in Colombia (november-december 2018) werd door SolSoc een filmploeg meegestuurd om een documentaire te maken over vakbondsmensen en arbeiders in de landbouw, de suikerrietplantages, de voedingsindustrie en de huishoudarbeid in Colombia. Er worden enkele personages voorgesteld die enkele dagen gevolgd worden in alle aspecten van hun leef- en werkomstandigheden. Voor en tijdens het draaien van de film was ATI (partner van SolSoc) het aanspreekpunt. Er werd ook een fotograaf meegestuurd (personeelslid van FOS) om een bijhorende fototentoonstelling op te zetten. Ter plekke werden ook een aantal partnerorganisaties bezocht. De partners (o.m. de vakbonden Sintra14 en Sinaltrainal) waren ook aanwezig bij het lanceringsmoment in Brussel (juni 2019), als onderdeel van hun bezoek aan Europa (bezoek aan ILO, vestigingen van Coca-cola, en partners in verschillende Europese landen). De film is vanaf najaar 2019 in omloop en wordt vertoond bij evenementen van Noordpartners en op filmfestivals. Daarnaast werd parallel aan de documentaire ook een fototentoonstelling gemaakt.

Casus 7: bezoek van Ivoriaanse vakbond met oog op cacaoconferentie

Daniel Lombo van FENSTIAA, Ivoriaanse vakbondskoepel van voedingsindustrie werd door ISVI en HORVAL uitgenodigd om als lid van de syndicale fractie deel te nemen aan de wereldconferentie van de cacao (Berlijn 2018). Voorafgaand aan deze conferentie vindt een syndicaal pre-congres plaats waarin de taken worden verdeeld in functie van de strategie en de beschikbare spreektijd. Daniel bracht in dit pre-congres elementen aan in verband met arbeidsomstandigheden op de cacaoplantages, en kinderarbeid in het bijzonder.

Casus 8: deelname van een Congolese vakbondspartner van ISVI aan een debat over de Congolese verkiezingen

Het platform Centraal-Afrika van CNCND, waaraan ISVI meewerkt, organiseerde kort voor de verkiezingen in de DRC een debat over het verkiezingsproces. ISVI achtte het opportuun om met het oog op de diversiteit van de getuigenissen ook iemand van hun partners aan tafel te hebben, gezien het vakbonds- en civil society-perspectief. Hiervoor werd Guy Kuku, president van de Congolese vakbondskoepel CDT aangezocht. Hij bevond zich op dat ogenblik in Europa. Het debat vond plaats in december 2018 en richtte zich tot een publiek van Belgische en Congolese NGO- en civiele maatschappijmensen.

Casus 9: bezoek van Congolese vakbondsvrouw aan verschillende vakbondsgerichte activiteiten

Na de laatste sociale verkiezingen (2016) werd een evenement voor nieuw gekozen vrouwelijke afgevaardigden georganiseerd (2017), waarvan een deel van de tijd was gewijd aan het internationale deel met het oog op het creëren van solidariteit met de strijd van de internationale vrouwenvakbondsmensen. In deze context werd Isabel Kapinga (CDT) uitgenodigd om op basis van haar eigen ervaringen te spreken over de genderproblematiek op de werkvloer en in de vakbeweging in Congo. Het evenement werd bijgewoond door 600 deelnemers. Ze had ook ontmoetingen met activisten van het

ABVV Brussel, met enkele kaderleden en leiders van het ABVV en een lunchdebat met collega's van het federaal ABVV.

4 | Case analyse

In dit hoofdstuk ontlede we de negen casussen aan de hand van 4 analysevragen die elk op zich een aspect van de effectiviteit van de benadering ‘inzetten van Zuidpartners voor Noorddoelinden’ bevatten. Deze 4 analysevragen zijn:

- Was de inzet van de Zuidpartner in elk van de gevallen goed overdacht? Paste de actie (inzet van Zuidpartners) in de bredere **strategieën** van het programma?
- Verliep het **proces** optimaal? hoe was de performance van de verschillende betrokken stakeholders om de inzet van de Zuidpartner zo gunstig mogelijk te laten verlopen? hoe verliep de logistieke organisatie, konden de Zuidelijke bezoekers hun boodschap over brengen, en kregen zij de nodige scope zowel wat betreft gesprekspartners als wat betreft publiek?
- Tot welke **outcome** leidde de inzet van de Zuidpartner? wat maakte dat die outcome tot stand kwam? Zowel het bereik en de bruikbaarheid van de outcome worden bekeken, alsook de outcome voor de Zuidpartner;
- Hoe **duurzaam** en blijvend zijn de resultaten van de inzet van de Zuidpartner, waarbij zowel op de herhaalbaarheid als op de resultaten wordt gedoeld?

Casus 1: bezoek vakbondsvertegenwoordigers uit de Maquila

De maquila-partners zijn vaste partners van FOS waarmee intens wordt samengewerkt. De twee vakbondsleiders die in samenspraak met de partnerorganisaties werden uitgenodigd waren voorbereid op hun bezoek. Er was een missie van FOS ter plaatse aan voorafgegaan. Ook de betrokken Noordpartners waren geïnformeerd en namen mee de organisatie van het bezoek op zich. Bovendien was de kalender ook afgestemd op het in contact brengen van de bezoekers met Europese parlementsleden. De thematiek past bij de waardeketenbenadering waarrond FOS Noord-Zuidsolidariteit tussen vakbondsmilitanten probeert aan te moedigen. FOS is een van de NGOs die deel uitmaakt van het netwerk van de Schone Kleren Campagne, gericht op eerlijke en waardige arbeid in de textielsector. De vakbondsleiders gaven hieraan een gezicht. Het bezoek van deze Zuidpartners past duidelijk binnen de verschillende werkingen of strategieën van het programma, nl. capaciteitsversterking (zeker op individueel niveau) van de Zuidpartner (Zuidwerking), sensibilisering/mobilisering binnen de beweging, en beleidsbeïnvloeding. In die zin vormt dergelijk bezoek geen ‘stand alone’ activiteit maar vormt het een belangrijke verbindende schakel tussen verschillende strategieën binnen het programma.

- **Capaciteitsversterking:** Het bezoek werd door beide Centraal-Amerikaanse vakbondsafgevaardigden beschouwd als een belangrijke leerervaring waarbij diepere inzichten werden verkregen rond de gelijkenissen en verschillen qua aanpak en thema's waarrond gewerkt wordt, de wijze waarop agendasetting gebeurt, hoe de Belgische vakbond via de samenwerking met de partij zaken op de politieke agenda krijgt alsook de verschillende niveaus waarop gewerkt wordt (bedrijf, sector, interprofessioneel) en hoe die niveaus elkaar versterken. Zo was het voor de Centraal-Amerikaanse bezoekers bijvoorbeeld een intense ervaring om te zien dat het mogelijk was om als vakbond op bedrijfsniveau samen met de directie zaken te bespreken, iets wat in hun thuisland niet gebeurde. Daarnaast konden tijdens het bezoek ook duurzame contacten worden gelegd met Belgische en internationale vakbondsorganisaties. Zulke internationale netwerking werd door beide bezoekers als een belangrijk element van capaciteitsversterking beschouwd. Zo hebben de vakbonden van de bezoekers nu ook meer kunnen uitwisselen met de DAG (domestic advisory

groups) in hun respectieve landen. Deze bieden een platform voor het maatschappelijk middenveld om toezicht te houden op verschillende aspecten (incl. zaken die verband houden met waardig werk) van de handelsovereenkomsten met de EU. Hier liggen dan ook interessante opportuniteiten om vanuit het Zuidprogramma de verdere effecten rond capaciteitsversterking op organisationeel niveau verder op te volgen. Deze konden binnen de scope van deze evaluatie niet worden waargenomen, maar de opvolging ervan zou een basis kunnen vormen om de Zuidwerking en noordwerking strategischer op mekaar te laten aansluiten. Gezien het feit dat er met partners overheen een langere periode wordt gewerkt liggen hier des te meer interessante opportuniteiten naar de toekomst toe.

- **Sensibilisering:** De diverse contacten met militanten en afgevaardigden zijn er natuurlijk ook op gericht om de achterban te sensibiliseren. Good practices hierbij zijn volgens respondenten een tijdige voorbereiding, het op voorhand goed afspreken van doelstellingen, laagdrempelige evenementen waar ook ruimte is voor informele interactie en een goede afstemming van het publiek (bv. bezoekers in contact brengen met militanten/afgevaardigden uit een sector waar de bezoekers ook in werken). Zo konden de bezoekers op het AC-congres in 2018 contact leggen met 150 personen uit alle Belgische regio's, terwijl het bij de specifieke internationale avonden doorgaans 20 à 30 mensen betreft. Alhoewel er tijdens zulke evenementen vaak leden van de achterban bereikt worden die reeds overtuigd zijn van het belang van internationale solidariteit, zijn er ook momenten waar dit niet het geval is. Zo bleek het bezoek aan het textielbedrijf in Gent voor de CEO en de AC-secretaris die beiden weinig affiniteit hebben met mondiale thema's toch een aanzienlijke 'eyeopener' geweest te zijn (aangegeven door verschillende interview respondenten). Over wat er na zulke sensibiliseringsactiviteiten bij individuele deelnemers blijft hangen of wat ze ermee doen is echter weinig geweten en de opvolging is ook praktisch gezien een aanzienlijke uitdaging. Dit wordt binnen het programma gedeeltelijk opgelost door de organisaties binnen de beweging op te volgen en te kijken of er op dat niveau verandering optreedt. Bijvoorbeeld de mate waarin de organisaties hun achterban mobiliseren voor activiteiten van het programma of zelf acties initieert of actief communiceert over het programma binnen hun eigen communicatiekanalen. Uit de monitoring journals van FOS uit 2018 en 2019 blijken deze progress markers overwegend stevig behaald, telkens met voorbeelden van organisaties die zich voor deze markers actief tonen. Het opvolgen van dit engagement op organisatieniveau biedt een goede management tool die toelaat om belangrijke evoluties (positief of negatief) op te merken en op basis hiervan bij te sturen. Zo kon bijvoorbeeld in het outcome journal van 2018 een daling worden vastgesteld in het engagement van een aantal organisaties (bv. daling in het engagement bij ABVV West-Vlaanderen waar het CIS maar 1 keer werd georganiseerd). Zulke observatie betekent niet dat het programma het niet goed zou hebben gedaan. Integendeel, het biedt leerrijke informatie die analyse toelaat waarom deze evolutie zich voordoet (bv. financiële bekommernissen, ander prioriteiten, ...) en die de reflectie over een passend antwoord vanuit het programma kan informeren.
- **Beleidsbeïnvloeding:** Tenslotte zijn er ook duidelijke indicaties dat zulke bezoeken via intensieve lobby-tours positief kunnen bijdragen tot het beleidsbeïnvloedingswerk op verschillende niveaus (federaal en Europees parlement, ILO,). Zo konden de bezoeksters tijdens hun opeenvolgende bezoeken getuigenissen geven in het kader van de onderhandelingen rond global supply chains. Tevens heeft Evangelina via Solidar kunnen getuigen in het Europees parlement in het kader van het EU flagship initiative on the garment sector in aanwezigheid van verschillende fracties (bv. FE, SND, ...) en was er ook informeel overleg met verschillende MEPs (bv. Kathleen Van Brempt SPA). Bovendien konden beiden getuigen in het federaal parlement op uitnodiging van de werkgroep 'violence at work' binnen de adviesraad rond gender en ontwikkeling. Op die manier kon input gegeven worden rond de inhoudelijke standpunten die België zou innemen bij de ILO rond de conventie over violence at work die in 2019 werd goedgekeurd. Ook hier ligt weer een interessante potentiële link tussen de verschillende deelwerkingen binnen een trajectmatige aanpak rond het thema violence at work. Immers, na de goedkeuring van deze conventie zal er heel sterk

gefocusd moeten worden op de implementatie van deze conventie en daar zullen zowel beleidsbeïnvloeding, sensibilisering van de achterban en capaciteitsversterking zowel bij de partners in België als bij de Zuidpartners nodig zijn.

Ook in de outcome journals van FOS wordt melding gemaakt van mandatarissen die mede dankzij de contacten met de bezoekers, proactief FOS contacteerden voor specifieke inhoudelijke input. De informatie in de journals is echter deels onvolledig waardoor het moeilijk is om op basis daarvan te achterhalen wat de vraag precies inhield, waartoe deze vraag eventueel geleid heeft, en op welke manier het beleidsbeïnvloedingswerk hiertoe heeft kunnen bijdragen. Dit is een interessant aandachtspunt dat vrij gemakkelijk kan rechtgezet worden in opkomende monitoring cycli, namelijk door iets meer gedetailleerde monitoring informatie hierover te noteren in het outcome journal (wie, wat, wanneer, waarom, hoe, waar heeft het toe geleid, ...).

Casus 2: bezoek vakbond vertegenwoordigster huishoudpersoneel uit Colombia

Casus 2 situeert zich binnen de versterking van de vakbond voor huishoudpersoneel in Colombia, een vakbond die door de verspreidheid en de kwetsbaarheid van haar leden onder moeilijke omstandigheden moet opereren. In België vertegenwoordigt AC het huishoudpersoneel en vormt op die manier de pendant/tegenhanger voor de betrokken vakbond. Het bezoek sloot aan bij de lancering van de film *Tierra de Lucha*. Deze film-launch is een voorbeeld van een Zuidissue waarrond FOS, SolSoc en ISVI constructief hebben samengewerkt. Tevens kon FOS, in samenwerking met Solidar er toe bijdragen dat de stem van een iets radicalere zuidelijke partner die zich inzet rond de rechten van huishoudwerkers, gehoord werd tijdens de ILO conferentie.⁷ Bovendien kon Berta hierdoor ook internationale contacten leggen, hetgeen een belangrijke doelstelling is van haar vakbond SINTRAI-MAGRA. De contacten met Solidar (en hun aandacht voor Colombia) worden ook verder opgevolgd door de FOS-vertegenwoordiger in Centraal Amerika. Daarnaast kon het bezoek dankzij de samenwerking tussen FOS, SolSoc en ISVI ook ingezet worden om vakbondsmensen (AC O-VL, AC Antwerpen, HORVAL, ABVV) kennis te laten maken met de realiteit van huishoudwerkers zonder formeel statuut en het belang van internationale solidariteit. Deze case illustreert eveneens de meerwaarde van de samenwerking van de consortiumpartners die toeliet om het bereik van sensibiliseringsacties (in dit geval een bezoek van een Zuidelijke partner) te verbreden en te diversifiëren. Het persoonlijke contact tussen vakbondsmensen die beiden vanuit een zeer verschillende context te maken hebben met arbeidsrechten, maakt de uitwisseling extra effectief. Zo werd tijdens verschillende interviews gewezen op de sterk emotionele reacties van de vakbondsmensen die voor de eerste keer via een persoonlijke getuigenis te horen kregen over de kwetsbare positie van huishoudwerkers in Colombia.

‘Zulke getuigenis uit het Zuiden heeft een grote meerwaarde naar onze militanten toe. Vaak is er een sfeer à la “wij hebben onze eigen zorgen al, waartoe dient al dat internationaal werk?”. Dan kan je een verslag maken van een missie, maar het werkt veel sterker als je iemand van het Zuiden naar hier brengt die zelf in die preciaire omstandigheden moet leven en werken’. (Projectmedewerker ABVV-HORVAL)

Zulke emotionele reactie is een belangrijk effect maar is geen garantie voor een verder engagement. Hier ligt dan ook een interessante uitdaging voor FOS en de partners van het consortium, om een aanbod te bieden voor personen die zich na zulke getuigenissen ook verder willen engageren. Waar mogelijk kan ingezet worden op het uitbouwen van een relatie met sleutelpersonen die tijdens zulke getuigenissen aanwezig waren en die interesse toonden om zich hierrond (nl. internationale solidariteit en waardig werk) verder in te zetten. Dit vergt natuurlijk de nodige follow up en gerichte communicatie naar specifieke personen binnen de organisaties van de beweging.

⁷ <https://fos.ngo/nieuws/colombia-huishoudwerkers-reportage>.

Casus 3: zending (uitwisseling) Noordpartner naar Zuid-Afrika

Casus 3 was een bezoek van een lid van de Raad van Bestuur van FOS en medewerker van de NVSM-studiedienst aan FOS' partners in Zuid-Afrika. Het initiatief voor deze zending kwam van het bestuurslid zelf en werd door FOS aangegrepen als een opportuniteit om inzichten omtrent sociale zekerheid uit te wisselen alsook om de kennis over de werking van FOS-partners bij NVSM te versterken. In die zin sluit de case aan bij de sensibiliseringsstrategie van het programma. Het bezoek vormt tevens een gelegenheid om de institutionele band tussen de FOS-partners en de beweging te versterken. Dit kan afgeleid worden uit het engagement dat het bestuurslid na het bezoek bleef opnemen voor FOS en haar partners. Een voorbeeld hiervan is de actieve rol die het bestuurslid opneemt in het 'ambassadeurschap' traject dat FOS met NVSM heeft opgestart en waarbij er getracht wordt om het thema internationale solidariteit op verschillende manieren (bv. via solidariteitsmaaltijden, vormingen van personeelsleden, of planning van gezamenlijke campagne rond gezondheid en ongelijkheid) sterker te integreren in de NVSM-werking.

Ook aan de kant van de Zuidpartners werd tijdens een van de interviews aangegeven *'dat men zulke bezoeken vanuit de beweging zinvol vindt en beschouwt als een uiting van solidariteit'*. Tevens kon het bezoek op een efficiënte manier gekoppeld worden aan een werkbezoek naar Zuid-Afrika van twee FOS-medewerkers in het kader van de voorbereidingen voor een campagne rond Intra familiaal geweld. Een goede voorbereiding zowel aan de kant van de partners als aan de kant van de Belgische bezoeker is evenwel belangrijk. Zo bleek een van de bezochte partners minder voorbereid waardoor de uitwisseling eerder oppervlakkig verliep. Ook had er bij de inhoudelijke voorbereiding van het bezoek mogelijk meer aandacht kunnen besteed worden aan de manier waarop het verhaal over de Belgische ziekteverzekering zou gebracht worden. Zo vond men de uietting wel interessant maar minder direct toepasbaar binnen de Zuid-Afrikaanse context waar men vooral private ziekteverzekeringssystemen heeft. Mogelijk had men iets meer een beroep kunnen doen op de ervaringen vanuit de programma's van de consortiumpartners om de uitwisseling met de Zuid-Afrikaanse partners te voeden. Het werk van SolSoc rond mutualiteiten en sociale bescherming in verschillende partnerlanden had hiervoor relevant kunnen zijn. Een bijkomend aandachtspunt was de eerder beperkte feedback over de outcomes van het bezoek zowel naar de Belgische bezoeker als naar de Zuidelijke partner.

Casus 4: bezoek & webdocumentaire 'les creuseurs du Katanga'

Ook casus 4 kan gezien worden als een waardeketenbenadering, waarbij SolSoc zich tot doel stelt partners uit het Zuiden die rond het thema van conflictmineralen werken in contact te brengen met Belgische en Europese parlementsleden die zich met dit domein bezighouden (o.m. Maria Arena en Gwenaëlle Grovonius - PS). Hiervoor werden in 2018 verschillende ontmoetingen georganiseerd met de vertegenwoordiger van CENADEP die vanuit zijn directe ervaring met de lokale situatie de beleidsmakers kon informeren. Op die manier kon de zuidelijke partner in samenwerking met SolSoc tijdens zulke bezoeken input geven in specifieke parlementaire vragen of voorstellen tot resoluties die door de mandatarissen in de commissie buitenlandse zaken⁸ of in het Europees parlement⁹ werden voorgelegd. Naast de inschakeling in het politieke werk kon de bezoeker via het brede netwerk van SolSoc ook bij meerdere kaderleden binnen de beweging aandacht wekken voor de problematiek van de artisanale mijnbouw voor de extractie van edele of zeldzame metalen. Zo waren er bij het bezoek in 2018 verschillende ontmoetingen met FGTB (Luik), Solidaris en FPS (Femmes Prévoyantes Socialistes) kaderleden in Luik, een lokaal SSE-platform in Luik en DGD. Het bezoek was goed

⁸ Een voorbeeld hiervan is de reactie van Gwenaëlle Grovonius in verband met het Kimberley proces tijdens een parlementaire vraag in de commissie buitenlandse zaken van 4 december 2018 (zie verslag commissie buitenlandse zaken, buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, p.11 en p.39. <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/54/3294/54K3294009.pdf>.

⁹ 15 mars 2018 Question à Strasbourg : https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2018-03-15-INT-4-016-0000_FR.html/
16 mars 2017 : CP sur le devoir de diligence. <https://www.europarl.europa.eu/news/fr/press-room/20170308IPR65672/minerais-de-conflit-diligence-raisonnable-obligatoire-pour-les-importateurs/> 15 Mars 2017 : intervention sur le devoir de diligence relatif aux chaînes d'approvisionnement pour les importateurs de certains minerais et métaux originaires de zones de conflit ou à haut risque (débat) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2017-03-15-INT-3-416-0000_FR.html.

voorbereid (3 maanden op voorhand) en kwam tegemoet aan de vraag van de bezoeker om Belgische politici te mogen spreken over de verkiezingen en het lot van de mijnarbeiders. Een aandachtspunt was het feit dat de bezoeker alleen mandatarissen en kaderleden had kunnen zien en niet de kans had gehad om met een breder publiek te praten.

Deze casus past in een langdurig proces van politieke actie rond conflictmineralen waar SolSoc sinds 2014 met haar partner CENADEP rond samenwerkt. Binnen dit traject werd ook ingezet op verschillende communicatietools om een divers publiek te bereiken. Zo werd in 2015 een webdocumentaire en fotoreportage uitgewerkt die op een publieke moment werden gelanceerd in 2016 en waar rond via verschillende kanalen publiciteit kon worden gemaakt (o.a. sociale media, bv. facebook pagina Gwenaëlle Grovonius – PS,¹⁰ website, traditionele media bv. La Libre Belgique 9/6/2015¹¹ en publicaties binnen de socialistische beweging). Op die manier kon het thema sterk onder de aandacht worden gebracht binnen de socialistische beweging maar ook deels buiten de beweging. De documentaire over de creuseurs heeft volgens de SolSoc medewerkers ook aanleiding gegeven tot reportages over dit thema door de Washington Post (2016)¹² en de RTBF (nov.2015),¹³ waarvoor Cenadep telkens omkadering heeft geboden tijdens de opnames. Bovendien zullen elementen van de documentaire en foto-expo over de creuseurs, op vraag van SolSoc tijdens de lancering van de documentaire, opgenomen worden in de exhibitie rond mineralen in het museum van Tervuren. Hierover werd reeds een overeenkomst ondertekend.

Casus 5: inleefreis naar Palestina georganiseerd door SolSoc voor Noordpartners en politici

Casus 5, de inleefreis naar Palestina werd mogelijk gemaakt door de sterke inbedding en lokale netwerking van SolSoc in de Palestijnse gebieden. De zending, die evidente risico's in zich droeg, was goed georganiseerd en liet een kennismaking van de heterogene groep deelnemers in de diepte toe. Deze inleefreis past in SolSoc's strategie van sensibilisering en beleidsbeïnvloeding rond het thema mensenrechten en sociale bescherming in Palestina waarrond reeds verschillende jaren gewerkt wordt. Voor wat betreft sensibilisering was het de bedoeling om het inzicht van de Noordpartners in de Israëlo-Palestijnse context alsook in het werk van de partners van SolSoc op het terrein te versterken. Via deze reis konden de deelnemers, die over het algemeen reeds geëngageerd waren, hun engagement stofferen met concrete ervaringen. De reis was een initiatief van SolSoc maar de lokale partner werd sterk betrokken bij het uitwerken van het programma. Op die manier konden verschillende organisaties bezocht worden en konden de bezoekers ook heel wat real life situaties ervaren zoals de checkpoints, de bezette zones, Hebron en de kampen. Ook de vele contacten met de lokale bewoners liet toe om de leefsituatie op een authentieke manier te ervaren. Dit wordt ook bevestigd in de interviews met deelnemers aan de reis, zowel vanuit de beweging als de politieke mandatarissen. Zo werd aangegeven dat de ervaring toeliet om achteraf 'een meer geloofwaardig verhaal te brengen' (mandataris & deelnemer). Een van de deelnemers bevestigde dat hij dankzij de reis een duidelijker onderscheid kon maken tussen boycot van Israëliëse producten en boycot van producten uit de nieuwe Israëliëse nederzettingen. Volgens een van de deelnemende mandatarissen liet de zending ook toe om via de gelegde contacten naderhand via telefoon of sms getuigenissen te verkrijgen als er lokaal iets op til is. Zo leidde de Palestina zending tot verschillende interpellaties (o.m. rond de hongerstaking van politieke gevangenen en de stopzetting van een Belgisch samenwerkingsprogramma inzake onderwijs in Palestina). Ook kon er als gevolg van de zending via een interventie van een PS-mandataris in het Federaal parlement, diplomatieke druk uitgeoefend worden op Israël nadat deze een verbod had uitgevaardigd voor een van de partner organisaties in Nabluz. De zending naar

10 <http://www.gwenaellegrovonius.be/index.php/evenements/item/93-sans-terre-sans-droits-les-creuseurs-du-katanga-a-solidaris-namur>.

11 <https://www.lalibre.be/culture/medias-tele/sans-terre-et-sans-droits-les-creuseurs-du-katanga-5576900c35709a87ac844d7a>.

12 <https://www.washingtonpost.com/graphics/business/batteries/congo-cobalt-mining-for-lithium-ion-battery>.

13 https://www.rtbf.be/info/monde/afrique/detail_les-creuseurs-veulent-leur-part-des-richesses-du-sous-sol-congolais?id=9127339.

Palestina is bovendien inspirerend geweest voor soortgelijke zendingen naar Palestina o.m. van Algemene Centrale Namur, waarvoor SolSoc eveneens zijn contacten ter beschikking heeft gesteld. Ook het feit dat alle bezoekers hun homologen in Palestina konden ontmoeten (politiekers, vrouwenorganisatie, jongerenorganisatie, vakbond) werd gezien als een good practice. Een aandachtspunt was het feit dat een gemengde groep van politieke actoren en mensen vanuit de beweging soms leidde tot een aantal protocollaire verplichtingen (bv. bij de Belgische en Israëlische ambassade) die heel wat tijd in beslag namen. Ook gaf een van de respondenten de aanbeveling mee dat er bij toekomstige reizen duidelijkere afspraken zouden kunnen gemaakt worden rond de verwachtingen over een vervolgtraject rond sensibilisering binnen de beweging of naar beleidsbeïnvloeding toe en de mogelijke rol van de deelnemers hierin.

Casus 6: documentairefilm *Tierra de Lucha* & bezoek van Colombiaanse partners

Casus 6, het maken en verspreiden van de documentairefilm *Tierra de Lucha* + fotoreportage was een initiatief van SolSoc dat in samenwerking met FOS en ISVI werd uitgevoerd. Deze samenwerking liet niet alleen een complementaire inzet van financiële middelen en expertise toe maar kon ook bijdragen tot een meer efficiënte en bredere verspreiding naar de diverse doelgroepen van de drie organisaties binnen de socialistische beweging alsook naar een breder publiek buiten de beweging (bv. via filmvertoningen tijdens evenementen zoals Manifiesta, foto-expo tijdens Gentse feesten i.s.m. ABVV O-VL of filmfestivals,¹⁴ vertoningen door de lokale vakbondsafdelingen,¹⁵ artikels in de pers¹⁶ en via sociale media, via samenwerking met andere organisaties zoals bijvoorbeeld Amnesty International,¹⁷ ...). Er is ook een downloadbare technische fiche die als educatieve tool bij de film kan gebruikt worden. De film werd gemaakt door een Belgische filmploeg. De partners waren niet betrokken bij het opzet van het project maar leverden wel de getuigenissen van arbeiders die de documentaire in beeld brengt. De organisatie van de filmopnames was weliswaar niet éénvoudig. De lokale partners zorgden tijdens de filmopnames niet altijd op de verhoopte ondersteuning, wat mogelijks te wijten is aan het feit dat op dat ogenblik ook intensieve partnerbezoeken plaatsvonden. Een sterkere afstemming met de partners over het opzet van de documentaire had mogelijk daaraan kunnen verhelpen. Zulke samenwerking had ook kunnen bijdragen aan een dieper inzicht bij de partners over de sensibilisering- en advocacy-strategie van het consortium en de specifieke verwachtingen naar inhoud en vorm voor de documentaire die als educatie- en advocacy-tool zou moeten kunnen ingezet worden. Tegelijkertijd waren de partners zeer positief over het eindproduct en de manier waarop de werkomstandigheden in Colombia in beeld werden gebracht. Ook de vertegenwoordigers van de Zuidpartners die het lanceringsmoment¹⁸ van de documentaire bijwoonden in juni 2019 waren enthousiast over de reacties die de film opriep bij het publiek. Zo was Berta sterk onder de indruk van het feit dat mensen *'echt geluisterd hadden, vragen hadden gesteld en haar gefeliciteerd hadden voor haar getuigenis'*. Maar ook bij de Belgische achterban werd de film sterk geapprecieerd en bleek die een mobiliserend effect te hebben. Zo gaf een vrijwilliger van AC Antwerpen die het lanceringsmoment bijwoonde aan dat hij de documentaire zou gebruiken in de eigen werking, bv. via een vertoning¹⁹ in de Klapei in Antwerpen voor militanten van AC en ABVV, gevolgd door een debat over de situatie in Colombia. Het thema rond werkomstandigheden en het feit dat ook Belgische vakbondsafgevaardigden in beeld komen maakt het heel herkenbaar voor het 1ste lijns en 2de lijns publiek binnen de beweging. Op basis van de monitoring data van 2019 lijkt dit een bredere verspreiding binnen de beweging te bevorderen. Zo vertonen bepaalde ABVV-regio's die voordien nog geen evenementen met SolSoc organiseerden

14 Festival van de gelijkheid (Sphinx) (<https://www.festivalgelijkheid.be/programma/tierra-de-lucha>).

15 Voorbeeld van vertoning door lokale vakbondsafdelingen: <https://www.accg.be/nl/actualiteit/20191015-colombia-zaals-het-is-tierra-de-lucha>.

16 De wereld morgen: <https://fos.ngo/nieuws/op-de-premiere-van-tierra-de-lucha>.

17 <https://fos.ngo/agenda/tierra-de-lucha-mensenrechtenavond-colombia>.

18 <https://fos.ngo/nieuws/op-de-premiere-van-tierra-de-lucha>.

19 <https://allevents.in/antwerp/film-tierra-de-lucha/200018085095600>.

nu wel interesse hiervoor omwille van de 'Tierra de Lucha' documentaire (bv. FGTB Brussel et Namen - outcome journal FGTB 2019).

Inzake beleidsbeïnvloeding is het belangrijk om het proces van de realisatie en verspreiding van de film te situeren in het bredere werk dat SolSoc en de andere organisaties van het consortium i.s.m. met hun Colombiaanse partners (en andere Zuidere partners) verrichten rond mensenrechtenschendingen en moeilijke werkomstandigheden in Colombia. Verschillende vertegenwoordigers van de Colombiaanse partners hadden reeds (op uitnodiging van SolSoc of andere organisaties) de voorgaande jaren rond dit thema verschillende getuigenissen gegeven voor politieke actoren in het Federaal en Europees parlement. Deze bezoeken hebben parlementaire vragen²⁰ kunnen voeden (bv. via info die door deze mandatarissen bij SolSoc achteraf werd opgevraagd) over het Europees handelsakkoord met Colombia en de aandacht die binnen dit akkoord geschonken werd aan mensenrechten en milieu. Deze politieke aandacht bood de nodige aanleiding voor het maken van de film (ook gezien de positieve ervaring met de film die was gemaakt rond de creuseurs in Katanga). Alhoewel de film minder op een directe manier als beleidsbeïnvloedingstool werd gebruikt, heeft het proces om de film te maken en achteraf te verspreiden wel indirect kunnen bijdragen tot beleidsbeïnvloeding maar ook aan capaciteitsversterking. Zo heeft het maken van de film geleid tot een versterking van de interne expertise rond de arbeidsomstandigheden in Colombia bij de SolSoc medewerkers. Volgens hen is het filmproject 'een katalysator geweest om in samenwerking met de partners inhoudelijk te verdiepen en scherpere en meer onderbouwde boodschappen en argumenten naar buiten te kunnen brengen binnen het beleidswerk' (extract outcome harvesting workshop). Hierdoor kon SolSoc zich ook proactiever opstellen tegenover de beleidsmakers en mandatarissen. Een voorbeeld hiervan is de communicatie die werd opgesteld door SolSoc in samenwerking met de Colombiaanse partner en die in juli 2019 werd doorgestuurd naar de Colombiaanse president om de moord op een vakbondsleider aan te klagen. Deze communicatie werd ook doorgestuurd naar verschillende PS-mandatarissen (waaronder Maria Arena) die deze op hun beurt doorstuurden naar de Colombiaanse president. Daarnaast zijn in het kader van de lancering van de film diverse bijeenkomsten georganiseerd met enkele SP-parlementsleden. In december 2019 vond een officiële bijeenkomst plaats met de nieuwe PS-vertegenwoordigers van het Comité voor buitenlandse betrekkingen, waarbij Christophe Lacroix aangaf dat deze bijeenkomsten hem een evenwichtiger beeld hadden gegeven van de situatie in Colombia, die verschilde van het nogal positieve verhaal dat de Colombiaanse regering gewoonlijk vertelt. Na het overleg in het parlement werd SolSoc ook gecontacteerd door PS-mandatarissen i.v.m. met een missie naar Colombia die ze in 2021 willen organiseren.

Casus 7: bezoek van Ivoriaanse vakbond met oog op cacaoconferentie

Casus 7, het bezoek van een vakbondsleider uit Ivoorkust aan de Internationale Cacaoconferentie in Berlijn (2018) en Blankenberge (2019), past in ISVT's kernthema's, die kunnen geduid worden als waardig werk en waardeketens. De basis was reeds eerder gelegd bij een korte uitwisseling van de betrokken vakbondsleider rond kinderarbeid in de cacaoplantages naar aanleiding van het Belgisch koninklijk bezoek aan Ivoorkust een jaar eerder. Deelname aan de conferentie liet toe om, in het bijzijn van grote cacaooverwerkingsbedrijven, getuigenissen 'vanuit het terrein' te brengen rond problematische werkomstandigheden aan de upstream (productie) zijde van de Cacao waardeketen. De bezoeker heeft tijdens de cacaoconferentie niet zelf het woord genomen (het was de eerste keer dat hij aan zulk congres deelnam) maar heeft wel input kunnen geven tijdens het pre-congres waar de prioriteiten en standpunten van de vakbonden worden bepaald. Daarnaast was er ook de mogelijkheid om tijdens informele momenten contacten te leggen met werkgevers of hun vertegenwoordigers alsook met andere vakbonden uit verschillende landen (Nederland-FNV, Ghana, Indonesië, Brazilië, ...). Dit leidde bij de bezoeker tot meer inzicht in de productieketen en hoe het koopgedrag van

²⁰ Parlementaire vraag Mme Grovionius in commissie buitenlandse betrekkingen rond het Europees handelsverdrag met Peru en Colombia (16/5/2016 CRIV 54 COM 447).

de consument en de winstmarges van de distributeurs (downstream) een invloed kunnen hebben op de arbeidsomstandigheden van de producent (upstream). Bovendien werd er ook uitgewisseld over thema's zoals minimumlonen per teelt, 13de maand, status van vakbonden in Ivoorkust, etc. Het ondersteunen van de deelname van een Zuidelijke partner past in een breder traject waarbij elk jaar na de cacaoconferentie er ook een congres wordt georganiseerd waar Horval en andere gelijkaardige federaties vanuit verschillende Europese landen met vertegenwoordigers van Zuidelijke partners samenkomen om informatie uit te wisselen en in dialoog te treden. Op die manier kunnen vakbondsafgevaardigden vanuit verschillende landen die werken voor eenzelfde multinational mekaar ontmoeten en informatie uitwisselen over hoe bepaalde problemen in een specifieke context best kunnen aangepakt worden. Tijdens de interviews met vakbondsafgevaardigden (Ivoorkust en België) en met de IFSI medewerker werden verschillende voorbeelden hiervan gegeven afkomstig van het internationale seminarie dat in 2019 in Blankenberge werd gehouden:

- *'Zo kon er tussen afgevaardigden vanuit Ghana, Ivoorkust en Brazilië uitgewisseld worden over mogelijke strategieën om te ijveren voor toegang tot ziekteverzekering en het verkrijgen van een arbeidscontract voor tijdelijke werknemers.'*
- *'Tegelijk liet het ook toe om een beter zicht te krijgen op discrepanties in de productiecijfers die naar voorgeschoven worden door sommige bedrijven en de cijfers die een vakbond hierover heeft. Dit zijn nuttige inzichten die dan door de vakbond kunnen gebruikt worden bij onderhandelingen met het bedrijf, bv. rond minimumlonen. Deze gegevens konden bijvoorbeeld in december 2019 gebruikt worden als tegenargument tegen de bewering van het bedrijf Callebaut, dat een verhoging van de minimumlonen een prijsverhoging als gevolg zou hebben van de chocolade in België en dat dit de verkoop in België negatief zou beïnvloeden. Dit argument kon echter weerlegd worden op basis van de cijfers die de vakbond ter beschikking had en waaruit bleek dat een verhoging van de lonen niet noodzakelijk tot prijsverhogingen diende te leiden.'*

Deze voorbeelden bieden indicaties dat zulke uitwisseling effectief kan bijdragen tot capaciteitsversterking en sensibilisering zowel bij de Zuidelijke partners als bij de deelnemende vakbondsorganisaties in België (in dit geval Horval en het bredere netwerk van vakbondsfederaties). Tevens draagt het ook bij tot het versterken van de interne expertise binnen het ISVI-team (bv. versterkte kennis over de economische en milieu-dimensie binnen de cacao keten, ...). De voorbeelden tonen eveneens aan hoe zulke capaciteitsversterking kan bijdragen tot een meer effectieve beïnvloeding van bedrijven of beleidsactoren. Een bijkomend voorbeeld hiervan is het feit dat ISVI op een indirecte manier betrokken is bij het 'beyond chocolate' traject dat door Minister De Croo werd gelanceerd in 2018. Hierin kan ISVI als instituut voor vakbondsamenwerking een belangrijke watchdog rol spelen, zeker wat betreft de werkomstandigheden en milieu-impact in de cacao producerende landen (zie ook de analyse rond het 'beyond chocolate' project in het rapport van het PSR-SDG onderzoek, Braeye et al. 2020 p.32).²¹ Hierbij kan ISVI ook terugvallen op de informatie vanuit het VOICE-netwerk waar Horval een actieve rol in speelt en een netwerk van middenveldorganisaties en vakbonden omvat die de cacaosector vanuit een duurzaamheidsperspectief opvolgt en problemen binnen de cacao waardeketen aan de kaak stelt.

Het ondersteunen van vakbondsafgevaardigden om deel te nemen aan conferenties en evenementen waar uitwisseling mogelijk is met andere vakbonden en met andere actoren die betrokken zijn in de waardeketen, past ook binnen een bredere strategie van South-South en Trilateral cooperation (De Bruyn & Huyse, 2017).²² Zulke strategie erkent 'de deskundigheid van de Zuidelijke actoren om de ontwikkelingsproblemen aan te pakken en capaciteit op te bouwen in verschillende regio's en bevordert een aanpak die gebaseerd is op beginselen als solidariteit, niet-voorwaardelijkheid, niet-inmenging, gelijke partnerschappen en wederzijds voordeel (win-win)' (ibid p.1).

21 Braeye, S.; Vandenbroucke S.; Van Ongevalle, J.; Molenaers, N. (2020). The SDGs as a compass for the Belgian Development Cooperation, Final Report, Year 1 PSR-SDG project.

22 De Bruyn, T., Huyse, H. (2017) Unlocking the Potential of Southern Trade Unions through South-South Cooperation. Experiences from the IIWE South-South Exchange Programme (2017).
file:///C:/Users/u0064597/Downloads/20170425_SSE_IIWE%20policy%20brief%20final.pdf.

Bij zulke strategie is het weliswaar belangrijk om op te volgen of vakbondsafgevaardigden die deelnemen aan zulke uitwisselingsmomenten op een effectieve manier terugkoppelen binnen hun organisatie. Dit blijkt soms een uitdaging te zijn zowel bij de Zuidpartners als bij de vakbondsafdelingen in België. Follow up na zulke evenementen is dus belangrijk. Het koppelen van een duidelijke actiecomponent waarbij tijdens het uitwisselingsevent afspraken gemaakt worden over the way forward kan hier ook bij helpen.

Casus 8: deelname van een Congolese vakbondspartner van ISVI aan een debat over de Congolese verkiezingen

De aanleiding voor **casus 8** waren de op handen zijnde Congolese presidentsverkiezingen. In dit licht organiseerde het Centraal-Afrika platform van CNCD (de koepel van de Franstalige NGO's in België), een debat. Met het oog op het tonen van de diversiteit van de Congolese civiele maatschappij en de nuanceverschillen inzake de visie van middenveldorganisaties op het politiek gebeuren in de DRC, greep ISVI als lid van het Centraal-Afrika platform de kans te baat om voor te stellen dat een van haar partners van de Congolese vakbondsbeweging zou deelnemen aan het debat. Doordat de persoon in kwestie hiervoor alleen een tussenstop in Brussel diende te maken op zijn terugreis van Kopenhagen naar de DRC, vormde dit geen dure investering. Het was ook de eerste keer dat een vakbondspartner vanuit DRC optrad tijdens een evenement van het platform. Het was de bedoeling dat hij met iemand van het 'front commun pour le Congo (FCC)', professor Mbokolo (Historicus verbonden aan het EHESS Paris et Université de Kinshasa), in debat zou gaan. Professor Mbokolo was uitgenodigd door het netwerk om zijn positie toe te lichten over zijn toetreding tot het FCC platform dat president Kabila had opgezet. Omwille van de politieke gevoeligheid en het feit dat een van de gastsprekers op het moment van het debat sterk onder vuur lag bij heel wat actoren was het een aanzienlijke uitdaging om het debat te organiseren. Zo werd er uit veiligheidsoverwegingen bewust voor gekozen om op het laatste moment naar de kleinere en minder bekende lokalen van CEC (Cooperation Education Culture) uit te wijken. Op die manier kon het aantal deelnemers handelaar gehouden worden. Binnen haar strategie om invloed uit te oefenen binnen de netwerken waar het deel vanuit maakt, bood deze actie voor ISVI een opportuniteit om ruchtbaarheid te geven aan de standpunten van de Congolese vakbondsbeweging²³ over het verkiezingsproces en de link met arbeidsrechten. Het bood ook een manier om het beeld van 'een ingedommelde vakbondsector in DRC' te ontkrachten. Echter, een van de co-organisatoren vond het jammer dat er tijdens het debat te veel de confrontatie werd opgezocht met prof Mbokolo, waardoor er minder aandacht ging naar de sprekers' visie rond wat er zou moeten gebeuren na de verkiezingen. Tegelijk was er wel voldoende ruimte voor vragen en interactie met het publiek (40 aanwezigen). Ook de gastspreker vanuit de vakbond gaf aan dat er omwille van de (wellicht onvermijdelijk) sterke focus op het politieke debat minder ruimte was om voldoende in te gaan op het gezichtspunt van de civiele maatschappij en haar belang in een democratische rechtstaat en de vrijheid om als vakbond te kunnen functioneren.

Tijdens de interviews werd aangegeven dat zulk bezoek wel kan bijdragen tot de uitbouw van relaties tussen organisaties in België en in DRC. Zo is er nu de mogelijkheid dat de nieuwe coördinatrice van het Centraal-Afrika platform een bezoek zal brengen aan de vakbondskoepel CDT die door de Congolese bezoeker vertegenwoordigd werd. Dit is niet onbelangrijk omdat er binnen de Congolese civiele maatschappij heel wat wantrouwen heerst over welke organisaties al dan niet onafhankelijk is. Ook werd er op gewezen dat ISVI zich door zulke acties sterker kan profileren binnen het netwerk als een actor met specifieke kennis en expertise over de DRC en rond het vakbondswezen in DRC. Dit is mogelijk ook een van de redenen waarom ISVI via CNCD informeel in contact werd gebracht met de attaché ontwikkelingssamenwerking in de Belgische ambassade in Kinshasa die vroeg naar informatie over de mijnbouwsector in de DRC.

²³ Guy Kuku is voorzitter van de CDT EN coördinator van de nationale intersyndicale van de DRC (die de 12 meest representatieve confederaties samenbrengt).

Casus 9: bezoek van Congolese vakbondsvrouw aan verschillende vakbondsgerichte activiteiten

In casus 9 werd een authentieke stem uit het Zuiden uitgenodigd om een getuigenis te brengen op de ‘dag van de nieuw verkozen vrouwelijke délégués’ in 2019. De genodigde was een vakbond leidster uit DRC, die met name de situatie van vrouwen op de Congolese werkvloer en in het Congolese vakbondswezen kwam toelichten. Deze actie past in de sensibiliseringsstrategie van ISVI om, waar mogelijk, de stem van de Zuidelijke partners binnen te brengen tijdens belangrijke ABVV-evenementen met de vakbondsafgevaardigden. Op deze manier kan worden aangetoond hoe internationale solidariteit een belangrijke rol kan spelen in het aanpakken van problemen rond werkomstandigheden die zich zowel in België als in de landen van de Zuidelijke partners kunnen voordoen. Deze actie had een breed bereik van 600 aanwezige vakbondsafgevaardigden (merendeel vrouwen) vanuit heel België. De getuigenis ging ook gepaard met een expositie. FOS, SolSoc en een aantal vrouwenorganisaties hadden een eigen stand tijdens dit evenement. Daarnaast werd, zoals bij elk partnerbezoek aan België, een breder programma uitgewerkt zodat de bezoeker een rol kon spelen in verschillende sensibiliseringsacties zoals een lunchdebat met 20 collega’s van het federaal ABVV en een overleg met het vrouwencomité van het ABVV Brussel, alsook met het CGSP Onderwijs. Interview-respondenten die de bezoeker aan het werk zagen, waren onder de indruk van haar verhaal: *‘goede spreker, had zich goed voorbereid, ervaring op internationale forums, haar eigen verhaal als vrouw en de struikelblokken die zij ervaarde in de vormingsdienst van een vakbond in DRC was sterk binnengekomen ...’* (ABVV afgevaardigde). Ook de bezoeker zelf toonde zich tevreden over de vele positieve reacties die ze ontving tijdens haar getuigenissen. Dit toont aan dat haar boodschap herkenbaar en niet te complex was. Het liet haar ook toe om belangrijke contacten te leggen, bv. met de verantwoordelijke voor gender bij de CSI (wereldkoepel) en FGTB. Een aandachtspunt om in de toekomst rekening mee te houden is het feit dat het programma niet vooraf was gecommuniceerd waardoor er ook geen inspraak mogelijk was. Ook de invulling van het programma, waarbij er tijdens een aantal dagen geen activiteiten gepland waren, alsook de logistieke omkadering en begeleiding (bv. om haar weg te vinden in Brussel) was een aandachtspunt. De bezoeker was wel tevreden over het feit dat een interview met haar werd gepubliceerd in een ABVV/FGTB publicatie en dat deze publicatie ook naar haar werd doorgestuurd. Het is niet duidelijk in welke mate de bezoeker heeft kunnen terugkoppelen binnen haar eigen organisatie. Het kan aangewezen zijn om hierover met de partner organisatie en de bezoeker duidelijke afspraken te maken voor het bezoek plaats vindt; Dit kan ook onnodige onduidelijkheden bij de plaatselijke collega’s omtrent het doel van zulk bezoek vermijden.

Het bezoek kadert in een breder traject dat ISVI tracht uit te bouwen rond gender. Hiervoor werd bijvoorbeeld ook samengewerkt met organisaties zoals Djaili Mbock asbl (femme plurielle) en CEC om via een boekpublicatie en een foto-expo binnen de vakbeweging te sensibiliseren rond het aspect gender, diaspora en migratie. Deze expo werd ingezet op verschillende evenementen zoals de dag van de nieuw verkozen vrouwelijke délégués’ in 2017. Momenteel maakt ISVI werk van een eigen foto-expositie die het wil gebruiken om leden vanuit de vakbeweging kennis te laten maken met wat het betekent om vrouw te zijn binnen de vakbond in een pan-Afrikaanse context. Hiervoor is ook de getuigenis van Isabel Kapinga aangezocht.

Naar de toekomst toe is het wel belangrijk om voldoende ruchtbaarheid en follow-up te verzekeren wanneer specifieke activiteiten rond gender georganiseerd worden. Zo werd er tijdens een van de interviews op gewezen dat er naast de publicatie van de getuigenis in verschillende ABVV/FGTB publicaties,²⁴ ook meer een beroep zou kunnen gedaan worden op andere media kanalen zoals De Wereld Morgen of MO magazine of via sociale media. Zulke artikelen kunnen ook tools bieden voor bredere sensibilisering na het bezoek. Ook werd er op gewezen dat het belangrijk is om zulke bezoek sterker te kaderen aan vervolgvakbondsactiviteiten zodat het geen one-off event blijft.

²⁴ Zie artikel ABVV/FGTB: <https://www.fgtb.be/documents/20702/153033/FGTB+Violences+HD+pages.pdf/61029aad-7341-4e32-bd46-1a434201c567>, en artikel CEPAG: https://www.cepag.be/sites/default/files/publications/analyse_cepag_-_janvier_2019_-_rdc.pdf, artikel ISVI/IFSI: <https://www.ifsi-isvi.be/nl/algemeen/drc-voorbeeld-vrouw-actie>.

5 | Conclusies Cross case analyse

5.1 In welke mate zijn de strategieën om Zuidpartners bij de noordwerking te betrekken doeltreffend?

De bevindingen vanuit de 9 cases tonen aan dat een gevarieerde mix van strategieën waarbij de Zuidpartners betrokken worden in de Noordwerking op een positieve manier kan bijdragen tot de verschillende doelstellingen van het programma, namelijk sensibilisering/mobilisering en beleidsbeïnvloeding. Bovendien zijn er indicaties dat het ook een positief effect kan hebben op de capaciteitsversterking van zowel de Zuid partners, de partnerorganisaties en -netwerken in België alsook de organisaties die het programma uitvoeren. Deze bevindingen worden samengevat in tabel 5.1 waarin voor elke case wordt aangegeven in welke mate de evaluatie een positieve bijdrage kon vaststellen voor de verschillende programmadoelstellingen. Met positieve bijdrage wordt bedoeld dat er minstens een positieve verandering kon worden vastgesteld bij doelgroepen (boundary partners) in de directe invloedssfeer van het programma en waarbij er indicaties zijn (op basis van verzamelde data zoals interviews, outcome journals, verslagen van parlementaire vragen, artikelen in media of websites, etc.) dat de cases hiertoe hebben kunnen bijdragen.

Tabel 5.1 bijdrage cases aan programmadoelstellingen

	Beleidsbeïnvloeding	Sensibilisering	Capaciteitsversterking Z	Capaciteitsversterking N25
Visit Maquila Centr.America (FOS)	++	++	++	++
Visit Huishoudvakbond Colombia (FOS)	++	++	++	
Mission South Africa (FOS)		++	+	++
Webdoc & visit Katanga (SolSoc)	++	++	+	+
Mission Palestine (SolSoc)	++	++	++	+
Film Tierra de Lucha Colombia (SolSoc)	+(+)	++	+	++
Visit Cote d'Ivoire – Cacao (ISVI)	++	++	++	++
Visit RDC- elections (ISVI)		+	+	+
Visit RDC gender in trade union (ISVI)		++	(+)	+

(+) Verwijzing door verschillende respondenten naar een positief effect.

(++) Verwijzing door verschillende respondenten naar een positief effect + voorbeeld van observeerbare verandering (bv. opnemen van actie in communicatie van de organisatie, meewerken aan actie, zelf actie ondernemen, zelf contact opnemen voor info, ...).

Ook wat betreft het directe bereik kunnen de activiteiten waar partners bij betrokken worden over het algemeen effectief worden beschouwd. Tabel 5.2 geeft ter illustratie een bondig overzicht van het bereik van de diverse casussen. Bovendien dient er ook rekening gehouden te worden met het indirect bereik bijvoorbeeld via de intermediaire actoren en de publicatie van artikels over deze getuigenissen binnen de communicatiekanalen van de beweging, o.m. De Nieuwe Werker (ABVV), 276 000 abonnees; S-Magazine (Socialistische Mutualiteiten), 509 000 abonnees; Syndicat (FGTB), 300 000 abonnees; De Volkswil (De Voorzorg Limburg, 100 000 abonnees en vele andere (Dialogo, KD, Vizine,

25 Dit betreft de partnerorganisaties en -netwerken in België alsook de organisaties die het programma uitvoeren, nl. FOS, SolSoc en ISVI.

S-plus, Magmetal, Femmes Plurielles, Fe-mail, etc.). Bovendien worden er ook regelmatig andere mediakanalen gebruikt van buiten de beweging, bv. via traditionele media of via samenwerking met andere organisaties of netwerken.

Tabel 5.2 **Overzicht van het bereik van de diverse casussen (incl. voorbeelden van kleinere activiteiten) (niet exhaustief)**

Casus	Bereik educatie-activiteiten	Bereik beleidsbeïnvloeding
Visit Maquila Centr.America (FOS)	Congres Algemene Centrale Meetings met middenveldorganisaties (bv. op de internationale solidariteitsdag in Kortrijk bereikte bezoeker M. Zalana een publiek van 35 personen uit de zorgsector, o.m. Bond Moyson, vzw Thuishulp) Campagne-activiteiten	Meeting bij ILO Meeting Europese parlementsleden Samenwerking met Solidar & andere netwerken
Visit Huishoudvakbond Colombia (FOS)	Lunchdebat georganiseerd door HORVAL (70 deelnemers)	Meeting bij ILO Lobbytraject ILO-conferentie Samenwerking met Solidar & andere netwerken Meeting EU-parlementsleden
Mission South Africa (FOS)	Kaderlid Socialistische Mutualiteiten Verdiepen samenwerking NVSM	(geen doelstelling)
Webdoc & visit Katanga (SolSoc)	Webdoc & foto-expo: o.m. op Soirée de Solidarité Internationale (CNCD) waar foto-expo vertoond samen met docu 'Critiques en marche': 40 deelnemers (PS & FPS) Visit Cenadep: meetings middenveld & vakbond	Visit Cenadep: nationale PS-mandatarissen
Mission Palestine (SolSoc)	Deelnemers uit middenveld, vakbond & politieke wereld: 12 deelnemers. Verschillende meetings voor en na de zending.	Deelneming van twee nationale PS-mandatarissen
Film Tierra de Lucha Colombia (SolSoc)	Diverse filmvertoningen & Q-A, o.m. bij CBC (45 aanwezigen) Meetings van bezoekers Colombiaanse vakbonden bij HORVAL en AC Café-débat 'les exécutions extrajudiciaires' (met intro door Colombiaanse partner ATI): 40 deelnemers	Directe lobbying via HORVAL bij aangeklaagde bedrijven (Nestlé Colombia, Coca Cola)
Visit Cote d'Ivoire – Cacao (ISVI)	Pre-conferentie (vakbonden) van Internationale Cacaoconferentie Berlijn (1500 aanwezigen)	Verbreding lobbybasis door Z-Z en Z-N samenwerking vakbonden met directe repercussies bij cacao producenten
Visit RDC- elections (ISVI)	Debat met 70-tal deelnemers	Versterking van het Centraal-Afrika-platform van CNCD, waarvan de belangrijkste missie beleidsbeïnvloeding rond deze regio is.
Visit RDC gender in trade union (ISVI)	Dag van de vrouwelijke verkozenen (600 'nieuwe' vakbondsdeleeges) Meetings met vakbondkaders van FGTB federaal, FGTB Brussel, politiek verantwoordelijke van FGTB federaal, CGSP onderwijs.	(geen doelstelling)

5.2 Good practices en aandachtspunten voor het betrekken van de Zuidpartners

Het is moeilijk om de verschillende cases al te sterk met mekaar te vergelijken. Zij situeren zich immers steeds in een eigen specifieke context of traject die bij sommige cases reeds een aantal jaar teruggaat. Bovendien zijn de specifieke doelstellingen van de cases ook verschillend. Sommige zijn

meer gericht op sensibilisering terwijl andere zowel sensibilisering als beleidsbeïnvloeding beogen. Wel kunnen er een aantal good practices geïdentificeerd worden die doorheen verschillende cases naar boven komen en die de effectiviteit van de gehanteerde strategieën kunnen bevorderen. Ook zijn er een aantal meer algemene uitdagingen waar het consortium in de toekomst extra aandacht kan aan besteden.

5.2.1 Inbedding in de brede strategie van het programma

Een sterke inbedding in de brede strategische aanpak en doelstelling van het programma was een belangrijke bevorderende factor doorheen alle 9 cases. Zo paste elke case in een of andere strategie rond sensibilisering en/of beleidsbeïnvloeding en was er telkens ook een zekere mate van capaciteitsversterking zowel bij de zuid partner als bij de betrokken Belgische actoren. Deze inbedding zorgt ervoor dat de activiteiten in samenwerking met de partners niet op zichzelf staan maar wel degelijk bijdragen tot een breder proces dat toewerkt naar de overkoepelende doelstellingen van het programma. Op die manier draagt het bij tot een effectieve en efficiënte inzet van middelen. Zulke inbedding maakt dat bijvoorbeeld een bezoek van een partner rond een bepaald thema niet los kan gezien worden van eerdere bezoeken en andere activiteiten die reeds voordien rond dit thema werden georganiseerd. Zo kan elk opeenvolgend bezoek van een partner rond een bepaald thema bijdragen tot een groeiend bewustzijn zowel binnen de beweging als bij de politieke actoren waar deze bezoekers mee in contact komen. Zo zijn er heel wat indicaties binnen de verschillende cases dat de opeenvolgende bezoeken en activiteiten waar de partners bij betrokken waren, bijdragen tot persoonlijke relaties en diepere kennis over mekaar (Zuidpartner en Noordelijke partners) realiteit en uitdagingen alsook wat hierrond kan gedaan worden. De effecten zijn dus eerder incrementeel. Dit toonde zich bijvoorbeeld in het werk rond de werkomstandigheden in de Maquila, waarbij de effecten van de bezoeken van de vakbondsafgevaardigden uit El Salvador en Honduras in 2017 en 2018, voor een stuk mee bepaald werden door het werk dat de voorgaande jaren rond dit thema reeds werd verricht (bv. in het kader van de schone kleren campagne en het lobbywerk rond de Europese handelsakkoorden zoals het EU flagship initiative on the garment sector). Dit geldt ook voor de andere cases (conflict mineralen, werk rond de conventie violence at work, handelsakkoord met Colombia, waardeketen in de cacao sector, ...). Misschien minder voor de hand liggend, maar ook hier van toepassing, is het bezoek van de NVSM-medewerker aan de Zuid-Afrikaanse partners van FOS. Deze case moet bekeken worden in het breder traject dat FOS reeds afgelegd heeft met MSVN rond het thema sociale bescherming. In die zin vormde het bezoek een window of opportunity om de strategische samenwerking tussen FOS en NSVM te versterken wat een belangrijke hefboom is gebleken in het latere sensibiliseringswerk van FOS. Tegelijkertijd heeft het ook kunnen bijdragen tot een versterking van de relatie tussen de Zuid-Afrikaanse partners en NVSM. Uit de interviews blijkt ook dat de partners zulke bezoeken belangrijk vinden en beschouwen als een vorm van internationale solidariteit.

5.2.2 Een trajectmatige aanpak doorheen de tijd op basis van duurzame relaties

De relatie die de drie organisaties met hun zuid-partners doorheen de tijd hebben opgebouwd, via samenwerking rond mondiale uitdagingen o.a. gelinkt aan waardig werk, is een belangrijke meerwaarde. Deze relaties vormen immers een breed internationaal 'bewegings'-netwerk van actoren waarop de drie organisaties kunnen terugvallen voor de vormgeving van hun sensibilisering- en beleidsbeïnvloedingswerk. De relaties tussen de verschillende actoren binnen een internationale vakbeweging zijn ook vaak minder afhankelijk van programma's of projecten van beperkte duur. Hierdoor kan er met partners gedurende langere periodes samengewerkt worden rond bepaalde thema's. De verschillende trajecten rond conflictmineralen, de cacao-waardeketen en de mensenrechtenschendingen in Palestina en Colombia zijn hier sterke voorbeelden van. Deze trajecten bieden voor de

beweging in België en de Zuidpartners een gemeenschappelijk kader waarbinnen verschillende strategieën waarbij de Zuidpartners betrokken worden, over meerdere jaren kunnen ingezet worden op een manier dat voor beide partijen relevant is. Het belang hiervan kon op verschillende manieren worden aangetoond in de case studies:

- Beleidsbeïnvloeding is vaak een werk van lange adem met onverwachte windows of opportunity. Een trajectmatige samenwerking overheen een langere periode laat toe om bepaalde thema's op de politieke agenda te zetten en die ook op de agenda te houden. Tevens kunnen opeenvolgende bezoeken van vertegenwoordigers van zuidelijke partners (zoals het geval was bij Cenadep of bij Feasies en Red De Sindicatos de la Maquila de Honduras) alsook plaatselijke missies door politieke actoren (bv. bij de inleefreis naar Palestina) in het kader van een langduriger traject bijdragen tot persoonlijke contacten die achteraf effectief kunnen ingezet worden in het beleidsbeïnvloedingswerk. Ook voor sensibilisering is het een belangrijke meerwaarde indien acties waarin Zuidpartners betrokken zijn uitgevoerd kunnen worden in het kader van een meerjarig traject rond een specifieke problematiek of thema waar zowel de Zuidpartners als de partners in België rond werken of een zekere connectie mee hebben. Zo kunnen bepaalde thema's over de jaren heen via diverse opeenvolgende activiteiten op een meer procesmatige manier onder de aandacht worden gebracht binnen de verschillende geledingen van de beweging. Het educatiewerk rond de werkomstandigheden in Colombia en centraal Amerika via allerhande uitwisselingsmomenten met Zuidpartners tijdens opeenvolgende bezoeken in België is hier een voorbeeld van. Hetzelfde geldt voor het lopende traject rond conflictmineralen waarbinnen de opeenvolgende uitwisselingen met Zuidpartners zoals Cenadep en de productie van een web documentaire alsook verschillende publicaties in diverse media deel uitmaken van een breed en diepgaand sensibiliseringsproces. Doorheen verschillende interviews wordt er op gewezen hoe zulke opeenvolgende interacties bijdragen tot duurzame persoonlijke relaties tussen de vertegenwoordigers van de partnerorganisaties en personen vanuit de beweging in België. Vooral de sterke herkenbaarheid wat betreft thema's als het feit dat zowel de Zuidpartners als de organisaties in België deel uitmaken van een bredere beweging en dat ze als homologen kunnen uitwisselen lijkt een belangrijke bevorderende factor voor het opbouwen van deze relaties en om de boodschap effectief te laten doorkomen. Indirect draagt zulke interactie en relatievorming ook bij tot meer geïnstitutionaliseerde relaties op organisatieniveau.
- Bovendien draagt het langdurige werk rond specifieke thema's ook bij tot een groeiende expertise rond deze thema's en een toenemende herkenning en erkenning ervan, niet alleen binnen de beweging maar ook bij actoren buiten de beweging. Een voorbeeld hiervan is de vraag van de Belgische ambassade in Kinshasa aan CNCND om informatie over verschillende thema's en sectoren in de DRC. Ook de bevinding dat politieke verantwoordelijken zelf contact opnemen met de organisaties van het programma rond specifieke thema's is eveneens een indicatie dat er erkenning bestaat voor de opgebouwde expertise. Tevens tonen de verschillende cases aan dat de langdurige samenwerking met Zuidpartners binnen het sensibiliserings- en beleidsbeïnvloedingswerk een sterke basis vormt voor capaciteitsversterking van de Zuidpartners en dit zowel op individueel als organisationeel niveau. Box 5.1 illustreert een aantal voorbeelden hiervan die door de respondenten naar voor werden geschoven tijdens de interviews.

Box 5.1 Indicaties van capaciteitsversterking bij de zuidpartner als gevolg van samenwerking in sensibilisering- en/of beleidsbeïnvloedingswerk:

- Toegenomen zelfwaardegevoel bij mensen die voor het eerst de kans krijgen hun zaak naar voor te brengen buiten hun eigen omgeving, en bijgevolg ook buiten hun comfort.
- Leereffecten inzake syndicaal werk: het opbouwen van vakbonden, het analytisch onderscheiden van strijdpunten (loon, vakantie, gender-issues, ...), het onderhandelen met werkgever of sector, het lobbyen bij de lokale overheid. Ook het inzicht in waardeketens vormt leer materiaal, met een venster gericht op het internationale forum.
- Rechtstreekse contacten (bv. met andere vakbonden zowel in consumenten- als producentelanden, beleidsmakers, ...) die men naderhand te allen tijde kan gebruiken.
- Soms is het prestige van een organisatie toegenomen door een erkenning in het Noorden (bv. Cenadep die nu ook in de DRC als een vertegenwoordiging wordt aanzien van de artisanale mijnwerkers, en FENSTIAA die bij de lokale regering enig aanzien heeft gekregen, niet alleen als vakbond van de cacao-plantagearbeiders maar ook als verdediger van kinderrechten.

5.2.3 Complementaire samenwerking

Er ligt duidelijk potentieel in strategische en complementaire samenwerking tussen FOS, SolSoc en ISVI. Zulke samenwerking laat toe om de specifieke expertise en middelen vanuit de drie organisaties op een complementaire manier in te zetten. Het biedt ook mogelijkheden voor een breder en diverser bereik van de activiteiten aangezien een beroep kan worden gedaan op de achterban en communicatiekanalen van de drie organisaties. De gezamenlijke productie en verspreiding van de film *Tierra de Lucha* biedt een mooi voorbeeld van de meerwaarde van zulke samenwerking voor sensibiliseringswerk binnen de beweging alsook buiten de beweging via samenwerking met andere organisaties (o.a. Amnesty International, filmfestivals, etc.). Ook voor beleidsbeïnvloeding levert een sterkere samenwerking voordelen op aangezien bezoekers hierdoor met meerdere mandatarissen in contact kunnen worden gebracht en bezoekers van een specifieke organisatie ook in de activiteiten (sensibilisering en beleidsbeïnvloeding) van andere organisaties kunnen worden ingezet. Op die manier biedt elk bezoek van een partner een window of opportunity om een rijk programma uit te werken met activiteiten voor zowel sensibilisering als beleidsbeïnvloeding. Feedback van de Zuidpartners toont ook aan dat zij voorstander zijn van gevarieerde programma's waarbij contact mogelijk is met zowel politieke actoren als met kaderleden, de achterban en het ruimere publiek. De feedback vanuit de interviews met de medewerkers alsook met leden vanuit de beweging toont aan dat deze samenwerking niet altijd evident is gezien de aanzienlijke verschillen in aanpak en positie binnen de beweging en tijdsinvestering in extra meetings en het afstemmen van agenda's. Tegelijk wordt ook bevestigd dat de organisaties in de loop van dit programma wel stappen vooruit hebben gezet in het operationaliseren en versterken van deze samenwerking. Dit heeft kunnen leiden tot belangrijke outputs (bv. documentaire *Tierra de Lucha* en foto-expo rond arbeidsrechten in Colombia, grotere zichtbaarheid als gezamenlijke standhouder op vakbondcongres, ...).

Tenslotte is er een belangrijk voordeel te halen uit de samenwerking met andere organisaties en netwerken en dit zowel voor sensibilisering als voor beleidsbeïnvloeding. Dit kon bijvoorbeeld worden aangetoond door de brede verspreiding van de *Tierra de Lucha* documentaire door samen te werken met andere organisaties zoals Amnesty International en filmfestivals. Hetzelfde geldt voor de samenwerking met het schone kleren netwerk en de samenwerking met Solidar. Ook in de toekomst is het wellicht aangewezen om te blijven inzetten op zulke samenwerkingsverbanden.

5.2.4 Goede voorbereiding en inspraak

Een aantal good practices betreffende de organisatie van activiteiten waar Zuidpartners bij betrokken zijn werden doorheen verschillende interviews naar voor geschoven. Zo werd gewezen op het belang van een tijdige voorbereiding en het vooraf goed afspreken van de doelstellingen van deze activiteiten. Ook werd verwezen naar het belang van inspraak bij de voorbereiding van zulke activiteiten. Dit kan er voor zorgen dat er duidelijkheid is binnen de bredere partner organisatie waarom een bepaalde medewerker of afgevaardigde bijvoorbeeld op missie komt naar België. Op die manier kan er niet alleen het nodige overleg zijn over de doelstelling van zulke missie en wie er het best geplaatst is om hieraan deel te nemen. Tevens laat dit ook toe om de nodige afspraken te maken over de verwachtingen rond terugkoppeling na zulke missie, hetgeen door meerdere respondenten werd gezien als een uitdaging. Bovendien kan het betrekken van de partner bij de voorbereiding er voor zorgen dat de activiteit ook een meerwaarde betekent voor de organisatie zelf. Zo kon bijvoorbeeld tegemoet gekomen worden aan de verwachting van de bezoeker van Cenadep om met Belgische politici te kunnen spreken over de verkiezingen in DRC en het lot van de mijnarbeiders. Bij de productie van de film *Tierra de Lucha* had een sterkere inspraak een opportuniteit kunnen bieden om met de partnerorganisatie sterker uit te wisselen rond de doelstelling en aanpak van het bewegings- en beleidsbeïnvloedingswerk van het programma. Een sterkere inspraak had er mogelijk ook bij het bezoek aan Zuid-Afrika kunnen voor zorgen dat men zich beter had voorbereid om de getuigenis over het Belgische zorgverzekeringssysteem sterker te contextualiseren binnen de Zuid-Afrikaanse context. Hiervoor had FOS bijvoorbeeld een beroep kunnen doen op de expertise die rond dit thema aanwezig of op recent studiewerk die hierrond (o.a. door HIVA)²⁶ werd uitgevoerd.

5.2.5 Opvolging en feedback

Tijdens verschillende interviews wordt gewezen op het belang om de directe effecten van activiteiten waar Zuidpartners bij betrokken zijn op te volgen en de resultaten ook terug te koppelen naar de Zuidpartners. Alhoewel het programma hier duidelijk inspanningen rond doet, blijkt dit toch nog een aanzienlijke uitdaging te zijn. Zo gaven verschillende Zuidpartners aan dat ze slechts in beperkte mate feedback hadden gekregen over de resultaten van de activiteiten waar ze bij betrokken waren. Zulke effecten worden deels bijgehouden in de outcome journals. Echter deze informatie is deels onvolledig waardoor het moeilijk is om op basis daarvan achteraf te reconstrueren wat bepaalde effecten precies inhielden (bv. een bepaalde vraag van een politiek mandataris) en op welke manier het programma er heeft kunnen toe bijdragen. Naar de toekomst toe zal het belangrijk zijn om iets meer gedetailleerde monitoring informatie hierover te noteren in de outcome journals (wie, wat, wanneer, waarom, hoe, waar heeft het toe geleid, ...).

Ook is het niet altijd duidelijk in welke mate de directe doelgroepen (boundary partners) terugkoppelen naar hun achterban. Bovendien is er weinig informatie over het effect dat de interactie met de Zuidpartners heeft op de achterban in België. Nochtans kunnen een beperkt aantal getuigenissen vanuit de achterban die tijdens bepaalde events worden verzameld interessante data opleveren. Zulke getuigenissen zouden aan de hand van eenvoudige korte interviews, mogelijk op basis van een ‘most significant change’ aanpak of op basis van de principes van ‘appreciative inquiry’ kunnen verzameld worden. Tenslotte is het ook niet altijd duidelijk in welke mate er bij de zuidpartner teruggekoppeld wordt na een activiteit waar een vertegenwoordiger van de partnerorganisatie bij betrokken was. Hier ligt mogelijk een potentiële link tussen de Noordwerking en de Zuidwerking waarbij het betrekken

²⁶ Voorbeelden van recente relevante studies uitgevoerd door HIVA:

- Assurance maladie à base communautaire pour les travailleurs de l'économie informelle : les défis de l'affiliation et du paiement de cotisations
- Community-Based Health Insurance (CBHI): The Perils of Reaching Out to the Informal Economy
- Towards redistributive social protection systems? Insights from Senegal and Morocco

van de Zuidpartners in de noordwerking sterker wordt afgestemd op de doelstellingen die in de Zuidwerking worden nagestreefd. Op die manier kan de opvolging ook via de Zuidwerking gebeuren.

6 | Het gemeenschappelijke monitoring systeem

Dit onderdeel uit deze mid-term evaluatie vormde het voorwerp van een gezamenlijke workshop (19 september 2019), waarbij werd nagegaan in welke mate de momenteel gebruikte Theory of Change beantwoordt aan de realiteit en de verwachtingen van de verschillende stakeholders. Vervolgens werd nagegaan hoe functioneel de huidige monitoring (M&E) is met oog op samenwerking, leren, bijsturing of accountability. Ten slotte werd gekeken of de verschillende organisaties over de nodige tools beschikken om binnen het complexe speelveld tot een nuttige en beheersbare monitoring te komen.

In de volgende paragrafen worden de veranderingstheorie en het monitoring systeem kort besproken. Hierbij worden zowel de sterke punten alsook een aantal uitdagingen geduid. Vervolgens worden een aantal aanbevelingen hierrond geformuleerd.

6.1 Theory of Change

Sterktes

De veranderingstheorie van het gemeenschappelijk programma is actorgericht uitgewerkt en visualiseert de verschillende actoren die het programma probeert te beïnvloeden of te ondersteunen op een directe of indirecte manier, om zo bij te dragen tot haar visie van een inclusieve, duurzame en rechtvaardige samenleving. Door direct samen te werken met de organisaties van de socialistische beweging en bestaande platformen van middenveldorganisaties beoogt het programma deze organisaties te motiveren om zelf beleidsbeïnvloeding en sensibiliseringsacties op te zetten. Op die manier kan er een sterk multiplicator effect bereikt worden naar bereik toe. Tevens kan het ook bijdragen tot meer duurzame resultaten indien deze actoren ook na afloop van het programma hun vernieuwd engagement verderzetten.

Uitdagingen

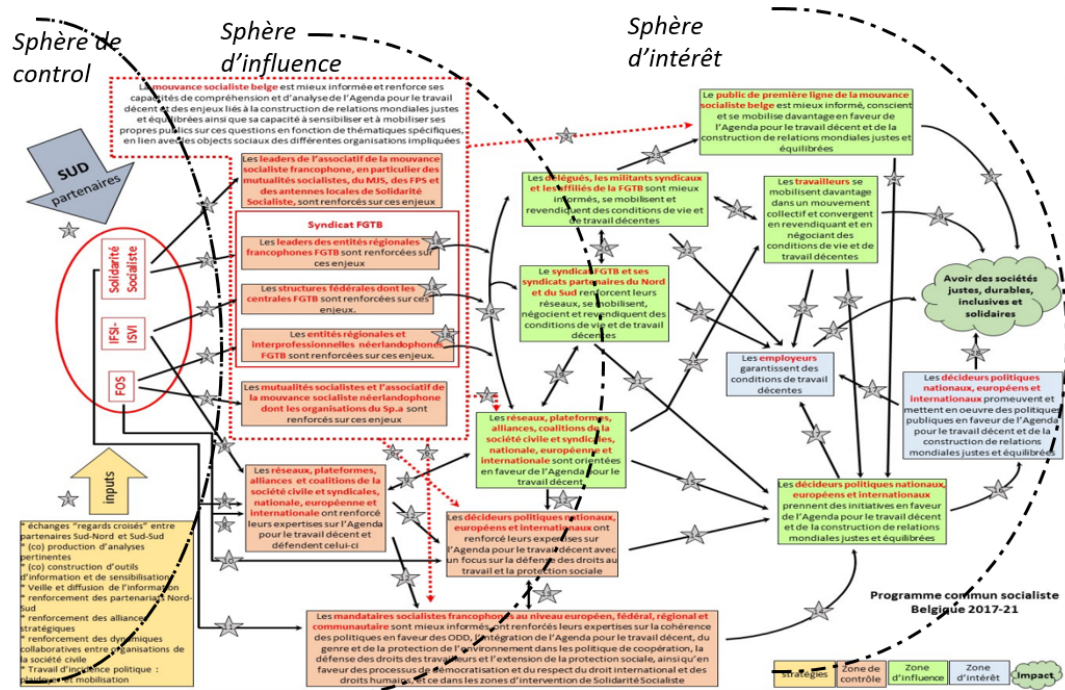
Zulke actorgerichte veranderingstheorie kan een nuttige basis vormen voor het opzetten van een leergericht monitoring en evaluatiesysteem dat kan bijdragen tot resultaatgericht werken en adaptief programma management. Nochtans werd tijdens de M&E workshop en gedurende interviews met programmamedewerkers aangegeven dat de veranderingstheorie onderbenut blijft. De TOC bleek vooral nuttig voor het bepalen van strategie in de planning fase van het programma alsook om buitenstaanders toe te laten zich snel een idee te vormen van hoe het programma in mekaar zit.

Aanbevelingen

Een van de mogelijk redenen hiervoor is het feit dat de verschillende invloedssferen (controle sfeer, directe invloedssfeer, indirecte invloedssfeer) verkeerdelijk werden gedefinieerd waardoor er verwarring kan ontstaan over de niveaus in de veranderingstheorie waar het programma het meeste invloed heeft en waarop het zou moeten focussen tijdens de monitoring. Zo werden bepaalde actoren (bv. leiders van de organisaties) in de controle sfeer gezet terwijl het programma juist geen controle heeft op wat deze leiders uiteindelijk zullen doen als gevolg van de interactie met het programma. Deze leiders horen dus eerder thuis in de directe invloedssfeer aangezien het een directe doelgroep betreft die het programma op een directe manier tracht te beïnvloeden zodat zij op hun beurt initiatieven

nemen naar hun organisaties toe. Dus elke verandering bij deze leiders is geen output maar een outcome (= een resultaat op outcome niveau). Dit kan in feite gemakkelijk rechtgetrokken worden door duidelijker de verschillende invloedssferen aan te duiden (controlesfeer, invloedssfeer en interessesfeer) in de veranderingstheorie (zie onderstaande figuur 6.1).

Figuur 6.1 Aangepaste weergave van de veranderingstheorie

6.2 M&E systeem

Sterktes

Er werden reeds een aantal belangrijke stappen gezet om de bovenstaande veranderingstheorie te operationaliseren via een actorgericht monitoring systeem op basis van de outcome mapping methodologie. Zo heeft elk van de programmapartners **progress markers** uitgewerkt voor hun intermediaire doelgroepen (= boundary partners) die ze op een directe manier trachten te beïnvloeden of te ondersteunen. Deze progress markers beschrijven de veranderingen (= outcomes) die men hoopt te zien bij deze actoren en waar het programma wil toe bijdragen via haar activiteiten. Dit betreft observeerbare veranderingen in de activiteiten of het beleid van deze actoren alsook veranderingen in de relaties die deze actoren aangaan. Monitoringgegevens rond veranderingen bij de intermediaire actoren worden bijgehouden in actor-specifieke **outcome journals**. Daarnaast zijn er ook een aantal overkoepelende leervragen die een meer algemene analyse toelaten van de intermediaire actor (overheen de verschillende progress markers):

- i. Welke actoren of factoren hebben de verandering gestimuleerd of belemmerd?
- ii. In welke mate is de programma strategie effectief gebleken in het stimuleren van de verandering? Welke aanpassingen zijn er eventueel nodig?

- iii. In welke mate draagt de programmastrategie bij tot duurzame veranderingen bij de intermediaire actoren?
- iv. Wat waren onverwachte veranderingen (positief of negatief)?

Tevens monitoren de programmapartners op continue basis hun respectievelijke activiteiten. Dit gebeurt aan de hand van **activiteitendagboeken** waarin een aantal specifieke gegevens i.v.m. de activiteiten worden bijgehouden, zoals beschrijving van de activiteit, profiel en aantal deelnemers, actiepunten, en directe effecten bij de deelnemers.

Met het oog op collectieve analyse van de monitoring data, is er tweemaal per jaar een gemeenschappelijke monitoring meeting waarvan één erop gericht is bij de drie programmapartners, gezamenlijk de performantiescores vast te leggen op basis van de outcome journals en activiteitendagboeken, alsook de narratieve verantwoording voor deze scores.

Uitdagingen

- Alhoewel de monitoring tools toelaten om heel wat nuttige informatie te verzamelen, zowel rond effecten (outcomes) als activiteiten, blijft het een uitdaging om deze data voldoende diepgaand te analyseren. Deze uitdaging geldt voor de drie programma partners afzonderlijk alsook voor de gezamenlijk analyse van de monitoring data tijdens de collectieve monitoring meetings. Medewerkers van de organisatie wijzen voornamelijk op het gebrek aan tijd voor zulke meer diepgaande analyse- en leerprocessen.
- Ook wordt er op gewezen dat elke organisatie toch nog steeds haar eigen monitoring en evaluatie aanpak volgt waardoor het moeilijker is om op een gemeenschappelijk manier de voortgang van het programma op te volgen en de meerwaarde van de complementaire samenwerking en synergie tussen de verschillende organisaties te analyseren of in kaart te brengen.
- Tevens wordt ook gewezen op de uitdaging van het grote aantal intermediaire doelgroepen binnen de socialistische vakbeweging (+/- 67 organisaties), waardoor het moeilijk is om verandering bij al deze organisaties op te volgen. Ook kan zulke verandering soms pas na aanzienlijke tijd zichtbaar worden.
- Er bestaat ook bezorgdheid dat organisaties verantwoording zouden moeten gaan afleggen voor het grote aantal progress markers die het in het huidige M&E systeem opvolgt. Het monitoring systeem op basis van outcome mapping wordt bewust gebruikt als een intern monitoring systeem. Relevante inzichten vanuit deze interne monitoring worden dan gebruikt om de rapportage naar de performantiescores en de logframe indicatoren te voeden. Een risico hierbij is dat, gezien de tijdsdruk, meer focus komt te liggen op de externe rapportage ten koste van het interne monitoring systeem dat sterker gericht is op leren.

Aanbevelingen

Naar de toekomst toe is het belangrijk om verder te bouwen op de belangrijke stappen die in het huidige programma reeds gezet zijn omtrent het operationaliseren van een actor- en leergericht monitoring en evaluatiesysteem. Hiertoe kunnen de volgende praktische aanbevelingen naar voor worden geschoven:

- **Afstemming van outcome journals en activiteitendagboeken:** De drie programma partners gebruiken een aantal gemeenschappelijke monitoring tools zoals outcome journals en activiteitendagboeken. Deze tools zouden nog verder op mekaar kunnen worden afgestemd op basis van de ervaring met de huidige formats. Zo bevatten sommige strategiedagboeken een extra kolom voor het aantal deelnemers of rond directe effecten terwijl zulke informatie, die zeker nuttig kan zijn voor latere analyse, in andere dagboeken niet gedocumenteerd wordt.
- **Versterken van de collectieve analyse van de monitoring data:** Het collectief analyseren van een veelheid aan kwalitatieve informatie is sowieso een uitdaging waar heel wat organisaties mee te

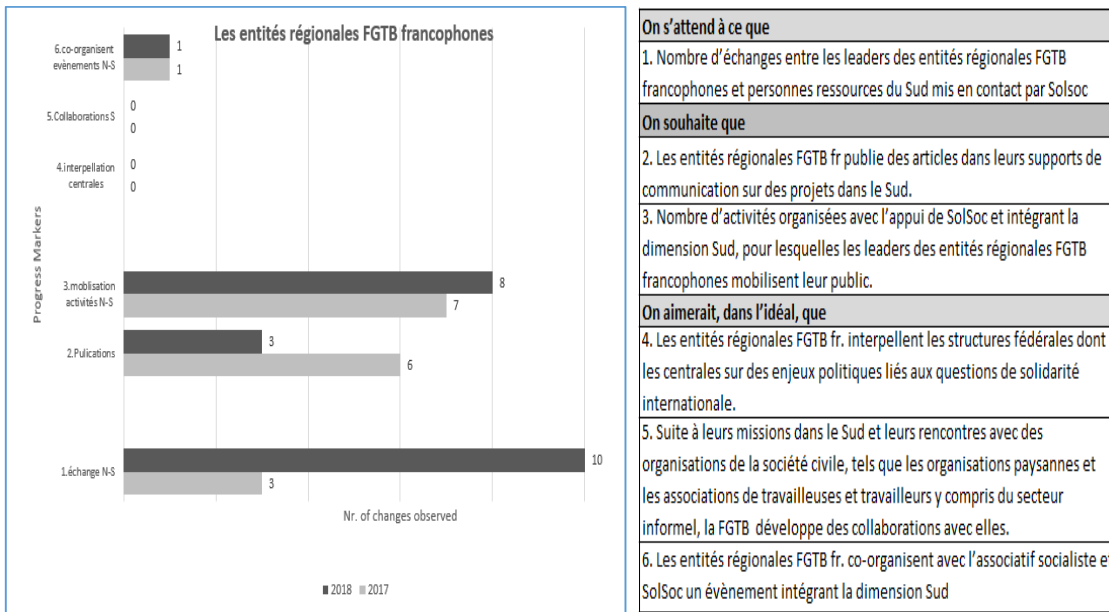
kampen hebben binnen hun monitoring en evaluatiepraktijk. De volgende voorbeelden van tools of methodieken (niet exhaustief) zouden hierbij kunnen helpen:

- **Visualisering monitoring data:** Een mogelijke manier om een collectieve analyse te faciliteren kan zijn om bepaalde trends vanuit de monitoring data te visualiseren. Zulke visualisering kan op verschillende manieren gebeuren en is mogelijk voor verschillende intermediaire doelgroepen binnen de veranderingstheorie.

Voorbeeld 1: trendanalyse van progress markers

De onderstaande figuur 6.2 visualiseert bijvoorbeeld de trends die konden worden vastgesteld gedurende 2017 en 2018 rond de progress markers (rechts van de figuur) van de Franstalige regionale entiteiten van de FGTB.

Figuur 6.2 Aantal veranderingen in 2017 & 2018, progress markers FGTB (SolSoc)

Zulke visualisatie kan een praktische tool bieden om collectieve reflectie te stimuleren rond bepaalde trends, bv. zijn we tevreden met deze trends? Zijn deze naar verwachting? Hoe belangrijk zijn ze met betrekking tot de specifieke doelstelling of visie van het programma? Hoe heeft het programma hier toe kunnen bijdragen? Welke andere actoren of factoren hebben hierbij een rol gespeeld? Daarnaast bieden zulke visualisaties ook een tool om bepaalde resultaten op een meer visuele manier te rapporteren.

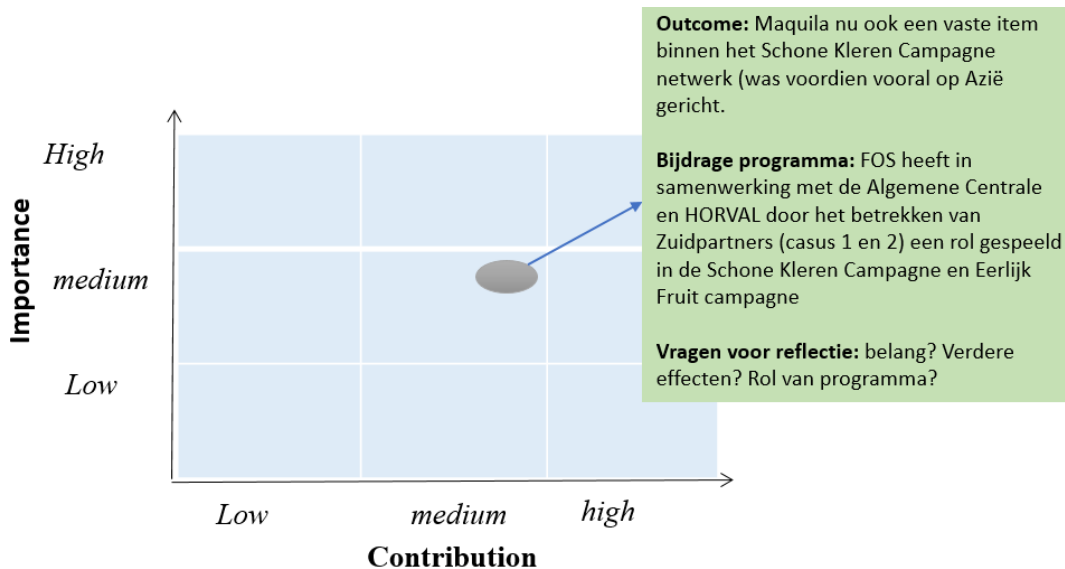
Voorbeeld 2: analyse van outcomes volgens relevantie/contributie matrix

Wanneer men een collectieve reflectie wil stimuleren over het belang of relevantie van een bepaalde verandering en de mogelijke contributie van het programma kan het nuttig zijn om zulke verandering te positioneren op een relevantie/contributie matrix.²⁷ Deelnemers aan de collectieve reflectie kunnen dan op basis van hun eigen observaties of interpretaties argumenten aanbrengen waarom ze een bepaalde positie suggereren. Dit leidt vaak tot nuttige analyses waarbij de perspectieven van verschillende actoren aan bod kan komen en waarbij bijkomende monitoring data kunnen aangebracht worden om een bepaalde positie te kunnen onderbouwen. De figuur 6.3 hieronder toont een van de

²⁷ Deze aanpak is geïnspireerd door de outcome harvesting method, zie bijvoorbeeld Safer world (2016), Doing things differently: Rethinking monitoring and evaluation to understand change.

outcomes die vermeld staan in het evaluatierapport. Zulke figuur zou als reflectie tool kunnen gebruikt worden om de bijvoorbeeld het belang van deze outcome verder te onderzoeken, of de contributie van het programma. Tevens biedt het ook een spiegel die dan toelaat om kritisch te kijken of de outcome voldoende gedetailleerd beschreven is en of er bijkomende informatie over kan gevonden worden vanuit de deelnemers aan het reflectiemoment.

Figuur 6.3 Importance/contribution matrix (example outcome – FOS)

- Narratieve assessment

Een van de uitdagingen die de analyse bemoeilijken is het feit dat de monitoring informatie nu veelal verspreid zit in verschillende monitoring tools (bv. outcome journals en activiteitendagboeken) gelinkt aan verschillende intermediaire doelgroepen. Ter voorbereiding van een collectief leermoment is het dan ook belangrijk dat er een voorbereidende analyse gebeurt van deze informatie. Een mogelijk aanpak van zulke voorbereidende analyse zou kunnen leunen op elementen van de ‘narrative assessment’ methodiek (Van Wessel & Ho, 2018).²⁸ Deze methodiek is vooral gericht op het monitoren van beleidsbeïnvloedingsactiviteiten maar kan ook nuttig zijn voor het opvolgen van andere beïnvloedingsactiviteiten zoals bij capaciteitsontwikkeling en beïnvloeding van partnerorganisaties (bv. de organisaties binnen de socialistische vakbeweging) waarover men geen controle heeft. Volgens deze methodiek volg je in feite de actoren die het beïnvloedingswerk uitvoeren en van daaruit ga je op basis van beschikbare informatie zo goed mogelijk na wat de mogelijke effecten zijn waar deze activiteiten toe bijdragen. De activiteitendagboeken (met extra kolom rond directe effecten) en de outcome journals zouden hiervoor alvast een goede basis bieden. Via deze methodiek zou de informatie vanuit de outcome journals en de activiteitendagboeken dan kunnen vertaald worden naar specifieke casussen van veranderingsprocessen. De casussen die besproken werden tijdens deze evaluatie vormen hier voorbeelden van. Zulke casussen kunnen dan verder opgevolgd worden en vorm aannemen doorheen verschillende monitoring cycli.

²⁸ Van Wessel, M. G. J., & Ho, W. W. S. (2018). Narrative Assessment: A new approach to advocacy monitoring, evaluation, learning and communication. Hivos: <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/471634>. Van Wessel, M. (2018). Narrative Assessment: A new approach to evaluation of advocacy for development. *Evaluation*, 24(4), 400-418. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1356389018796021>.

7 | Aanbevelingen

Een aantal praktische aanbevelingen zitten reeds vervat in de good practices die beschreven staan in de conclusies van de cross case analyse. Dit hoofdstuk schets een aantal meer strategische aanbevelingen die het gemeenschappelijk programma kan meenemen in haar reflecties rond het betrekken van de Zuidpartners in het Noordprogramma.

1. **Conceptueel kader ‘Zuidpartners betrekken in de Noordwerking’.** Uit deze evaluatie blijkt duidelijk de meerwaarde van het betrekken van de Zuidpartners bij activiteiten die sensibilisering en beleidsbeïnvloeding beogen. In die zin is het belangrijk om in de toekomst waar mogelijk rekening te houden met de good practices die hiervoor tijdens de evaluatie konden geïdentificeerd worden. Deze bieden een praktisch conceptueel kader dat nuttig kan zijn bij het inplannen, uitvoeren en opvolgen van toekomstige sensibilisering en beleidsbeïnvloedingsactiviteiten waar partners bij betrokken zijn. Box 7.1 biedt een overzicht van de dimensies van dit conceptueel kader. De dimensies worden in detail besproken in de conclusies in hoofdstuk 5.

Box 7.1 Conceptueel kader ‘Zuidpartners betrekken in de Noordwerking’ – belangrijke dimensies

- Inbedding in de brede strategie van het programma.
- Een trajectmatige aanpak doorheen de tijd op basis van duurzame relaties en die een win-win betekent voor zowel de Zuidpartners als de Noordpartners.
- Complementaire samenwerking tussen FOS, SolSoc en ISVI en hun respectievelijke partners (expertise, doelgroepen, netwerken).
- Goede voorbereiding en inspraak door de Zuidpartners.
- Continue opvolging en feedback naar partner organisatie en binnen beweging.

2. De sterkere **complementaire samenwerking** tussen FOS, SolSoc en ISVI biedt duidelijk een meerwaarde, zowel naar bereik als naar opportuniteiten om de eigen expertise rond specifieke thema’s of manieren van werken te versterken. Het is aangewezen om deze samenwerking ook in de toekomst verder te versterken en hierbij ook samenwerkingsverbanden met relevante netwerken of andere organisaties te blijven opzoeken en zelfs te versterken. Tegelijk is het ook belangrijk om de eigen expertise in specifieke thematieken gelinkt aan de lopende sensibiliserings- en beleidsbeïnvloedingstrajecten te blijven verdiepen. Hetzelfde geldt voor expertise rond het gebruik van bepaalde media (bv. film, sociale en traditionele media, etc.) om bepaalde boodschappen of getuigenissen van de Zuidpartners op een meer duurzame manier te kunnen inzetten. Wellicht zal het ook nodig zijn om strategische keuzes te maken inzake de thema’s waar het gemeenschappelijk programma ook in de toekomst wil op focussen.

Uit de evaluatie leren we immers dat de betrokkenheid van de partners, naar sensibilisering en beleidsbeïnvloeding maar ook naar capaciteitsversterking van zowel de Zuidpartners als van de organisaties die het programma uitvoeren, wanneer er kan samengewerkt worden binnen een langdurig traject rond een specifieke thematiek (bv. specifieke handelsakkoorden, of human rights due diligence binnen de cacao waardeketen, social protection, ...) die relevant en herkenbaar is

voor de verschillende betrokken actoren en waarin zij ook actie kunnen ondernemen (bv. als producent, als consument, als watchdog, als vakbondsactivist, ...).

3. De bevindingen van de evaluatie tonen aan dat er interessante opportuniteiten zijn om de **Noordwerking en de Zuidwerking** sterker op mekaar te laten aansluiten. Zo heeft de evaluatie aangetoond dat het betrekken van de Zuidpartners bij de Noordwerking (sensibilisering/mobilisering en beleidsbeïnvloeding), ook bijdraagt tot capaciteitsversterking van de Zuidpartner hetgeen een belangrijke doelstelling is binnen de Zuidwerking. Tegelijk leert de evaluatie dat het betrekken van de Zuidpartners bijzonder effectief kan zijn indien dit gebeurt in het kader van een langdurig traject waarbij de Noordwerking en de Zuidpartners gedurende verschillende jaren strategisch samenwerken rond een specifiek thema (bv. conflict mineralen, handelsakkoord met Colombia, cacao waardeketen, ...). Het is binnen zulke trajecten dat het gemeenschappelijk programma via gerichte ondersteuning de kracht van het internationaal netwerk van de beweging kan mobiliseren om zo via sensibilisering, beleidsbeïnvloeding en capaciteitsversterking op verschillende niveaus en zowel in België en Europa (via de Noordwerking) maar ook in de partnerlanden (via de Zuidwerking) bij te dragen rond structurele verandering binnen een bepaalde sector of rond een bepaald thema. In zulke trajecten is er zowel langs de kant van de Noordwerking als bij de Zuidwerking nood voor capaciteitsversterking van de betrokken actoren alsook follow up van de activiteiten die zowel in België als in de partnerlanden gebeuren. De evaluatie leert echter dat zulke opvolging een uitdaging is. Zo is het niet altijd duidelijk in welke mate een bezoeker van de Zuidpartner bij terugkeer terugkoppelt over de nieuwe inzichten of in welke mate nieuwe contacten die werden gelegd effectief worden gekapitaliseerd. Een sterkere link tussen Noordwerking en Zuidwerking kan hier een mogelijk antwoord bieden. Zo kan de Zuidwerking een rol spelen in de opvolging aan de kant van de Zuidpartners. Ook kan een meer strategische link tussen de zuid- en noordwerking nuttig zijn bij het plannen van sensibiliserings- en beleidsbeïnvloedingsacties zodat acties binnen de Zuidwerking en de noordwerking mekaar kunnen versterken.

Een sterkere aansluiting tussen Zuid en Noordwerking past ook binnen de mondiale rechtenbenadering die duidelijk naar voorkomt in de noordwerking van het gemeenschappelijk programma (Van Ongevalle et al. 2018)²⁹ alsook met de onderliggende principes van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (nl. interlinkages, 'leaving no one behind', multistakeholderpartnerships). Zulke benadering manifesteert zich immers in interventies die dieper ingaan op de onderliggende oorzaken van mondiale onrechtvaardigheid. Zij beogen ook vaker een leerproces dat gericht is op kritisch denken en omvatten ook politieke pleidooiacties die de oorzaken van oneerlijke situaties trachten aan te pakken. Deze benadering zet zich dan ook af tegen een traditionele N-Z tegenstelling en benadrukt de onderlinge afhankelijkheid tussen wat er gebeurt op lokaal en mondiaal niveau. Een sterker geïntegreerde N-Z werking zou instrumenteel kunnen zijn om deze mondiale rechtenbenadering nog sterker te operationaliseren. Om dit te operationaliseren in het nieuwe programma zou het aangewezen kunnen zijn om de principes van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SGDs) te gebruiken als kompas bij de formulering van het nieuwe programma. Op die manier zou het programma een voorloper kunnen zijn in de operationalisering van de SDGs op basis van een geïntegreerde (N/S) aanpak. Wellicht kan de aanpak van SolSoc nuttig zijn bij deze reflecties aangezien hun Noord en Zuidwerking reeds sterk verweven zijn.

²⁹ Van Ongevalle, Jan, Fonteneau, Benedicte, Grega, Pierre, Knipprath, Heidi, and Jaspers, Nancy (2018). Evaluatie Van De Ontwikkelingseducatie Acties Gefinancierd of Gecofinancierd Door De Belgische Ontwikkelingssamenwerking in De Periode 2014-2017

4. Ter versterking van het **monitoring systeem** is het aangewezen om verder te bouwen op de stappen die reeds gezet zijn rond het operationaliseren van een actorgericht monitoring en evaluatiesysteem op basis van de outcome mapping methode. Daartoe zouden de huidige outcome journals en activiteitendagboeken van de drie partners beter op mekaar kunnen afgesteld worden. Het invoegen van een effectenkolom in de activiteitendagboeken zou eveneens een meerwaarde kunnen bieden. Daarnaast is het belangrijk om voldoende informatie in de journals op te nemen zowel wat betreft bereik (bv. systematische bijhouden van aantal deelnemers aan bepaalde activiteiten) alsook wat betreft geobserveerde effecten (bv. als mandataris contact proactief contact opneemt, ook indien mogelijk aangeven wat de aanleiding hiertoe was en waar dit dan toe geleid heeft, ...). Dit zijn immers nuttige gegevens om een narratieve analyse of outcome harvesting en contributieanalyse achteraf te vergemakkelijken achteraf en zo de analyses over de voortgang van het programma te voeden. Daarnaast is het belangrijk om de collectieve analyse van de monitoring data te versterken. De methodologische opties die in het evaluatierapport hierrond worden vermeld (bv. visualisering van monitoring data, trendanalyse, elementen van outcome harvesting, narratieve analyse, ...) kunnen daarvoor inspiratie bieden. Er zou ook kunnen overwogen worden om een begeleid leertraject op te starten waarbij de drie organisaties aan de slag gaan met praktische methodieken om de analyse van de monitoring data (bv. via visualisering tools, narrative assessment of elementen van outcome harvesting,) te verdiepen.

- BIJLAGEN -

bijlage 1 Geraadpleegde bronnen

- FOS, SOLSOC, IFSI-ISVI (2017), *Travail Décent: la création d'emplois décents, les droits au travail, la protection sociale et le dialogue social*. Programme commun mis en oeuvre par FOS, IFSI/ISVI, SolSoc; Programme 2017-2021, Bruxelles. In annex: cadre logique; journaux d'incidences; rapports suivi; suivi des publications; performantiescores; geleerde lessen (ongepubliceerde documenten)
- Bourdieu, P. (1986), The Forms of Capital, p. 241-258 in *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, edited by J. G. Richardson. New York: Greenwood Press.
- Brodie E. et al (2009), Understanding participation: a literature review: http://www.sharedpractice.org.uk/Downloads/Pathways_final_report.pdf
- Hofstede, G. (2003), *Culture's Consequences. Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*, Sage Publications – revised edition
- Keck, M. & Sikkink, K. (1998), *Activists beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. Ithaca: Cornell.
- Kepa (2014), *Enhancing Southern Voices in global education*: https://www.globaalikasvatus.fi/sites/default/files/attachments/enhancing-southern-voices-global-education_0.pdf
- Peeters, B. e.a. (2015), *Externe evaluatie van het programma voor vakbondssamenwerking 2021-2014*: ABVV/ISVI, Louvain: South Research.
- Pollet, I. (1994), *Transnational partnerships: a guide for project promoters*, Brussels: Ministry of the Flemish Community.
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Van Ongevalle, J, Huyse, H., Van Petegem, P. (2014). Dealing with complexity through 'actor-focused' Planning, Monitoring & Evaluation (PME), Evaluation, *The International Journal of Theory, Research and Practice*, Vol. 20(4) pp. 447– 466. <http://evi.sagepub.com/content/20/4/447>
- Van Wessel, M. & Ho, W. (2018), *Narrative Assessment, A new approach to advocacy monitoring, evaluation, learning and communication*, Wageningen: Hivos.

bijlage 2 Geïnterviewde personen

Evangelina Arqueta, Red de Sindicatos de la Maquila de Honduras

Marta Zaldaña, FEASIES, El Salvador

Berta Villamizar, SINTRAIMAGRA, Colombia

Juliana Millan Guzmán, ATI Colombia

Nelly Luz, IPC, Colombia

Juan Carlos, Sinaltrainal Colombia

Rami Massad, PAC, Palestine

Shawn Hattingh, ILRIG, South Africa

Danny Singoma, Cenadep, DRC

Isabel Kapinga, CDT, DRC

Guy Kuku, CDT, DRC

Daniel Lombo, FENSTTAA, Ivoorkust

Gwenaëlle Grovonius, PS, parlement Wallon

Maxime Leclercq, medewerker PS in de Kamer

Anne Delvaux, PS Ixelles

Koen Van Brabandt, Algemene Centrale ABVV

Filip Mispelon, AC ABVV Oost-Vlaanderen

Rudi Sohler, Algemene Centrale ABVV, Antwerpen

Sylvie Mariën, HORVAL, ABVV

Martine Vandevenne, ABVV

Vroni Lemeire, ABVV

Rik Thijs, NVSM (Socialistische Mutualiteiten)

Noemie Van Erps, FPS

Fredy Jacquet, Laïcité & Humanisme en Afrique Centrale

Geraldine Georges, SolSoc

Ioanna Gimnopoulou, SolSoc

Perinne Crèvecoeur, SolSoc

Laurent Atsou, IFSI-ISVI

Caroline Bal, FOS

Stiene Billen, FOS

bijlage 3 Gebruikte vragenlijsten

b3.1 Basischecklist – Zuidpartners // (Nederlandse versie)

Deze checklist vormt de basis voor de interviews met de Zuidpartners over de manier waarop zij worden ingezet voor mobilisatie & lobbying in het Noorden. De interviews worden uitgewerkt en aangepast naargelang de context en de casus. In deze basischecklist wordt uitgegaan van de modaliteit van een visit van een Zuidpartner naar België/Europa. In enkele gevallen ging het evenwel niet om een visit maar om een zending van een Noord-delegatie naar het Zuiden.

Gegevens over de Zuidpartner & casus

1. Basisgegevens organisatie (indien niet vooraf meegegeven): locatie, lidmaatschapstructuur, hoofdactiviteit
2. Positie van de respondent ten aanzien van de organisatie/doelgroep: wie vertegenwoordigt hij/zij?
3. Issue van de casus (indien niet vooraf meegegeven) – problematiek (algemeen/concreet)
4. Kennis & ervaring met betrekking tot de problematiek

Band met FOS-SolSoc-ISVI

5. Sinds wanneer is er een partnership met FOS-SolSoc-ISVI?
6. Hebt u ook persoonlijk banden met FOS-SolSoc-ISVI of met een andere organisatie uit het SOLIDAR netwerk?
7. Had u voordien ervaring met visits aan/van Noordelijke partners?
8. Hebben anderen uit uw organisatie ervaring met visits aan/van Noordelijke partners?

Visit & communicatie in het Noorden (België)

9. Gebeurde het bezoek bij de Noord-partners in de eerste plaats op hun initiatief of op uw initiatief?
10. Had u op voorhand al ervaring opgedaan in het brengen van getuigenis of het naar voor brengen van een problematiek naar een internationaal (Belgisch/Europees) publiek?
11. Wat verwachtte u op voorhand van het brengen van uw getuigenis of boodschap in het Noorden? Verwachtte u een verbetering van de problematiek? Of verwachtte u dat de problematiek erkenning kreeg in het Noorden (specifieer: publiek, organisaties, beleidsmakers)? Is die verwachting (al is het maar voor een klein gedeelte) uitgekomen?
12. Werd er met u op voorhand overlegd over welke boodschap u zou brengen, hoe, aan welk soort publiek, onder welke vorm?
13. Had u zeggenschap in het programma van uw bezoek?
14. Kunt u kort weergeven welke activiteiten plaatsgevonden hebben tijdens uw bezoek?
15. Hoe werd uw getuigenis/boodschap ontvangen? (eventueel specificeren per activiteit) (a) was er een klein/groot publiek? (b) was er interactie met het publiek? (c) waren er tekenen van interesse, van inzicht in de problematiek die u bracht, van appreciatie voor uw inspanning? (d) leidde het tot concrete intenties of plannen? (N.B. vraagstelling aanpassen in geval van directe interactie met beleidsmakers)
16. Hebt u feedback gekregen van de Belgische partner? (a) tijdens en/of na de visit? (b) over uw inzet en/of over het resultaat en de verdere perspectieven?

17. Hebt u zelf herkenbare verhalen gehoord tijdens uw visit in België/Europa? Of verhalen die u kunt gebruiken in uw eigen context?
18. Hebt u van de visit iets geleerd? (a) over de problematiek (b) over de manier van werken van de Belgische partner (c) over uw manier van communiceren?

Organisatie van de visit

19. Was de visit goed georganiseerd qua (a) timing (b) logistiek (vluchten, accommodatie), (c) kalender (beheersbaar), (d) taalkennis & vertaling (e) combinatie met andere visits in Europa?
20. Werd u voldoende omkaderd? Was u op uw gemak tijdens de visit?
21. Kon u zelf interessante of leerrijke ervaringen opdoen tijdens de visit?
22. Hebt u de mensen ontmoet die u wilde ontmoeten? Kon u hen vertellen wat u hen wou vertellen?

Uw evaluatie

23. Heeft de visit uw positie in uw eigen organisatie/land versterkt? Wordt er nu meer naar u geluisterd dan voorheen?
24. Achteraf bekeken, had FOS-SolSoc-ISVI de visit beter of anders moeten aanpakken? Hebt u hierover met hen van gedachten kunnen wisselen?
25. Achteraf bekeken, had u de visit beter of anders moeten aanpakken? Indien u er opnieuw voorstond, wat zou u anders doen?
26. Zou u opnieuw ingaan op een gelijkaardige vraag voor een visit aan FOS-SolSoc-ISVI? Waarom wel/niet?
27. Hebt u de indruk dat uw verhaal (a) herkenbaar is voor mensen uit het Noorden? (b) niet te complex is om te begrijpen? (c) voldoende aangrijpingspunten geeft voor actievoering en beleidsbeïnvloeding in het Noorden?

b3.2 Questionnaire de base - partenaires Sud // version française

Cette questionnaire constitue la base pour les entretiens avec les partenaires du Sud sur la manière dont ils sont employés pour la mobilisation et le lobbying dans le Nord. Les entretiens seront élaborés et ajustés en fonction du contexte et du cas. Cette questionnaire de base assume la modalité d'une visite d'un partenaire du Sud en Belgique/Europe. Dans certains cas, cependant, il ne s'agissait pas d'une visite mais d'une mission d'une délégation du Nord au Sud.

Données sur context & partenaire du Sud

1. Données de base de l'organisation (si non fournies à l'avance): localité, structure vis-à-vis membres/groupe cible, activité principale
2. Position du répondant par rapport à l'organisation/au groupe cible: qui représente-t-il?
3. Problématique (si non communiqué à l'avance) - dossier (général/concret)
4. Connaissance et expérience de la problématique

Lien avec FOS-SolSoc-ISVI

5. Depuis quand existe-t-il un partenariat avec FOS-SolSoc-ISVI?
6. Avez-vous également des liens personnels avec FOS-SolSoc-ISVI ou avec une autre organisation du réseau SOLIDAR?
7. Aviez-vous déjà visité des partenaires du Nord auparavant?
8. D'autres membres de votre organisation ont-ils déjà visité des partenaires du Nord?

Visite & communication dans le nord (Belgique)

9. La visite aux partenaires du Nord était-elle principalement basée sur leur initiative ou sur votre initiative?

10. Aviez-vous déjà une expérience dans la présentation de témoignages ou la formulation de cette problématique devant un public international (belge/européen)?
11. Qu'attendiez-vous d'avance de votre témoignage ou de votre message dans le Nord? attendiez-vous à une amélioration des problèmes? Ou attendiez-vous à ce que le problème soit reconnu dans le Nord (précisez: public, organisations, décideurs)? Est-ce que cette attente s'est réalisée (même si seulement pour une petite partie)?
12. Avez-vous été consulté à l'avance sur le message/témoignage que vous transmettriez, comment, à quel type de public et sous quelle forme?
13. Avez-vous eu votre mot à dire dans le planning de votre visite?
14. Pouvez-vous indiquer brièvement quelles activités ont eu lieu lors de votre visite?
15. Comment votre témoignage/message a-t-il été reçu? (spécifiez éventuellement par activité) (a) le public était-il petit ou large? b) Y a-t-il eu une interaction avec le public? (c) y avait-il des signes d'intérêt, un aperçu des problèmes que vous avez soulevés, une appréciation de vos efforts? d) cela a-t-il conduit à des intentions ou à des plans concrets? (N.B. ajuster la question dans le cas d'interaction directe avec les décideurs)
16. Avez-vous reçu des commentaires du partenaire belge? a) pendant et/ou après la visite? (b) sur votre engagement et/ou le résultat et les perspectives futures?
17. Avez-vous entendu des histoires reconnaissables lors de votre visite en Belgique/Europe? Ou des histoires que vous pouvez utiliser dans votre propre contexte?
18. Avez-vous appris quelque chose de la visite? (a) sur la problématique (b) sur le fonctionnement du partenaire belge (c) sur votre façon de communiquer/convaincre le public?

Organisation de la visite

19. La visite a-t-elle été bien organisée en termes de (a) timing (b) logistique (vols, hébergement), (c) calendrier (gérable), (d) compétences linguistiques et traduction (e) combinées avec d'autres visites en Europe?
20. Avez-vous été correctement encadré? Étiez-vous à l'aise pendant la visite?
21. Pourriez-vous acquérir des expériences intéressantes ou éducatives pendant la visite?
22. Avez-vous rencontré les personnes que vous voudriez rencontrer? Pourriez-vous leur communiquer ce que vous vouliez leur communiquer?

Votre évaluation

23. La visite a-t-elle renforcé votre position dans votre propre organisation/pays? Est-ce qu'on vous écoute plus qu'avant?
24. Rétrospectivement, FOS-SolSoc-ISVI devrait-il mieux ou différemment organiser la visite? Avez-vous pu échanger des idées avec eux à ce sujet?
25. En rétrospective, auriez-vous dû aborder la visite mieux ou différemment? Si vous étiez là de nouveau, que feriez-vous différemment?
26. Souhaitez-vous répondre à une requête similaire pour visiter FOS-SolSoc-ISVI? Pourquoi oui/non?
27. Avez-vous l'impression que votre histoire (a) est reconnaissable aux gens du Nord? (b) n'est pas trop complexe à comprendre? (c) fournit-il suffisamment d'opportunités pour faire campagne et influencer la politique dans le Nord?

b3.3 Main checklist - South partners // English version

This checklist forms the basis for interviews with the South partners about the way they are deployed for mobilization & lobbying in the North. The interviews will be further elaborated and adjusted according to the context and the case. This checklist assumes the case of a visit from a South partner

to Belgium/Europe. In some cases, however, it was not a visit but a mission from a North delegation to the South.

Data about the South partner & the issue

1. Organization data (if not provided in advance): location, structure (with regard to members or target group), main activity
2. Position of the respondent with regard to the organization and the target group: who does he/she represent?
3. Issue of the case (if not communicated in advance) – in general/specific
4. Knowledge & experience with regard to the issue

Relationship and ties with FOS-SolSoc-ISVI

5. Since when has there been a partnership with FOS-SolSoc-ISVI?
6. Do you also have personal ties with FOS-SolSoc-ISVI or with other organizations from the SOLIDAR network?
7. Did you previously have experience with visits to/from Northern partners?
8. Do others from your organization have experience with visits to/from Northern partners?

Visit & communication in the North (Belgium)

9. Was the visit to the Northern partners primarily based on their initiative or on your initiative?
10. Did you already have prior experience in bringing testimony or raising issues to an international (Belgian/European) audience?
11. Before you went there, what result did you expect from bring your testimony or message to the North? Did you expect an improvement in the issue? Or did you expect the issue to be recognized in the North (specify: public, organizations, policymakers)? Has that expectation come true (even to a small extent)?
12. Have you been consulted in advance about what message you would convey, how you would phrase it, to what kind of audience, and in what form?
13. Did you have a say in the schedule of your visit?
14. Can you briefly indicate which activities took place during your visit?
15. How was your testimony/message received? (possibly specify per activity) (a) was there a small/large audience? (b) was there interaction with the public? (c) were there any signs of interest, insight into the issues you brought, appreciation for your effort? (d) did it lead to concrete intentions or plans? (N.B. adjust the question in the case of direct interaction with policy makers)
16. Have you received feedback from the Belgian partner? (a) during and/or after the visit? (b) about your commitment and/or the result and further perspectives?
17. Did you hear recognizable stories during your visit to Belgium/Europe? Or stories that you can use in your own context?
18. Did you learn anything from the visit? (a) about the issue (b) about the way the Belgian partner operates (c) about your own way of communicating & convincing the audience?

Organization of the visit

19. Was the visit well organized in terms of (a) suitable timing (b) logistics (flights, accommodation), (c) calendar (manageable), (d) language skills & translation (e) combination with other visits in Europe?
20. Have you been adequately accompanied by the host/facilitator? Were you comfortable during the visit?
21. Did you have interesting or educational experiences during the visit?
22. Have you met the people you wanted to meet? Could you tell them what you wanted to tell them?

Your evaluation

23. Has the visit strengthened your position in your own organization/country? Is your voice been listened to now more than before?
24. In retrospect, should FOS-SolSoc-ISVI handle the visit better or differently? Have you been able to exchange ideas with them about this?
25. In retrospect, should you have approached the visit better or differently? If you were over there again, what would you do differently?
26. Would you respond to a similar question for a visit to FOS-SolSoc-ISVI if you were asked again? Why yes/no?
27. Do you have the impression that your story (a) is recognizable to people from the North? (b) is not too complex to understand? (c) provides sufficient starting points for campaigning and influencing policymakers in the North?

b3.4 Cuestionario de base - Contrapartes del sur // version Espagnol

Esta cuestionario forma la base para las entrevistas con los contrapartes del Sur sobre la forma en que se utilizan para la movilización y el cabildeo en el Norte. Las entrevistas se elaboraran y ajustaran según el contexto y el caso. Esta cuestionario asume el caso de una visita de un contraparte del Sur a Bélgica/Europa. En algunos casos, sin embargo, no fue una visita, sino una misión de una delegación del Norte al Sur.

Datos sobre el asunto/problema y sobre el contraparte del Sur

1. Datos de la organización (si no se comunica por adelantado): locación, estructura de membresía, actividad principal
2. Posición del encuestado con respecto a la organización: ¿a quién representa?
3. Problemático (si no se comunica por adelantado) - general/concreto
4. Conocimiento y experiencia con respecto al asunto/problema.

Relacion con FOS-SolSoc-ISVI

5. ¿Desde cuándo se ha asociado con FOS-SolSoc-ISVI?
6. ¿También tiene vínculos personales con FOS-SolSoc-ISVI o con otra organización de la red SOLIDAR?
7. ¿Tenía experiencia previa con visitas a/de contrapartes del norte?
8. ¿Otros de su organización tienen experiencia con visitas a/de contrapartes del norte?

Visita y comunicación en el norte (Bélgica)

9. ¿La iniciativa para su visita a los socios del norte provino principalmente de ellos o de usted?
10. ¿Ya tenía experiencia previa en dar testimonio o explicar este problemático a un público internacional (belga /europeo)?
11. ¿Qué esperaba de antemano para traer su testimonio o mensaje al Norte? ¿Esperaba un solución o una mejora en los problemas? ¿O esperaba que el problema fuera reconocido en el Norte (especifique: por el público, los organizaciones, los políticos)? ¿Se ha cumplido esa expectativa (o al menos una pequeña parte)?
12. ¿Ha sido consultado de antemano sobre qué mensaje transmitiría, y cómo, y a qué tipo de audiencia y de qué forma?
13. ¿Tuvo algo que decir en el programa de su visita?
14. ¿Puede indicar brevemente qué actividades tuvieron lugar durante su visita?
15. ¿Cómo se recibió su testimonio/mensaje? (posiblemente especificar por actividad) (a) ¿hubo una audiencia pequeña/grande? (b) ¿Hubo interacción con el público? (c) ¿hubo algún signo de inte-

- rés, conocimiento de los problemas que trajo, apreciación por su esfuerzo? (d) ¿condujo a intenciones o planes concretos? (N.B. ajuste la pregunta en el caso de interacción directa con los responsables políticos)
16. ¿Ha recibido comentarios del contraparte belga? (a) durante y/o después de la visita? (b) sobre su compromiso/el resultado/perspectivas adicionales?
 17. ¿Escuchó historias reconocibles durante su visita a Bélgica/Europa? ¿O historias que puedes usar en tu propio contexto?
 18. ¿Aprendiste algo de la visita? (a) sobre el asunto/problema (b) sobre la forma en que trabaja el contraparte belga (c) sobre su forma de comunicarse?

Organización de la visita.

19. ¿La visita estuvo bien organizada en términos de (a) calendario (b) logística (vuelos, alojamiento), (c) calendario (maneable), (d) idiomas y traducción (e) combinar con otras visitas en Europa?
20. ¿Has sido enmarcado adecuadamente? ¿Te sentiste cómodo durante la visita?
21. ¿Podría obtener experiencias interesantes o educativas durante la visita?
22. ¿Has conocido a las personas que querías conocer? ¿Podrías decirles lo que querías decirles?

Su evaluación

23. ¿La visita ha fortalecido su posición en su propia organización/país? ¿Hay más escuchando ahora que antes?
24. En retrospectiva, ¿debería FOS-SolSoc-ISVI manejar la visita mejor o de manera diferente? ¿Has podido intercambiar ideas con ellos sobre esto?
25. En retrospectiva, ¿debería haber abordado la visita mejor o de manera diferente? Si estuvieras allí de nuevo, ¿qué harías diferente?
26. ¿Respondería a una solicitud similar para una nueva visita a FOS-SolSoc-ISVI? ¿Por qué sí/no?
27. ¿Tiene la impresión de que su historia (a) es reconocible para la gente del norte? (b) no es demasiado complejo de entender? (c) proporciona suficientes oportunidades para hacer campaña e influir en la política en el Norte?

b3.5 Basischecklist – Noordpartners // (Nederlandse versie)

Bewustwording en mobilisatie

Deze checklist vormt de basis voor de interviews met de Noordpartners (sleutelfiguren in het Noorden/België) over de manier waarop zij de inzet van Zuidpartners voor mobilisatie & lobbying ervaren hebben. De interviews worden uitgewerkt en aangepast naargelang de context en de casus. In deze basischecklist wordt uitgegaan van de modaliteit van een visit van een Zuidpartner naar België/Europa. In enkele gevallen ging het evenwel niet om een visit maar om een zending van een Noord-delegatie naar het Zuiden.

Gegevens over de Noordpartner

1. Basisgegevens organisatie (doel, grootte) & activiteiten
2. Positie van de respondent ten aanzien van de organisatie/doelgroep: wat is zijn/haar functie?
3. Band met FOS-SolSoc-ISVI (structureel, netwerk & frequente/occasionele samenwerking)
4. Persoonlijke band met FOS-SolSoc-ISVI

Inplanning van visit/passage Zuidpartner

5. Op uw verzoek (of uw organisatie) of wegens opportuniteit (aanbod door FOS-SolSoc-ISVI)?
6. Traditie, is het eerder gebeurd dat Zuidpartners langskomen? Hoe staat men er in uw organisatie tegenover? Is men hierin geroutineerd? (qua agendering, inzet personen, aankondiging, werving publiek)

7. Werd men in dit geval betrokken bij de planning? (voldoende op voorhand, met zeggenschap over vorm & inhoud)?

Plaatsgevonden activiteit/evenement

8. Beschrijving van de visit/activiteit van de Zuidpartner bij uw organisatie (hoe ingekaderd; dagkalendar; aanwezigen en opkomst publiek; locatie)
9. Werd de afgesproken planning gevolgd of werd hiervan afgeweken?
10. Zijn hier verslagen of documenten van?
11. Was de Zuidpartner (organisatie) voldoende geschikt voor deze activiteit (representatief, geloofwaardig, beslagen in de thematiek)? Is er genoeg affiniteit tussen uw organisatie en de Zuidpartner?

Performance en inkadering

12. Hoe kwam de persoon over qua spreekvaardigheid, authenticiteit?
13. Was de taal & vertaling geen hinderpaal? Werd dit gefaciliteerd?
14. Was de accommodatie geschikt?
15. Was de timing adequaat? (datum & uur, lengte van de uiteenzetting of evenement)
16. Was de getuigenis/boodschap van de persoon ingekaderd in een passende activiteit (die sowieso gepland was? of die hiertoe speciaal belegd was?)

De gebrachte boodschap/getuigenis

17. Authentiek en origineel (nog niet eerder gehoord)?
18. Wervend: interesse, inzichten of emotie (empathie, verontwaardiging) opwekkend?
19. Hield het gemeenschappelijke elementen in met waar uw organisatie rond werkt?
20. Context overstijgend? (universeel qua boodschap)
21. Gekaderd in een groter verhaal? (narratief of analytisch)
22. Handelingsperspectief: werd vanuit de boodschap of de kadering een perspectief geboden (voor actie of maatregelen)?
23. Stond de persoon of de facilitator (FOS-SolSoc-ISVI) open voor vragen, discussie, feedback?

Publiek en toehoorders

24. Aantal en profiel?
25. Op welke manier geworven?
26. Belang en relevantie van de getuigenis/boodschap voor hen?
27. Is het een publiek dat nog 'overtuigd' moet worden? (met betrekking tot de problematiek – met betrekking tot de internationale dimensie van de problematiek)
28. Is het een publiek met een multiplicatorpotentieel? Naar welke groepen toe? Wordt dit nagegaan of gedocumenteerd?
29. Was de gelegenheid bevorderlijk voor de groepsdynamiek, de binding, de netwerking? (vb.)

Gevolgen en effect van de boodschap/getuigenis

30. Leerzaam & informatief? (op welk gebied)
31. Tevredenheid en appreciatie bij het publiek?
32. Was er interactie met de spreker/facilitator?
33. Kon de boodschap/getuigenis gebruikt worden door het publiek? Hoe?
34. Kon de boodschap/getuigenis door het publiek doorgegeven worden aan anderen? Hoe en aan wie?
35. Heeft uw organisatie voor eigen doelen een vertaalslag kunnen maken van de boodschap van de Zuidpartner?

36. Wat is achteraf het effect geweest (a) voor de Zuid-partner/issue? (b) voor uw organisatie? (actiethema? campagne?) (c) voor het publiek? (bewustwording, mobilisatie?) (d) op hoger vlak (beleidsniveau, maatregelen)?

Uw evaluatie

37. Hoe evalueert u volgende aspecten? Wat had beter gekund?
- de planning & agendering van de komst van deze Zuidpartner?
 - de selectie en het optreden van de persoon in kwestie?
 - de samenwerking hierrond met FOS-SolSoc-ISVI?
 - de locatie & logistieke aspecten?
 - de werving en aanwezigheid van het publiek?
38. Indien u geweten had hoe het zou uitpakken, zou u dezelfde persoon/organisatie opnieuw programmeren?
39. Zou u opnieuw iets organiseren op verzoek/aanbod van FOS-SolSoc-ISVI?
40. Heeft FOS-SolSoc-ISVI bij evenementen als deze voor u een toegevoegde waarde? Of werkt u liever rechtstreeks met Zuidpartners? (specificeer: qua selectie/aanbod, qua logistieke organisatie, qua kadering en communicatie, andere aspecten, ...)

Beleidsbeïnvloeding

1. Contact met FOS-SolSoc-ISVI
 - Hoe goed kent u FOS-SolSoc-ISVI? Hoe dicht staat u met deze organisatie? Kent u de mensen daar persoonlijk?
 - Vertrouwt u de dossiers die FOS-SolSoc-ISVI u doorgeven volledig? (qua accuratesse, correctheid van gegevens)?
 - Had u eerder al contact met Zuid-partner(s) van FOS-SolSoc-ISVI? Had u daar goede ervaringen mee?
2. Hoe **relevant** is de issue (die het voorwerp uitmaakte van het contact met de Zuidpartner) voor u?
 - qua belang en dringendheid van de problematiek (is het het allerbelangrijkste, of minstens cruciaal, of enigszins belangrijk)?
 - qua belang in de publieke opinie? maatschappelijk draagvlak?
 - qua politiek draagvlak? (bent u een van de weinige die er in uw context aandacht aan schenkt? of uw partij? of zijn er meerdere politici/partijen die dit opvolgen?)
 - waar staat het qua belang tussen de thema's die u opvolgt?
3. Hoe beoordeelt u de **logistiek/organisatorische aanpak van FOS-SolSoc-ISVI**? Speelden ze hun rol als facilitator-spreekbuis? Drongen ze erop aan een podium te geven aan de Zuidpartner? Wat had beter gekund?
4. **Hoe belangrijk was het om de Zuidpartner te ontmoeten?**
 - omwille van de geloofwaardigheid/representativiteit van de organisatie
 - omwille van de concrete vormen die de issue aanneemt
 - omwille van de authenticiteit die het aan uw optreden m.b.t. de issue geeft
5. **Hoe overtuigend was de interactie van/met de Zuidpartner?**
 - gaf blijk van een doorleefde ervaring
 - gaf blijk van goede dossierkennis (los van eigen ervaring)
 - was spreekvaardig/charismatisch
 - liet het draagvlak in het Zuiden voelen rond deze issue
6. **Hoe plausibel is het dat de issue wordt aangepakt?**
 - universaliteit van de problematiek
 - vertaalbaarheid in beleidsmaatregelen (in het algemeen/op uw niveau)
 - op te delen in deelmaatregelen (voortschrijdende graduele aanpak)

- wervend thema voor mobilisatie in het Noorden (vakbond & sociale bewegingen)
- wervend thema voor politieke draagvlakverbreding

7. Zijn er alternatieve manieren om tot resultaat te komen?

- herhaalde en voortgezette aanwezigheid van deze Zuidpartner?
- lobbying, advocacy en actievoering in het Zuiden?
- lobbying, advocacy en actievoering bij andere politieke families en/of op andere beleidsniveaus in het Noorden?
- afhankelijk van een andere economische structuur (regelgeving wereldhandel; regelgeving bedrijfspraktijken; vorm van het kapitalisme, bv. speculatie grondstoffen; boycotacties; consumentengedrag of –bewegingen in het Noorden, ...)

b3.6 Questionnaire de base - partenaires Nord // version française

Sensibilisation et mobilisation

Cette questionnaire constitue la base des entretiens avec les personnalités clés des partenaires Nord (Belgique) sur la manière dont ils ont vécu le déploiement de partenaires Sud pour la mobilisation et le lobbying. Les entretiens seront élaborés et ajustés en fonction du contexte et du cas. Cette questionnaire assume le cas d'une visite d'un partenaire du Sud en Belgique/Europe. Dans certains cas, cependant, il ne s'agissait pas d'une visite mais d'une mission d'une délégation du Nord au Sud.

Données sur le partenaire Nord

1. Données sur l'organisation (objectif, taille) et activités
2. Position du répondant par rapport à l'organisation/au groupe cible: quelle est sa position?
3. Lien avec FOS-SolSoc-ISVI (collaboration structurelle, réseau, contact frequent ou occasionnel)
4. Lien personnel avec FOS-SolSoc-ISVI

Planification de visite/passage partenaire sud

5. Sur demande de votre organization ou en raison d'une opportunité (offerte par FOS-SolSoc-ISVI)?
6. Existe-t-il une tradition, est-il déjà arrivé avant que des partenaires du Sud soient passés? Que pense-t-on dans votre organisation? Est-ce qu'il y a une routine dans cela? (en termes de planning, déploiement de personnes, annonce, recrutement public)
7. Etiez-vous impliqué dans la planification de la visite du partenaire Sud dans ce cas? (suffisant à l'avance, avec contrôle de la forme et du contenu)?

Activité/événement trouvé

8. Description de la visite/activité du partenaire Sud chez vous (encadrement; calendrier quotidien; participants et présence du public; lieu)
9. Le calendrier convenu a-t-il été suivi ou dévié?
10. Y a-t-il des rapports ou des documents à ce sujet?
11. Le partenaire du Sud (organisation) était-il suffisamment adapté à cette activité (représentatif, crédible, familier avec le thème)? Y a-t-il assez d'affinités entre votre organisation et le partenaire du Sud?

Performance et cadre

12. Comment la personne s'est-elle présentée en termes d'expression orale, d'authenticité?
13. La langue et la traduction n'étaient-elles pas un obstacle? Cela a-t-il été facilité?
14. Le logement était-il approprié?
15. Le timing était-il adéquat? (date et heure, durée de l'explication ou de l'événement)

16. Le témoignage/message de la personne a-t-il été formulé dans le cadre d'une activité appropriée (planifiée de toute façon? Ou spécifiquement destinée à cette fin?)

Le message/témoignage apporté

17. Authentique et original (jamais entendu auparavant)?
18. Recrutant & acquérant: suscitant de l'intérêt, des idées ou des émotions (empathie, indignation)?
19. Inclut-il des éléments communs avec lesquels votre organisation travaille?
20. Transcendant le contexte du cas spécifique? (universalité du message)
21. Encadré dans une narrative ou analyse plus large?
22. Perspective d'agir: le message a-t-il créé des perspectives d'action ou de mesures à prendre?
23. La personne ou l'animateur (FOS-SolSoc-ISVI) était-il ouvert aux questions, aux discussions et aux commentaires?

Public - audience

24. Nombre et profil?
25. Comment le public a-t-il été recruté?
26. Importance et pertinence du témoignage/message pour eux?
27. Est-ce un public qui doit encore être 'convaincu'? (en général de la problématique - de la dimension internationale de la problématique)
28. Est-ce un public avec un potentiel multiplicateur? Vers quels groupes? Est-ce vérifié ou documenté?
29. L'opportunité a-t-elle été propice à la dynamique de groupe, à la cohésion, au réseautage? (p.e?)

Conséquences et effets du message/témoignage

30. Instructif & informatif? (dans quel domaine)
31. Satisfaction et appréciation du public?
32. Y avait-il une interaction entre l'orateur/facilitateur et le public?
33. Le message/témoignage peut-il être utilisé par le public? De quel façon?
34. Le message/témoignage peut-il être transmis à d'autres par le public? De quel façon et à qui?
35. Votre organisation a-t-elle été en mesure de traduire le message du partenaire du Sud pour ses propres objectifs?
36. Quel a été l'effet par la suite au niveau (a) du partenaire/problématique dans le Sud? (b) de votre organisation? (thème de la campagne?) c) le public? (sensibilisation, mobilisation?) d) à un niveau supérieur (niveau politique, mesures)?

Votre évaluation

37. Comment évaluez-vous les éléments suivants? Qu'est-ce qui aurait pu être mieux? (échelle 1-10)
la planification du visite de ce partenaire du Sud?
la performance de la personne?
la collaboration à ce sujet avec FOS-SolSoc-ISVI?
les aspects logistique?
le recrutement et la présence du public?
38. Si vous aviez su comment cela se passerait, est-ce que vous reprogrammeriez la même personne/organisation?
39. Souhaitez-vous organiser d'autres événements avec FOS-SolSoc-ISVI?
40. FOS-SolSoc-ISVI a-t-il une valeur ajoutée pour vous lors de tels événements? Ou préférez-vous travailler directement avec les partenaires Sud? (précisez: en termes de sélection, d'organisation logistique, d'encadrement et communication, autres aspects, ...)

Plaidoyer

1. Contact avec FOS-SolSoc-ISVI

- Dans quelle mesure connaissez-vous FOS-SolSoc-ISVI? Êtes-vous proche de cette organisation? Connaissez-vous ces gens personnellement?
- Avez-vous pleinement confiance dans les dossiers que FOS-SolSoc-ISVI vous transmet? (en termes d'exactitude des données)?
- Avez-vous déjà eu des contacts avec le(s) partenaire(s) Sud de FOS-SolSoc-ISVI? Avez-vous eu de bonnes expériences avec eux?

2. Quelle est la pertinence du thème/problématique (qui a fait l'objet d'un contact avec le partenaire du Sud) pour vous?

- en termes d'importance et d'urgence du problème (est-ce la chose la plus importante, ou du moins cruciale, ou plus ou moins importante)?
- en termes d'importance dans l'opinion publique?
- en termes de soutien politique? (êtes-vous l'un des rares à y prêter attention dans votre contexte? ou votre parti? ou y a-t-il plusieurs politiciens/partis qui s'en occupent?)
- quelle est l'importance de ce thème dans la totalité des thèmes que vous suivez?

3. Comment évaluez-vous l'approche logistique/organisationnelle de FOS-SolSoc-ISVI?

Ont-ils joué leur rôle de facilitateur ou porte-parole? Ont-ils insisté pour donner un podium (avec une audience) au partenaire du Sud? Qu'est-ce qui aurait pu être mieux?

4. Quelle était l'importance de rencontrer le partenaire du Sud?

- en raison de la crédibilité/représentativité de l'organisation
- en raison des formes concrètes que prend le problème
- en raison de l'authenticité qu'il donne à votre performance par rapport à la question

5. Dans quelle mesure l'interaction du/avec le partenaire du Sud a-t-elle été convaincante?

- démontré une expérience 'vécu'
- bonne connaissance du dossier (quelle que soit sa propre expérience)
- savait bien s'exprimer/était charismatique
- a manifesté la portée (et le support social) dans le Sud pour cette thématique

6. Dans quelle mesure est-il plausible de résoudre ce problème? (ou d'améliorer les circonstances de vie pour ceux qui soient la victime)

- universalité du problème
- traduisibilité en mesures politiques (en général/à votre niveau)
- à subdiviser en sous-mesures (approche progressive)
- thème promotionnel pour la mobilisation dans le nord (par des mouvements syndicaux et sociaux)
- thème promotionnel pour élargir le soutien politique

7. Existe-t-il d'autres approches qui mèneraient à des résultats?

- présence répétée et continue de ce partenaire du Sud?
- lobbying, plaidoyer et campagne dans le Sud?
- lobbying, plaidoyer et campagne avec d'autres familles politiques et/ou à d'autres niveaux politiques dans le Nord?
- en fonction d'une structure économique différente (réglementation du commerce mondial; réglementation des pratiques commerciales; forme de capitalisme, par exemple limiter la spéculation sur des matières premières; actions de boycott; comportement des consommateurs ou mouvements dans le Nord, etc.).

bijlage 4 Terms of Reference

MID-TERM EVALUATIE VAN HET PROGRAMMA FOS-SOLSOC-ISVI/IFSI 2017-2021:
NOORD

ACHTERGRONDINFORMATIE

b4.1 DE DRIE ORGANISATIES: FOS, SOLSOC EN ISVI/IFSI

FOS is de solidariteitsorganisatie van de socialistische beweging in Vlaanderen en Brussel en zet zich wereldwijd in voor het recht op waardig werk en sociale bescherming, met inbegrip van gezondheid. Samen met onze socialistische achterban zetten we ons dagelijks in om organisaties in het globale Zuiden te versterken. Die organisaties verenigen mensen in onzekere leefomstandigheden die hun rechten op waardig werk en sociale bescherming opeisen. Naast België is FOS actief in Peru, Ecuador, Colombia, Bolivia, Cuba, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Ghana, Zuid-Afrika, Zimbabwe en Mozambique.

ISVI/IFSI is het Instituut voor Internationale Vakbondssamenwerking ondersteund door het Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV), een van de drie grote Belgische vakverenigingen. Samen met het ABVV ondersteunt het ISVI/IFSI meer dan 30 vakbondspartners wereldwijd en bevestigt het zijn streven om de partners uit het Zuiden te ondersteunen in een logica van solidariteit en emancipatie. IFSI vecht via vakbondsprojecten om de arbeids-, gezondheids- en leefomstandigheden van werknemers te verbeteren. Het ISVI/IFSI concentreert zijn inspanningen in België en in 9 landen in Noord- en Zuid-Amerika, Afrika en Azië.

SolSoc is de internationale solidariteitsorganisatie van de gemeenschappelijke socialistische actie in Wallonië en Brussel, die haar historische en sociale basis vormt. De gemeenschappelijke doelstelling is om de armste en meest kwetsbare bevolkingsgroepen in staat te stellen met meer waardigheid te leven en hun sociaaleconomische en politieke rechten op te eisen. SolSoc ondersteunt naast acties in België, acties in 8 landen in Latijns-Amerika, Afrika en het Midden-Oosten.

b4.2 HET GEMEENSCHAPPELIJK STRATEGISCH KADER WAARDIG WERK

In het kader van de laatste hervorming van de niet-gouvernementele samenwerking hebben 9 maatschappelijke organisaties (ISVI/IFSI (FGTB/ABVV), IIAV/IEOI (ACV/CSC), BIS/MSI (ACLVB/CGSLB), WSM, FOS, Solidarité Socialiste (SolSoc), Oxfam Solidariteit, UNMS/NVSM, ANMC/LCM) gekozen voor een gemeenschappelijke strategische en thematische aanpak rond de waardig werk agenda in het Gemeenschappelijk Strategisch Kader (GSK) Waardig Werk (WW), om de complementariteit van hun ervaringen en expertise te bevorderen. De groep van 9 maatschappelijke organisaties droeg ook bij tot de ontwikkeling van het GSK België.

De nieuwe synergiën en complementariteit van dit platform zullen bij de uitvoering van twee gezamenlijke programma's structureel worden geformaliseerd: het programma van FOSSolsoc-ISVI/IFSI dat de acties van de NVSM-mutualiteit integreert; het programma van IIAV/IEOI-WSM-BIS/MSI

dat de acties van de ANMC-mutualiteit integreert; Oxfam ontwikkelde een programma voor zijn component Azië-Waardig Werk.
Meer info over het GSK WW, zie bijlage 1.

b4.3 HET GEMEENSCHAPPELIJK PROGRAMMA FOS-SOLSOC-ISVI/IFSI IN BELGIË

Het luik 'Noord' van het gezamenlijke programma van het ISVI/IFSI, FOS en SolSoc heeft twee belangrijke doelstellingen:

- Door te werken met tussenactoren (tweedelijnsactoren) uit de Belgische socialistische beweging kunnen we het belangrijkste doelpubliek van die beweging beter informeren, bewustmaken en mobiliseren rond het thema waardig werk en de uitbouw van rechtvaardige en evenwichtige internationale relaties in een geglobaliseerde wereld.
- Nationale, Europese en internationale beleidsmakers nemen meer initiatieven, maatregelen en beslissingen ter ondersteuning van waardig werk en de uitbouw van rechtvaardige en evenwichtige internationale relaties in een geglobaliseerde context.

Het gemeenschappelijke programma maakt deel uit van het GSK België, maar is ook gekoppeld aan het GSK Waardig Werk. Deze is de enige thematische GSK goedgekeurd door de minister van ontwikkelingssamenwerking. Het gemeenschappelijke programma is gebaseerd op een gemeenschappelijke theorie van verandering en op een gedeelde visie op sensibilisering, bewustmaking en beleidsbeïnvloeding. Hetzelfde publiek wordt aangesproken: voornamelijk vakbondsmensen, maar ook leden van andere organisaties van de socialistische beweging: ziekenfondsen, vormingsdiensten, besluitvormers ... Het programma voorziet concrete gezamenlijke acties van de drie organisaties (ISVI/IFSI, FOS en SolSoc) en beslaat eveneens een gemeenschappelijke monitoring.

Elke organisatie heeft eigen netwerken en samenwerkingsstrategieën voor zowel Noord als Zuid. Deze werden te weinig met elkaar gedeeld.

EVALUATIEDOELSTELLING

Een van de belangrijkste strategieën van het programma is het in contact brengen van partners uit het Zuiden met partners uit het Noorden om ervaringen te delen en uit te wisselen: ziekenfondsen met ziekenfondsen, vakbondsmensen met vakbondsmensen, enz. Hierbij wordt verondersteld dat mensen in een gelijkaardige positie meer open staan voor elkaars realiteit. De drie organisaties denken dat rechtstreekse uitwisseling meer doeltreffend is om het doelpubliek te sensibiliseren en aan te zetten tot gedragsverandering. Deze hypothese moet verder onderzocht worden.

De uitwisselingen kunnen zowel in het Zuiden als in het Noorden plaatsvinden. Deze manier van werken wordt ingegeven door de wil om niet in naam van anderen te spreken, maar om samen te werken met de lokale actoren.

Daarom hebben de drie organisaties dan ook besloten om gezamenlijk een tussentijdse externe evaluatie uit te voeren (tevens een eis van de DGD) betreffende de relevantie en doeltreffendheid van het betrekken van partners uit het Zuiden bij de Noordwerking. In dit geval is een externe blik een meerwaarde omdat zo de zelfevaluatie van 'strategieën' kan worden geverifieerd.

Deze evaluatie heeft volgende doelstellingen:

- Nagaan in welke mate het betrekken van Zuidpartners een effectieve en relevante strategie is om aan beleidsbeïnvloeding en educatief werk te doen.
- Kijken wat de meest doeltreffende manieren zijn om de Zuidpartners te betrekken bij het beleids- en educatief werk (geïnspireerd door goede voorbeelden van andere GSK België organisaties).

- De gemeenschappelijke monitoring voor de Noordwerking beoordelen (format en gebruik) en mogelijke verbeterpunten blootleggen.

EVALUATIEVRAGEN

- In hoeverre zijn de verschillende strategieën om partners uit het Zuiden te betrekken bij de Noordwerking effectief en doeltreffend?
 - Waartoe dragen, op korte termijn, de meest gebruikte strategieën van beleidsbeïnvloeding toe bij voor de ngo's van het waardig werk – programma, de socialistische beweging en beleidsmakers?
 - Welke combinaties van strategieën zijn het meest doeltreffend?
 - Wat kan de meerwaarde zijn van complementariteit tussen de strategieën van de drie organisaties en van gemeenschappelijke acties of activiteiten binnen het gemeenschappelijke programma Noord? Hoe kan dit de doeltreffendheid van het desbetreffende programma verhogen?
 - Hoe voelen de Zuidpartners zich bij hun betrokkenheid bij het programma Noord. Voelen ze zich betrokken? Wat zien ze als meerwaarde en wat kan de meerwaarde verhogen?
- Hoe kunnen we onze gemeenschappelijke monitoring beter organiseren om de bijdrage van het programma aan de GSK's België en Waardig Werk te valoriseren/zichtbaar te maken?

DE GEBRUIKERS VAN DE EVALUATIE

De gebruikers zijn:

1. De medewerkers en het bestuur van **FOS, SolSoc** en **ISVI/IFSI** die gebruik zullen maken van de resultaten van de evaluatie om de kwaliteit van het programma, en volgende programma's, te verbeteren.
2. **De partnerorganisaties in het Noorden en Zuiden van FOS, SolSoc en ISVI/IFSI die betrokken zijn bij het Belgische programma.** Zij zullen de resultaten gebruiken om meer te leren over de meest doeltreffende strategieën voor beleids- en educatief werk.

Daarnaast zullen de drie organisaties de externe communicatie van de resultaten van de evaluatie op zich nemen en zal het evaluatierapport gedeeld worden op de respectievelijke websites, conform wettelijke verplichtingen.

METHODOLOGIE

Van de evaluator wordt verwacht dat hij/zij de evaluatie zo nauwgezet mogelijk uitvoert om informatie te produceren en aanbevelingen te doen die voldoende valide en betrouwbaar zijn op basis van de gegevens en de analyse (triangulatie).

- Vergadering aan het begin van de evaluatie om de grote lijnen vast te leggen.
- Tussentijdse vergadering om de evaluatie eventueel bij te stellen.
- Participatieve en vormende aanpak voor de teams van de drie organisaties.

Informatiebronnen voor de evaluatie:

Aangeleverd door de drie organisaties:

- Veranderingstheorie en het gemeenschappelijk programma Noord.
- Gemeenschappelijk monitoringsdocument (aantallen en strategieën), ingevulde indicatoren specifiek voor elke organisatie.
- Inventaris van de meest gebruikte strategieën.
- Verslagen van gemeenschappelijke voorbereidende vergaderingen of opvolgvergaderingen.
- Rapporten, performantiescores en geleerde lessen 2017 en 2018.
- Output: artikels, tools, audiovisuele materialen.

Taken voor de evaluator:

- Interviews met verantwoordelijken voor de Noordwerking bij ISVI/IFSI, SolSoc en FOS.
- Interviews met betrokken partners uit het Zuiden.
- Interviews met doelgroep uit het Noorden.
- Interviews met andere middenveldorganisaties/netwerken/koepelorganisaties.
- Deelname aan gemeenschappelijke activiteiten die tijdens de evaluatie plaatsvinden.

De organisaties laten de evaluator vrij om methodologische voorstellen/aanpassingen te doen in lijn met het objectief van de evaluatie. De evaluator doet een voorstel van evaluatiemethoden en argumenteert hoe deze participatief zal opgesteld worden (dus met de participatie van verschillende stakeholders – Noord en Zuid).

ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

Een stuurcomité wordt aangesteld om het overzicht te bewaren en verantwoording te nemen voor de koers en de kwaliteit van de evaluatie. Het stuurcomité wordt samengesteld uit relevante personeelsleden van de drie organisaties en staat in nauw contact met de evaluator gedurende de externe evaluatie om snel en efficiënt gesignaleerde problemen op te lossen zodat de kwaliteit van de evaluatie niet in het gedrang komt.

Het comité is verantwoordelijk voor:

- Opstellen van de referentietermen;
- Begeleiding, klankbord en bijsturing tijdens de evaluatie;
- Restitutie van de externe evaluatie binnen de eigen organisaties.

Het comité duidt een coördinator/contactpersoon aan die zorgt voor een goede communicatie met de rest van het comité en met de evaluator.

Het comité zorgt ervoor dat de referentietermen worden goedgekeurd door de betrokken stakeholders.

Het comité zorgt zelf voor het contact met het management van de drie organisaties.

VEREISTEN VAN DE PRODUCTEN VAN DE EVALUATIE

HET EVALUATIERAPPORT

Het evaluatierapport (maximum 30 pagina's) moet in het Nederlands en in het Frans worden opgesteld.

Een 'executive summary' (in NL en FR) dient toegevoegd te worden aan het evaluatierapport.

Het evaluatieverslag bevat de volgende elementen:

- Het onderwerp: het rapport verduidelijkt wat de evaluator moet analyseren.
- De context: het rapport situeert het onderwerp in de context en analyseert die context zoals die zich voordoet aan de evaluator.
- De visie op verandering: het evaluatierapport preciseert de weerhouden evaluatievragen en de referentiekaders, concepten en criteria die door de evaluator werden gebruikt om te komen tot zijn/haar antwoorden en finale conclusies.
- Duidelijk evaluatiekader: het evaluatieverslag specificeert de gestelde evaluatievragen en de referentiekaders, concepten en criteria die door de evaluator werden gebruikt om tot de definitieve antwoorden en conclusies te komen.

- De gegevens & methodologie: het rapport legt uit hoe de gegevens nagetrokken werden en hoe de verschillende bronnen en methoden gebruikt werden om informatie te verzamelen.
- Analyses en aanbevelingen: op basis van de analyse van de gegevens formuleert de evaluator aanbevelingen om zowel de betrokkenheid van de partners uit het Zuiden bij educatief en beleid beïnvloedend werk als de gemeenschappelijke monitoring te verbeteren.
- De conclusies & geleerde lessen: de conclusies van de evaluatie vloeien logisch voort uit de vaststellingen van de evaluator en zijn/haar analyse van de verzamelde data. De data dienen niet enkel beschreven te worden.
- De bijlagen: een lijst van geconsulteerde personen, gebruikte instrumenten van dataverzameling en een lijst van de geconsulteerde (verificatie)bronnen dienen toegevoegd te worden aan het evaluatierapport.

CONCEPTUEEL KADER:

- Voor het betrekken van partners uit het Zuiden bij de Noordwerking.
- Voor een performante planning en monitoring van de Noordwerking.

Dit conceptueel kader moet gedeeld en verspreid kunnen worden (de vorm moet besproken worden met de evaluatoren).

EEN PARTICIPATIEF RESTITUTIE-ATELIER

EEN GEMEENSCHAPPELIJKE WORKSHOP OVER HET GEBRUIK VAN HET CONCEPTUEEL KADER: 'Zuidpartners betrekken in de Noordwerking'

TIJDSHEMA

	WAT	WANNEER
Implementatie en begeleiding	Selectie van de consultant	Eind april 2019
	Ontmoeting en briefing met de consultant	Mei 2019
	Methodologie op punt stellen/evalueerbaarheid controleren/samen met de consultant een actieplan opstellen	Mei 2019
	Documenten naar de consultants versturen	Mei 2019
	Uitvoering van de evaluatie (voorbereiding-taken uitvoeren-eerste versie van het verslag opstellen)	Juni-eind september 2019
	Eerste versie evaluatieverslag beschikbaar	Begin oktober 2019
	1 ^{ste} analyse van de eerste versie	Oktober 2019
	Terugkoppelingsworkshop	Week van 14-18 oktober 2019 (seminarie FOS)
	Opmerkingen verzenden naar de evaluatoren	December 2019
De resultaten van de evaluatie gebruiken	Definitieve versie van de evaluatie is klaar	Januari 2020
	Gemeenschappelijke workshop over het gebruik van de tool	Januari-februari 2020
	Management response opstellen + versturen	Februari-maart 2020
	Publicatie evaluatie + management response op websites	Maart 2020

BUDGET

De aanbestedende organisaties beschikken voor deze evaluatie een budget van maximaal €25 000. Het gefactureerde bedrag zal proportioneel gefactureerd worden over de drie organisaties.

VEREISTE EXPERTISE

- Werk talen: NL-FR-ES-EN. Het definitieve verslag moet in het Frans en het Nederlands worden opgesteld.
- Kennis van de nationale en internationale context van ontwikkelingssamenwerking en Noordwerking in het bijzonder.
- Kennis (organisatie, werkwijzen) van ngo's, vakbonden, enz.
- Kennis van de waardig werk agenda.
- Workshops kunnen faciliteren.
- Ervaring met evaluaties en in het bijzonder met wereldburgerschapeducatie, kennis van veranderingstheorieën (theory of change, enz.).

VEREISTE VAN OFFERTE

De offerte (in het Nederlands en Frans) van maximum 10 pagina's wordt naar de organisaties gestuurd op het hieronder vermelde adres. Offertes worden aanvaardt tot 29/04/2019 17u op onderstaand adres. Een verkennend gesprek met de potentiële evaluator wordt voorzien tussen 08/05-16/05.

Offertes dienen via e-mail verzonden te worden, gericht aan:

FOS vzw

Ter attentie van de heer Anthony Pierre

Grasmarkt 105 bus 46

B-1000 Brussel
+32 2 552 03 04
E-mail: anthony.pierre@fos.ngo

De offerte omvat:

- Beknopte herformulering van de referentietermen (extra belang aan de doelstelling en de evaluatievragen);
- Gedetailleerde methodologische nota, plan van aanpak (inbegrepen de manier van werken voor de workshop over het gebruik van het conceptueel kader);
- Gedetailleerd budget;
- Gedetailleerde kalender.

Voor meer informatie of vragen gelieve bovenstaand contact te contacteren.

De selectie van de consultant zal gebeuren begin mei 2019 met de verwachting om mid-mei de externe evaluatie te starten met een briefing van de consultant. De selectie gebeurt volgens een op voorhand vastgelegde methode en criteria.

Waarvan de hoofdcriteria zijn:

- De kwaliteit van het evaluatieplan/Antwoord op de referentietermen;
- De kwalificaties van de evaluator;
- De kwaliteit van het voorgesteld gedetailleerd budget.

ÉVALUATION INTERMÉDIAIRE DU PROGRAMME FOS-SOLSOC-ISVI/IFSI 2017-2021 VOLET BELGIQUE

INFORMATIONS CONTEXTUELLES

b4.1 LES TROIS ORGANISATIONS: FOS, SOLSOC ET ISVI/IFSI

FOS est l'organisation de solidarité du mouvement socialiste en Flandre qui s'engage dans le monde entier pour le droit à un travail décent et à la protection sociale, y compris la santé. Avec nos partisans socialistes, nous travaillons quotidiennement au renforcement des organisations. Ces organisations réunissent des personnes en situation de précarité qui revendiquent leurs droits. Outre la Belgique, FOS est active au Pérou, en Equateur, en Colombie, en Bolivie, à Cuba, au Salvador, au Honduras, au Nicaragua, en Afrique du Sud, au Ghana, au Zimbabwe et au Mozambique.

ISVI/IFSI est l'Institut de coopération syndicale internationale soutenu par la Fédération Générale du Travail de Belgique (FGTB), une des deux grandes confédérations syndicales belges. A travers la FGTB, l'ISVI/IFSI soutient plus de 30 partenaires syndicaux dans le monde et réaffirme son engagement à soutenir les partenaires du Sud dans une logique de solidarité et d'émancipation. L'IFSI lutte à travers des projets syndicaux pour améliorer les conditions de travail, de santé et de vie des salariés. L'ISVI/IFSI concentre ses efforts en Belgique et dans 9 pays en Amérique du Nord et du Sud, en Afrique et en Asie.

SolSoc est une organisation non gouvernementale agréée par la coopération belge (DGD) pour mettre en œuvre des programmes de développement durable dans les pays du Sud. Elle est aussi l'organisation de Solidarité Internationale de l'Action commune socialiste qui constitue son ancrage historique et social. Notre objectif commun est de permettre aux populations les plus démunies et les plus vulnérables de vivre plus dignement et de revendiquer leurs droits socio-économiques et politiques. En partenariat avec différentes composantes de celle-ci, elle soutient des actions dans 8 pays en Amérique Latine, en Afrique et au Proche-Orient.

b4.2 LE CADRE STRATÉGIQUE COMMUN TRAVAIL DÉCENT

Dans le cadre de la dernière réforme de la coopération non gouvernementale, neuf organisations de la société civile (ISVI/IFSI (FGTB/ABVVV), IIAV/IEOI (ACV/CSC), BIS/MSI (ACLVB/CGSLB), WSM, FOS, Solidarité Socialiste (SolSoc), Oxfam Solidarité, UNMS/NVSM, ANMC/LCM) ont adopté une approche stratégique et thématique commune pour promouvoir la complémentarité des expériences et compétences. Les actions complémentaires résultant des 4 Analyses Contextuelles Communes (ACC) du groupe des 9 ont été évaluées et reformulées dans le Cadre Stratégique Commun (CSC) Travail Décent (TD). Le groupe de 9 organisations de la société civile a également contribué au développement du CSC Belgique.

Les nouvelles synergies et complémentarités de cette plateforme seront structurellement formalisées dans la mise en œuvre de deux programmes conjoints: le programme FOS-SolsocISVI/IFSI intégrant les actions de la mutualité UNMS; le programme IIAV/IEOI-WSM-BIS/MSI intégrant les actions de la mutualité LCM; Le programme d'Oxfam portant sur son volet Travail Décent en Asie.

Pour plus d'info sur le GSC TD, voir annexe 1.

b4.3 LE PROGRAMME FOS-SOLSOC-ISVI/IFSI EN BELGIQUE

Le volet Nord du programme IFSI, FOS et SOLSOC commun poursuit deux objectifs principaux.

Par le biais du travail mené avec des acteurs relais (acteurs de deuxième ligne) de la mouvance socialiste en Belgique, le public de première ligne de celle-ci est mieux informé, conscientisé et se mobilise davantage sur les enjeux du travail décent et ceux liés à la construction de relations mondiales justes et équilibrées dans un monde mondialisé.

Les décideurs politiques nationaux, européens et internationaux prennent d'avantage d'initiatives, de mesures et des décisions en faveur du respect du travail décent et ceux liés à la construction de relations mondiales justes et équilibrées dans un contexte globalisé.

Le programme commun s'inscrit dans le «CSC Belgique» et au «CSC travail décent», seule approche thématique parmi tous les CSC approuvés par le Ministre de la coopération. Le programme commun se base sur une même théorie du changement, sur le partage d'une même vision de sensibilisation, de conscientisation et de plaidoyer ... Il vise un même public: particulièrement syndical mais aussi celui des autres organisations de l'action commune socialiste: mutuelles, organisations d'éducation permanente, mandataires politiques, ... Le programme prévoit des actions concrètes communes aux trois organisations (IFSI, FOS et SolSoc) et comprend une partie commune au monitoring.

Chaque organisation a ses propres réseaux et stratégies de partenariat Sud et Nord. Ils n'ont pas été suffisamment mis en communs entre les trois organisations.

OBJECTIF DE L'EVALUATION

Une stratégie importante mise en œuvre par le programme est de mettre en contact partenaires du Sud et du Nord pour partager des positions, des vécus et des expériences similaires: mutualistes avec mutualistes, syndicalistes avec syndicalistes, etc. Le postulat étant qu'entre pairs, ils seraient plus sensibles et réceptifs à leurs réalités mutuelles. On pense que la rencontre directe est la plus efficace en termes de sensibilisation et de changements de perception. Cette hypothèse doit être vérifiée.

Les rencontres peuvent avoir lieu au Sud comme au Nord. Cette façon de faire est aussi motivée par la préoccupation de ne pas parler au nom des autres mais de plaider avec les acteurs sociaux qui sont en première ligne dans les pays.

C'est pourquoi, les trois organisations ont décidé de mener conjointement une évaluation externe à mi-parcours (également requise par les règlements de la DGD), qui porte sur la pertinence et l'efficacité de l'implication des partenaires Sud dans les stratégies Nord qu'elles mettent en œuvre. La plus-value d'un regard externe, dans ce cas précis, étant de vérifier cette auto-évaluation de «stratégie qui fonctionne».

Objectif de l'évaluation:

Cette évaluation poursuit deux objectifs:

- Apprécier dans quelle mesure l'implication de partenaires Sud constitue une stratégie pertinente et efficace en matière de sensibilisation, d'éducation et de plaidoyer.
- Dégager des procédures et les modalités les plus efficaces de participation des partenaires Sud (notamment inspirés de bonnes pratiques d'autres acteurs de GSC Belgique).
- Apprécier le dispositif de monitoring commun du volet Nord (conception et utilisation) et dégager des pistes d'amélioration.

QUESTIONS D'ÉVALUATION

- Dans quelle mesure les différentes stratégies d'implication et de contribution des partenaires Sud à l'action du Nord sont-elles pertinentes et efficaces?
- A quoi contribuent les modalités plus fréquemment utilisées auprès des ONG du programme travail décent, les autres organisations de la mouvance socialiste, des autorités politiques ciblées par les actions de plaidoyer politique?
- Quelles sont les combinaisons d'action les plus efficaces?
- Quelle est la plus-value de la complémentarité des stratégies des trois organisations et des activités communes réalisées dans l'atteinte des résultats du Nord auprès des publics-cibles? Quelle est leur potentiel dans l'amélioration de l'efficacité du programme?
- Quel est le regard des partenaires Sud sur le travail du Nord, sur leur contribution, sur la façon dont ils sont associés? Qu'en retirent-ils? Qu'est-ce que cela leur apporte?
- Comment mieux organiser notre monitoring commun pour valoriser/visibiliser la contribution du programme aux CSCs Belgique et travail décent?

LES UTILISATEURS DE L'ÉVALUATION

Les utilisateurs sont:

1. Les employés et la gestion de FOS, SolSoc et ISVI/IFSI qui utiliseront les résultats de l'évaluation pour améliorer la qualité du programme et des programmes suivants.
2. Les organisations partenaires Nord et Sud de FOS, SolSoc et ISVI/IFSI impliqués dans le Programme Belgique afin de se renseigner davantage sur les stratégies efficaces en matière de mobilisation et de plaidoyer politique.

En outre, les trois organisations se chargeront de la communication externe des résultats de l'évaluation et le rapport d'évaluation sera diffusé sur les sites web respectifs, conformément aux obligations légales.

MÉTHODOLOGIE

L'évaluateur doit effectuer l'évaluation aussi minutieusement que possible afin de produire des informations et de formuler des recommandations suffisamment valables et fiables en se basant sur les données et l'analyse (triangulation).

- Réunion de cadrage au démarrage.
- Réunion de régulation à mi-parcours de l'évaluation.
- Approche participative et formative pour les équipes des trois organisations.

Sources d'information pour l'évaluation:

Fournis par les trois organisations:

- Théorie de changement et programme.
- Journaux de suivi (incidences et stratégies), indicateurs propres à chaque organisation.
- Inventaire des stratégies les plus fréquemment utilisées.
- PV de réunions communes, de préparation ou de suivi.
- Rapports, scores de performance et leçons apprises 2017 et 2018.
- Outils produits (outputs) : articles, outils, audiovisuels, ...

Travail du consultant:

- Entretiens avec chargés du Nord IFSI, SolSoc, FOS.
- Entretiens avec Partenaires Sud impliqués.
- Entretien avec participants Nord (public cible).

- Entretiens avec d'autres OSC/plateformes/couples.
- Participation à des activités communes qui ont lieu au moment de l'évaluation.

Les organisations laissent l'évaluateur libre de faire des propositions/ajustements méthodologiques conformes à l'objectif de l'évaluation. L'évaluateur propose des méthodes d'évaluation participatives et formatives (c'est-à-dire avec la participation de diverses parties prenantes - Nord et Sud).

RÔLES ET RESPONSABILITÉS

Un comité de pilotage est nommé pour assurer la surveillance et assumer la responsabilité de l'orientation et de la qualité de l'évaluation. Le comité de pilotage sera composé du personnel pertinent des trois organisations et sera en contact direct avec l'évaluateur lors de l'évaluation externe afin de résoudre rapidement et efficacement les problèmes identifiés, de ne pas compromettre la qualité de l'évaluation.

Le comité est responsable de:

- Préparation des termes de référence;
- Orientation, réflexion et orientation pendant l'évaluation;
- La restitution de l'évaluation externe au sein des organisations propres.

Le comité nomme un coordinateur/personne-contact qui assure une bonne communication avec le reste du comité et l'évaluateur.

Le comité de pilotage veillera à ce que ces termes de référence soient validés par les stakeholders concernés.

Le Comité de pilotage lui-même établit le lien avec la direction des trois organisations.

LES EXIGENCES DES PRODUITS DE L'ÉVALUATION

LE RAPPORT D'ÉVALUATION

Le rapport d'évaluation synthétique (30 pages maximum) devrait être rédigé en néerlandais et en français.

Un «executive summary» (en NL et FR) devrait être ajouté au rapport d'évaluation.

Ce rapport d'évaluation traite des questions suivantes:

- Le sujet: le rapport clarifie ce que l'évaluateur doit analyser.
- Le contexte: le rapport situe l'objet dans le contexte et analyse ce contexte tel qu'il apparaît à l'évaluateur.
- La vision du changement: le rapport précise comment, selon l'évaluateur, le programme voulait contribuer au changement, quelle était sa logique d'intervention et les hypothèses sous-jacentes.
- Un cadre d'évaluation clair: le rapport d'évaluation précise les questions d'évaluation retenues et les cadres de référence, concepts et critères utilisés par l'évaluateur pour arriver à ses réponses et conclusions finales.
- Les données et la méthodologie: le rapport explique comment les données ont été vérifiées et comment les différentes sources et méthodes ont été utilisées pour collecter les informations.
- Analyses et recommandations: Sur base de l'analyse des données, l'évaluateur formule des recommandations afin d'améliorer d'une part l'implication des partenaires Sud dans les actions de sensibilisation et de plaidoyer et d'autre part, d'améliorer le dispositif de monitoring commun.

- Les conclusions et les leçons apprises: les conclusions de l'évaluation découlent logiquement des constatations de l'évaluateur et de son analyse des données recueillies. Les données ne doivent pas seulement être décrites.
- Les annexes: une liste des personnes consultées, les instruments utilisés pour la collecte des données et une liste des sources (de vérification) consultées devraient être ajoutées au rapport d'évaluation.

CADRE METHODOLOGIQUE:

- Pour l'implication des partenaires Sud dans l'action Nord.
- Pour une planification et un monitoring commun performant de l'action Nord.

Cet cadre méthodologique doit être partageable et diffusable (forme à discuter avec les évaluateurs retenus).

UNE RESTITUTION PARTICIPATIVE

UN ATELIER COMMUN D'APPROPRIATION DU CADRE METHODOLOGIQUE:

«Implication des partenaires Sud dans l'actions Nord»

CALENDRIER

	QUOI	QUAND
Mise en œuvre et accompagnement	Sélection du consultant	Fin-avril 2019
	Rencontre et briefing avec le consultant	Mai 2019
	Affinage de la méthodologie/ check évaluabilité/définition d'un plan d'action avec le consultant	Mai 2019
	Envoi des documents aux consultants	Mai 2019
	Mise en œuvre de l'évaluation (préparation-rédaction rapport draft)	Juin-fin septembre 2019
	Premier draft évaluation disponible	Début octobre 2019
	1ère analyse du draft	Octobre 2019
	Atelier de restitution	Semaine du 14-18 octobre 2019 (séminaire FOS)
	Envoi de des remarques aux évaluateurs	Décembre 2019
Usage des résultats de l'évaluation	Version finale de l'évaluation prête	Janvier 2020
	Atelier commun d'appropriation de l'outil	Janvier-février 2020
	Rédaction + envoi de la MGR	Février-Mars 2020
	Publication évaluation + MGR sur sites web	Mars 2020

BUDGET

Les organisations contractantes disposent d'un budget maximum de 25 000 euros pour cette évaluation. Le montant facturé sera facturé proportionnellement sur les trois organisations.

PROFIL DES EVALUATEURS -EVALUATRICES

- Langues de travail: NL-FR-ES-EN. Le rapport final devra être rédigé en français et en néerlandais.

- Connaissance du contexte national et international de la coopération et du travail Nord en particulier.
- Connaissance (organisation, modes d'action) des acteurs ONG et syndicaux, etc.
- Connaissance de l'agenda du travail décent.
- Compétences en animation d'ateliers.
- Expérience d'évaluation et spécifiquement en l'éducation à la citoyenneté mondial et solidaire, connaissance des méthodes orientées changement et acteurs (CDI, ToC, ...).

EXIGENCE DE L'APPEL D'OFFRES

Les offres (en français et néerlandais) de max 10 pages doivent être envoyées aux organisations à l'adresse ci-dessous. Les offres seront acceptées jusqu'au 29/04/2019 17 heures à l'adresse ci-dessous. Un entretien exploratoire avec l'évaluateur potentiel est prévue entre le 08/05/2019 et le 16/05/2019.

Les offres doivent être envoyées par courrier électronique ou par courrier postal à l'adresse suivante:

FOS vzw

Ter attentie van de heer Anthony Pierre

Grasmarkt 105 bus 46

B-1000 Brussel

+32 2 552 03 04

E-mail: anthony.pierre@fos.ngo

L'offre comprend:

- Une reformulation synthétique des TDR;
- Note méthodologique détaillée, plan d'action (y compris la méthodologie relative à l'atelier d'appropriation du cadre méthodologique);
- Budget détaillé;
- Calendrier détaillé.

Pour plus d'informations ou des questions, n'hésitez pas à nous contacter.

La sélection du consultant se fera début mai avec le but de commencer l'évaluation en moyen-mai par un briefing du consultant. La sélection se fera selon une méthode et des critères prédéterminés par le comité de pilotage.

Dont les principaux critères sont:

- La qualité du plan d'évaluation/Réponse aux termes de référence;
- Les qualifications de l'évaluateur;
- La qualité du budget détaillé proposé.